

Kitee
Pyhäjärven rantaosayleiskaava-
alueen sekä länsipuoleisten pien-
vesien ranta-asemakaava-alueiden
muinaisjäännösinventointi
2014
versio 1

Timo Jussila
Timo Sepänmaa
Antti Bilund
Ville Laakso

Tilaja: FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy
Kustantajat: Kiteen kaupunki ja UPM-Kymmene Oyj

Sisältö:

Perustiedot	3
Inventointi	5
Yleiskartat	7
Kohdeluettelo	11
Muinaisjäännökset ja muut kohteet	13
1 KITEE HIISKOSKENJOKI	13
2 KITEE LEVIÄLAHTI NE	16
3 KITEE HEPONIEMI 1	17
4 KITEE HEPONIEMI 2	19
5 KITEE TASKISENNIEMI.....	21
6 KITEE TALASNIEMI	23
7 KITEE RÖMÖNLAHTI	24
8 KITEE KIERMINRANTA	26
9 KITEE NIVUNKILAHTI W	28
10 KITEE NIVUNKILAHTI E	31
11 KITEE NÄSÖNNIEMI W	32
12 KITEE NÄSÖNNIEMI.....	35
13 KITEE NÄSÖNSALMI	39
14 KITEE HIMONNIEMI 2	42
15 KITEE HIMONNIEMI 3	43
16 KITEE HIMONNIEMI	44
17 KITEE PAJARIN HAUTA	45
18 KITEE KARHUNIEMI.....	45
19 KITEE RISUNIEMI.....	46
20 KITEE VALKIANLAMMINLAHTI 2	48
21 KITEE VALKIALAMMENLAHTI 3.....	50
22 KITEE VALKIANLAMMINLAHTI 1	50
23 KITEE KYLMÄNKAIVONKORPI	52
24 KITEE NOKINENÄNLAHTI	53
25 KITEE VENÄIHENNIEMI	55
26 KITEE HIEKANPÄÄ III.....	58
27 KITEE HIEKANPÄÄ II.....	63
28 KITEE HIEKANPÄÄ IV	65
29 KITEE HIEKANPÄÄ I.....	69
30 KITEE UKOTIINKANGAS.....	73
31 KITEE KASKISNIEMI	73
32 KITEE RÖSKÖ	75
33 KITEE PAPINNIEMI.....	77
34 KITEE PAPINNIEMI KARSIKKONIEMI.....	78
35 KITEE JUURIKKASALMI	80
36 KITEE PIIANSALMI	82
37 KITEE VARMONNIEMI KALMONNIEMI	83
38 KITEE LIETTEENNIEMI	85
39 KITEE VARMONNIEMI RANTALA	88
40 KITEE PETÄJÄSAARI	90
41 KITEE MUJUSENNIEMI KIUKUUNNIEMI	92
42 KITEE VARMONNIEMI MUJULA.....	93

43 KITEE MUJUSENNIEMI KARINNIEMI.....	95
44 KITEE RAATOSAARI	96
45 KITEE VARMONNIEMI IMMOLANNIEMI	97
(46) KITEE SORSASAARI.....	98
46 KITEE MUUKKILAISTEN HAUTA.....	98
47 KITEE HAKOLAHDENNIEMI	101
48 KITEE SYRJÄLÄ	103
49 KITEE RISTINKUKKULA	105
50 KITEE/PARIKKALA PYHÄJÄRVEN KONTIOSAARI	107
51 KITEE PYHÄJÄRVEN KONTIOSAARI 2	109
52 KITEE HANNONRANTA 1.....	110
53 KITEE HANNONRANTA 2.....	112
54 KITEE HIETASAARI.....	114
55 KITEE / PARIKKALA PYHÄJÄRVEN LOUHISAARI.....	117
56 KITEE PÄPPÄRI JA RANTALA	118

Kansikuva: Taustalla Pyhäjärven keskiosan länsirannalla sijaitseva Kalmonniemi – vanha ns. ortodoksikalmisto

Perustiedot

Alue: Kiteen Pyhäjärven rantaosayleiskaava-alue, Pyhäjärven ranta-alueet n. 100-200 m syvyyteen mantereelle, sisältäen luoteessa Pajarinselän ja Hummonselän. Tutkimuksen ulkopuolelle on rajattu voimassa olevat ranta-asemakaavat. Lisäksi inventointiin kuului Hummonselän-Näsönselän-Puhoslammien alueella sekä sen eteläpuolella sijaitsevilla pienjärvillä UPM-Kymmenen ranta-alueita, joille on vireillä ranta-asemakaava.

Tarkoitus: Selvittää alueen muinaisjäännoistilanne: tarkastaa ennestään tunnettuja kohteita ja arvioida niille rajaus ja etsiä alueelta ennestään tuntemattomia muinaisjäännöksiä.

Tekijät: Mikroliitti Oy, Timo Jussila, Timo Sepänmaa, Antti Bilund, Ville Laakso.

Työaika: maastotyö kesäkuussa 2014 (alueen pohjoisosa) ja elokuussa 2014 (Pyhäjärven alue).

Kustantaja: Kaavakonsultti FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:n välityksellä Kiteen kunta sekä osalla aluetta UPM-Kymmene Oyj.

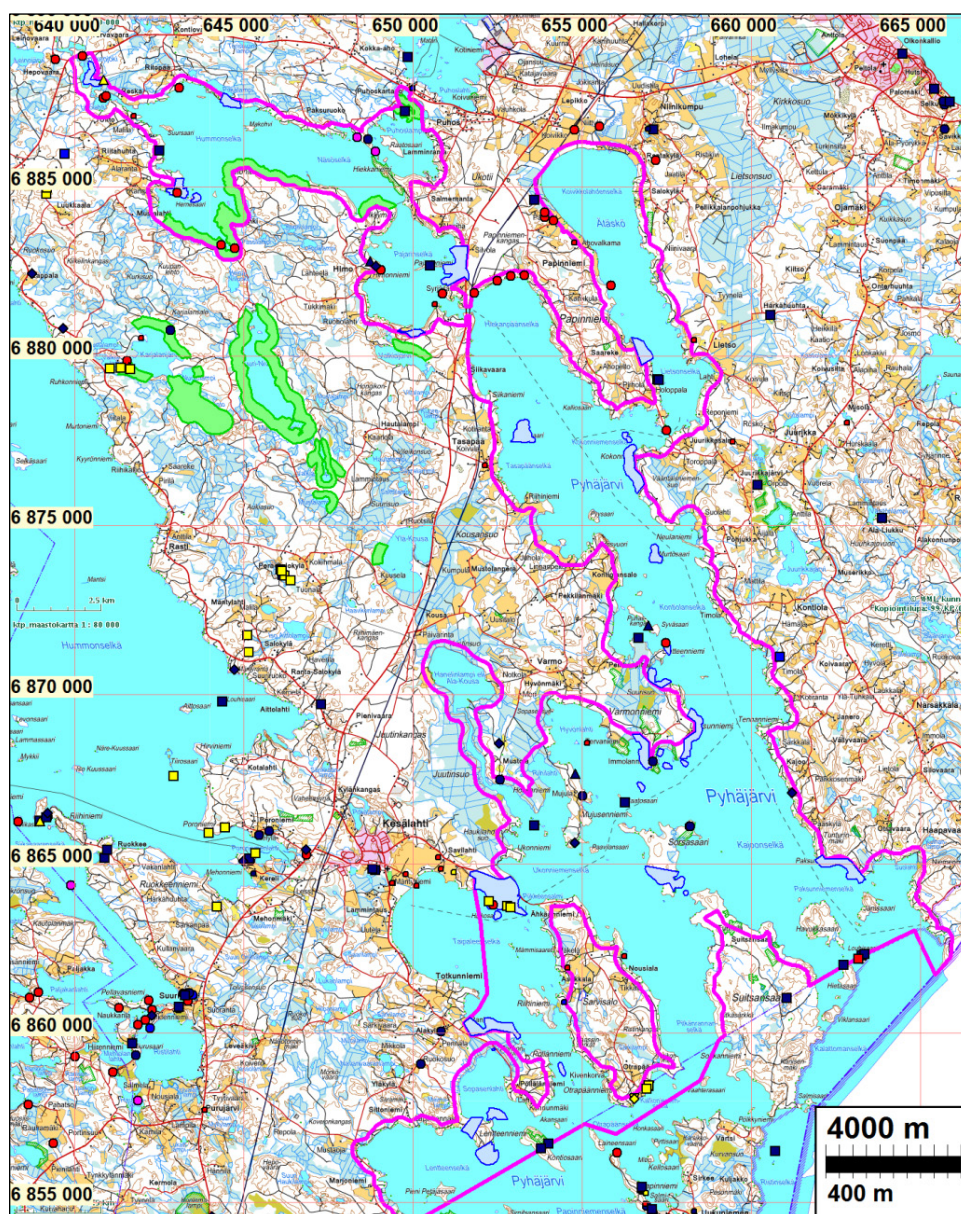
Aiemmat inventoinnit Kiteellä ja Kesälahdella, Pyhäjärven alueella: Sarvas P 1963 inventointi. Miettinen T 1973 inventointi, Lavento 1994 inventointi, Bilund 1996 inventointi, Halinen P & Lavento M 1997 inventointi. Pesonen P 2004 inventointi. Laakso V ja Sepänmaa T 2004 inventointi.

Tulokset: Tutkitun alueen muinaisjäännoisten määrä yli kaksinkertaistui inventoinnin tuloksena. Tutkimusalueelta ja aivan sen rajoilta (alle 100 m rajoista) tunnettiin ennestään 23 kiinteää muinaisjäännoista, joista 9 esihistoriallista ja 14 erityyppistä ajoittamattomia tai historiallisen ajan muinaisjäännoista. Inventoinnissa löydettiin 12 esihistoriallista asuinpaikkaa (kivi-varhaismetallikautisia) ja 12 muinaisjäännoiseksi luo-

kiteltua ajoittamatonta tai historiallisen ajan kohdetta (tervahautoja, rajamerkkejä, pyyntikuoppia). Kaikkiaan kaava-alueella tai sen välittömässä läheisyydessä on nyt 47 kiinteää muinaisjäännöskohdetta. Lisäksi alueella on muita kohteita, jotka eivät ole suojelukohteita 10 kpl. Niistä kolme havaittiin tässä inventoinnissa ja ne ovat vähäpätöisiksi tai nuoriksi tulkittuja jäännöksiä, aiemmin tunnetut 7 kohdetta olivat löytöpaikkoja.

Selityksiä:

Koordinaatit, kartat ja ilmakuvavotteen ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kohdekuvauksissa on mainittu myös kohteiden kx ja yk koordinaatit (xy ja pi). Kartta ja ilmakuvapohjat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta keväällä v. 2014 ellei toisin mainittu. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat digitaalisia. Valokuvat ovat tallessa Mikrolitti Oy:n serverillä. Löydöille ei ole hankittu Kansallismuseon kokoelmatunnuksia, ne hankitaan talvella 2014-5. **Kohteiden numerointi on epävirallinen ja vain tämän raportin karttarym. viitteeksi. Kohdekuvauksissa ilmoitetut koordinaatit on mitattu vuoden 2014 inventoinnissa, ellei muuta mainita.**

Pyhäjärven rantaosayleiskaava-alueen rajaus sinipunaisella, sen sisällä sinisellä tutkimuksesta pois rajatut ranta-asemakaava-alueet. Vihreällä nyt tutkitut UPM:n rantakaava-alueet (luoteessa)

Inventointi

Kiteen kaupunginhallitus on tehnyt päätöksen Pyhäjärven oikeusvaikutteisen rantaosayleiskaavan laatimisesta 31.3.2014. UPM-Kymmene Oyj on aloittanut Pyhäjärven ja sen läheisten pienvesistöjen alueella omistamiensa rantojen ranta-asemakaavoituksen. Kummankin kaavahankkeen kaavakonsultti FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy tilasi Kiteen kaupungin puolesta ja toimeksiannosta kaava-alueiden muinaisjäännösinventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Kummankin kaavahankkeen muinaisjäännösinventoinnin työ ja tulokset esitetään tässä samassa raportissa.

Inventoinnin maastotyö suoritettiin kahdessa vaiheessa. Kesäkuun alussa (8.-15.6.) työryhmä Timo Jussila ja Timo Sepänmaa inventoi alueen luoteisosaa, Hummonselän, Näsönselän-Pajarinselän ja Puhoslammen rannat sekä UPM:n rantoja pienjärvillä. Ryhmä tutki myös Ätäs-kön itärantaa. Elokuun lopulla (25.8. – 3.9.) inventoi työryhmä Ville Laakso ja Antti Bilund muun alueen eli varsinaisen Pyhäjärven altaan rannat ja saaret. Apunaan saarien inventoinnissa heillä oli paikallinen venekuski Martti Silvennoinen, jolle esitämme suuret kiitokset. Maastotyön aikana vallitsi työn kannalta erinomaiset sääolosuhteet.

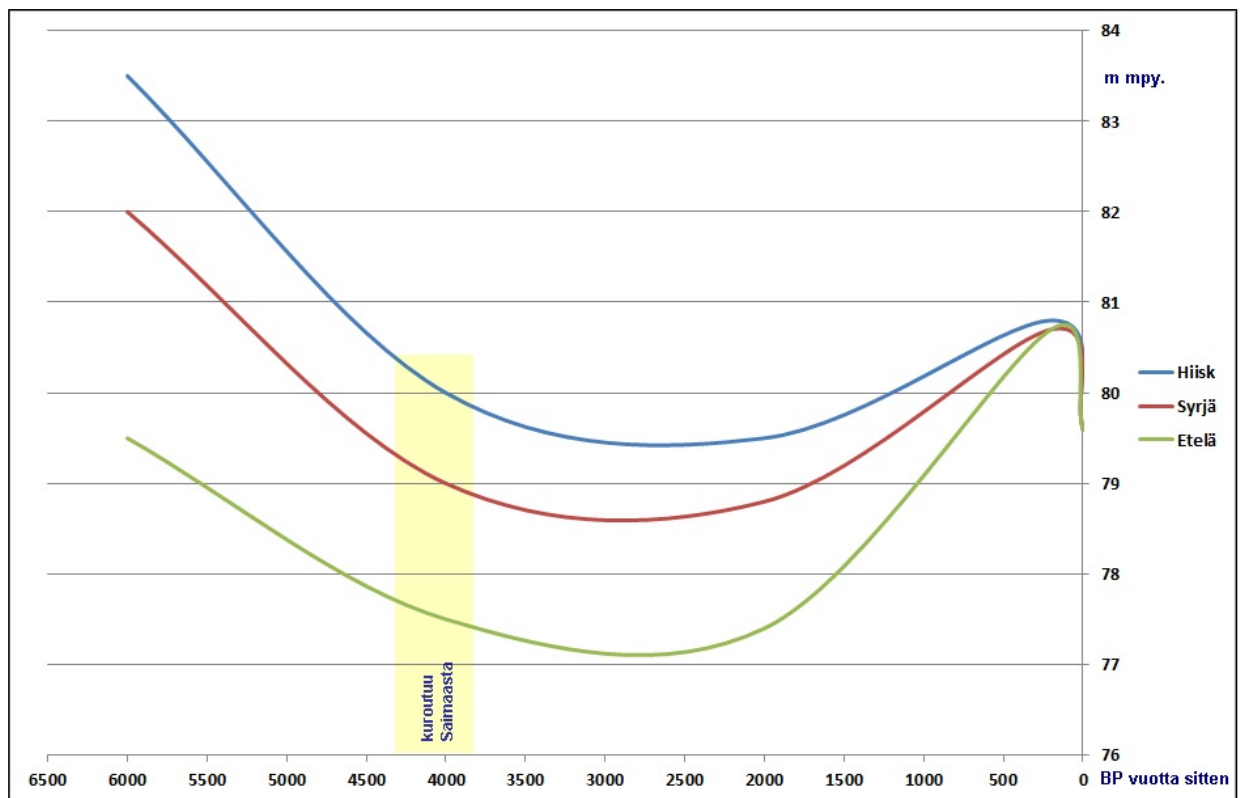
Tutkimusalueena oli Pyhäjärven rantaosayleiskaava-alue joka käsitti lähes kaikki Kiteen puoleiset Pyhäjärven altaan rannat n. 180-250 m syvyyteen rantaviivalta mantereelle, sekä suurimpia saaria lukuun ottamatta saaret kokonaisuudessaan. Kaavarajauksen ja siten tutkimusalueen ulkopuolelle jäi Kesälahden kirkonkylän edustan rannat (Taipaleenselän länsiosa) sekä ranta-asemakaavoitettuja ja asemakaavoitettuja rantoja ja saaria. Alueen luoteisosan (Hummonselkä-Näsönselkä-Puhoslampi) rannoista huomattava osa on rantaosayleiskaavan ulkopuolella olevaa UPM:n rantakaavoitettavaa rantaa, joka siis kuului inventoinnin tutkimusalueeseen. Pyhäjärven altaan lisäksi tutkimusalueeseen kuului UPM:n kaavoihin kuuluvia rantoja Pyhäjärven länsipuolella, Karjalanjärvellä, Nuottilammella, Suuri-Nivunkijärven ja sen etelä-kaakkoispuolen lampien rannat lähes kokonaan, Valkialammen pohjoisrantaa, sekä Ylä-Kousan länsirantaa.

Inventoinnissa tarkastettiin tutkimusalueelta sijaitsevat ennestään tunnetut muinaisjäännökset (muinaisjäännösrekisterissä 28.5.2014 olleet kohteet). Lisäksi tarkastettiin joitain tutkimusalueen rajan tuntumaan (n. alle 100 m) sijoittuvia ennestään tunnettuja kohteita, sillä silmällä voitko ne ulottua tutkimusalueelle. Raportissa on kuvattu kaikki inventoinnissa tarkastetut kohteet.

Aluetta kuvaavaa laserkeilausaineistoa ei ollut saatavilla joten valmistelu- ja maastotyövaiheessa käytettiin tarkemmin tarkastettavien maastojen valintaan perinteisiä, arkeologisia menetelmiä: maastokartan analysointia ja maastossa tehtyjä havaintoja – intuitiota unohtamatta. Lisäksi tarkasteltiin aluetta kuvaavia vanhoja karttoja – lähinnä 1840-luvun pitäjänkarttoja sekä 1700-luvun yleiskarttoja. Historiallisen asutuksen paikallistamisessa käytettiin lisäksi 1700-luvun lopun verollepanokarttoja (verollepanokartat Mikkelin, Kuopion ja Pohjois-Karjalan lääneistä, Maanmittaushallituksen verollepanokartat, Kansallisarkisto) sekä Veijo Saloheimon julkaisemaa asutustutkimusta ja isojakokarttoja (Saloheimo 1971a: 100–129; Saloheimo 1971b:69–90). Vanhaa, ennen ns. ruptuurisotaa (1656–1658) edeltänyttä asutusta ja kalmistoja oli alueelta etsitty aiemmassa v. 2004 teemainventoinnissa (Sepänmaa ja Laakso). Em. materiaalista tarkasteltuna ei tutkimusalueelle – nykyisille rannoille (joka osaksi vesijättöä) - paikantunut vanhaa kyläasutusta.

Pyhäjärvi (79,6 m tasolla) laskee vetensä Saimaaseen (76 m tasolla). Nykyään järvellä on kaksi lasku-uomaa, läntisempi Puhoksen kanavan ja voimalan kautta Puhoslahteen ja varsinainen, luonnollinen uoma luoteesta Hummonselältä Hiiskosken ja Lopolampien kautta Saimaan Enanlahteen. Viimeksi mainitun reitin varrella on lukuisia esihistoriallisia asuinpaikkoja. Pyhäjärven lasku-uoma on altaan alueen nopeimman maankohoamisen alueella, joten järvi on luontaisesti

transgressiivinen (vedentaso on nouseva lasku-uoman kaakkoispuolella missä maa kohoaa hitaammin). Järven varhaisvaiheen aikaiset rannat - ennen sen yhtymistä Saimaaseen – ovat maan kallistumisesta johtuen Hummonselän kaakkoispuolella nykyisen veden tason alla. Saimaan tulva ulottui Pyhäjärveen n. 4700 eKr. jolloin vesi alkoi altaassa nousemaan ja nousi 4000 eKr. mennessä sen luoteispäässä nykyiselle 83,5 m tasolle, Syrjäsalmen tasalla n. 82 m tasolle ja järven eteläosassa, Parikkalan rajan tasalla n. 79,5 m tasolle eli nykyiselle tasolle. Tuolloin Pyhäjärven allas oli yhteydessä Saimaaseen paitsi Hiiskoksen-Lopolampien kautta myös Puhoksen kautta. Vuoksen puhkeamisen jälkeen n. 4000 eKr. alkoi vedenpinta altaassa laskea. Noin 2500-1900 eKr. aikavälillä järvi kuroutui taas itsenäiseksi Saimaasta Hiiskoksen kynnyksen kohdalla. Puhoksen salmi oli umpeutunut jo runsaat tuhat vuotta aiemmin. Järven kurouduttua Saimaasta oli sen vedentaso luoteispäässä (Hummonselällä) n. 80 m tasolla, Syrjäsalmen tasalla n. 79 m tasolla - siis nykyisen tason alapuolella – ja eteläosassa n. 77,5 m tasolla, eli pari metriä nykyisen tason alapuolella. Kuroutumisen jälkeen vedentaso laski vielä noin 0,5-1 m. Pian sen jälkeen alkoi altaassa veden nousu joka jatkui siihen saakka kun järveä laskettiin – oletettavasti Puhoksen kanavaa tehtäessä – arviolta noin 1-1,5 metrin verran. Järven rannoilla on monin paikoin nähtävissä hieman nykyisen rannan yläpuolella tuoreita transgression puskemia rantavalleja ja rantatörmä hieman yli 80 m korkeustasoilla.

Pyhäjärven altaan rannansiirtyminen Saimaan korkeimman rannan tasosta 4000 eKr. nykypäivään. Sininen viiva on Hiiskoksen suun alue Hummonselän luoteispäässä, järven alkuperäisen lasku-uoman suulla. Punainen Syrjäsalmen alueella Hummonselän kaakkoispäässä ja Ätäskön pohjoisrannalla. Vihreä Pyhäjärven eteläosassa Kiteen ja Parikkalan (Uukuniemen) rajalla. Rannansiirtymiskäyrät perustuvat 6000 - n. 4000 v sitten aikaväliltä hyvin tunnettuun Saimaan rannansiirtymiseen, sen jälkeinen on arvio, joka perustuu havaintoon tuoreista transgressiorantamuodostuksista (vallit) järven ympärillä n. 81 m tasolla. Järvi on nykyisin keskimäärin 79,6 m tasolla (Saimaa 76 m).

Järven kehityksestä johtuen huomattava osa esihistoriallisesta rannasta on nykyisen vedentason alla sekä Pyhäjärven laskua edeltäneen transgression hävittämänä (nykyisen rannan ja vanhan rannan välisellä vesijättöalueella). Järven eteläpuoliskossa lähes kaikki esihistorialliset rantatasot ovat nykyisen ja vedenlaskua edeltävän rantatason alapuolella. Siten Syrjäsalmen kaakkoispuoliselta altaan osalta ei ole juurikaan löydettävissä rantasidonnoisia, aivan rannassa

sijainneita muinaisjäänöksiä kuin suhteellisen kapealta aikaväliltä (n.4500-3000 eKr.) ja korkeusväliltä. Järven eteläpuoliskosta niitä ei voi löytää lainkaan. Esihistoriallisessa pyyntikulttuurin rantasidonmaisessa asutusmallissa on kuitenkin myös (hyvin harvinaisia) poikkeuksia, erityisesti varhaismetallikaudelta alkaen (harvinaisia), joten joissain sopivissa paikoissa voi aivan nykyisiltä rannoilta hyvällä onnella löytää suppea-alaisen esihistoriallisen asuinpaikan – järven eteläosaa ehkä lukuun ottamatta. Vedenalaisia asuinpaikkoja – jos niitä on säilynyt – Pyhäjärvellä voi olla missä tahansa. Niitä ei nyt etsitty. Vedenalaisia puurakenteita havaittiin yhdessä kohdassa (kohde 36, Piiansalmi). Pyhäjärven pohjoisosan länsipuoleiset pienvedet eivät ole olleet koskaan jäätikön sulamisen jälkeen yhteydessä Pyhäjärveen Saimaaseen. Niistä suurin eli Suuri-Nivunki ja siihen liittyvät pienvedet ovat aina olleet transgressiivisia, joten niiden rannoilta tuskin on esihistoriaa löydettävissä. Karjalanjärveä näkyy lasketun n metrin verran – sen rannoilla monin paikoin vanha rantavalli runsaan metrin nykyisen tason yläpuolella.

9.12.2014

Timo Jussila

Kirjalliset Lähteet:

Saloheimo, Veijo 1971a: Pohjois-Karjalan asutusmuodot 1600-luvulla. *Joensuun korkeakoulun julkaisuja A 2.*

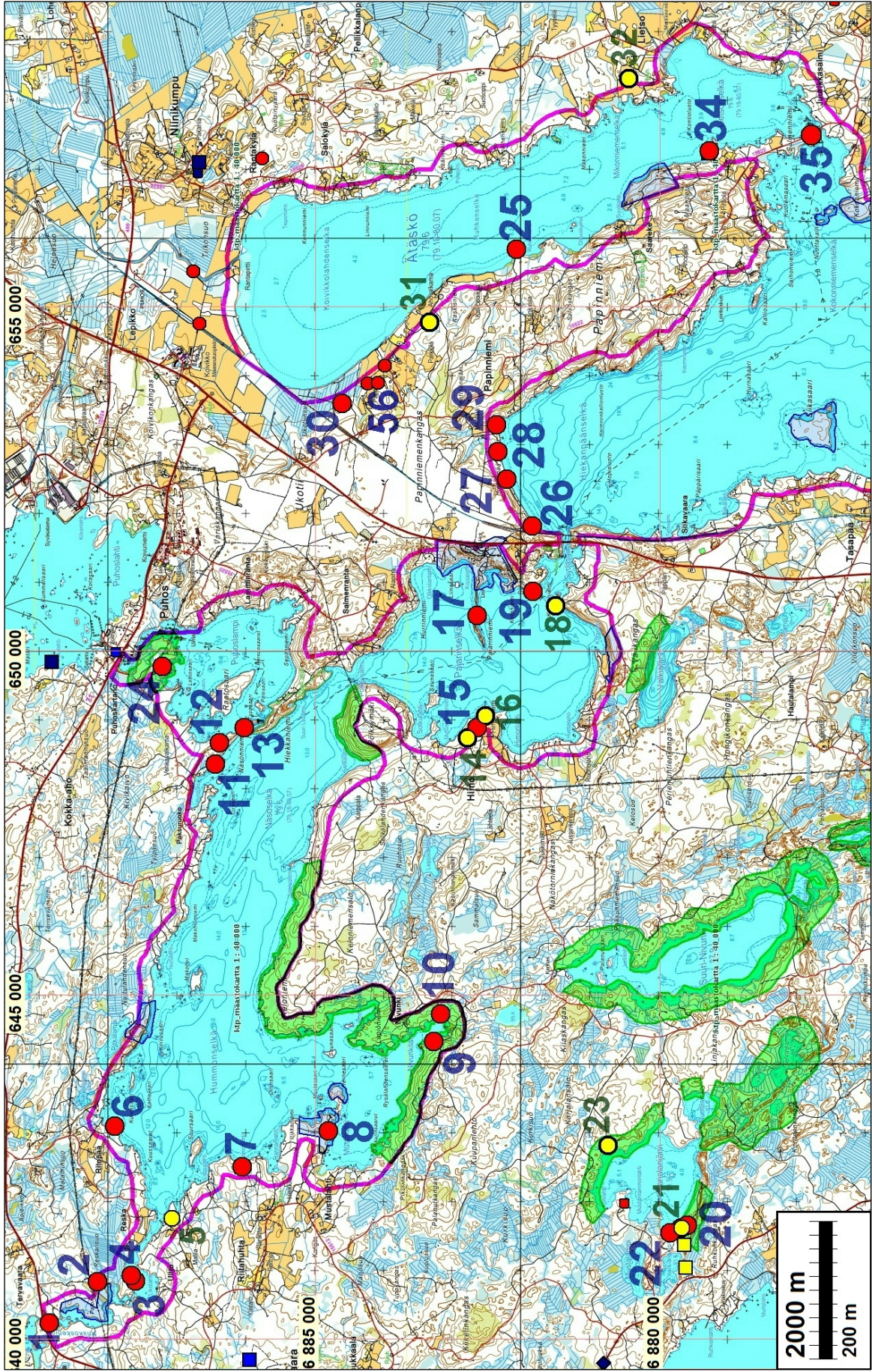
Saloheimo, Veijo 1971b: Pohjois-Karjalan asutusmuodot 1600-luvulla. Kylä- ja pitäjäkartat. *Joensuun korkeakoulun julkaisuja A 2.*

Yleiskartat

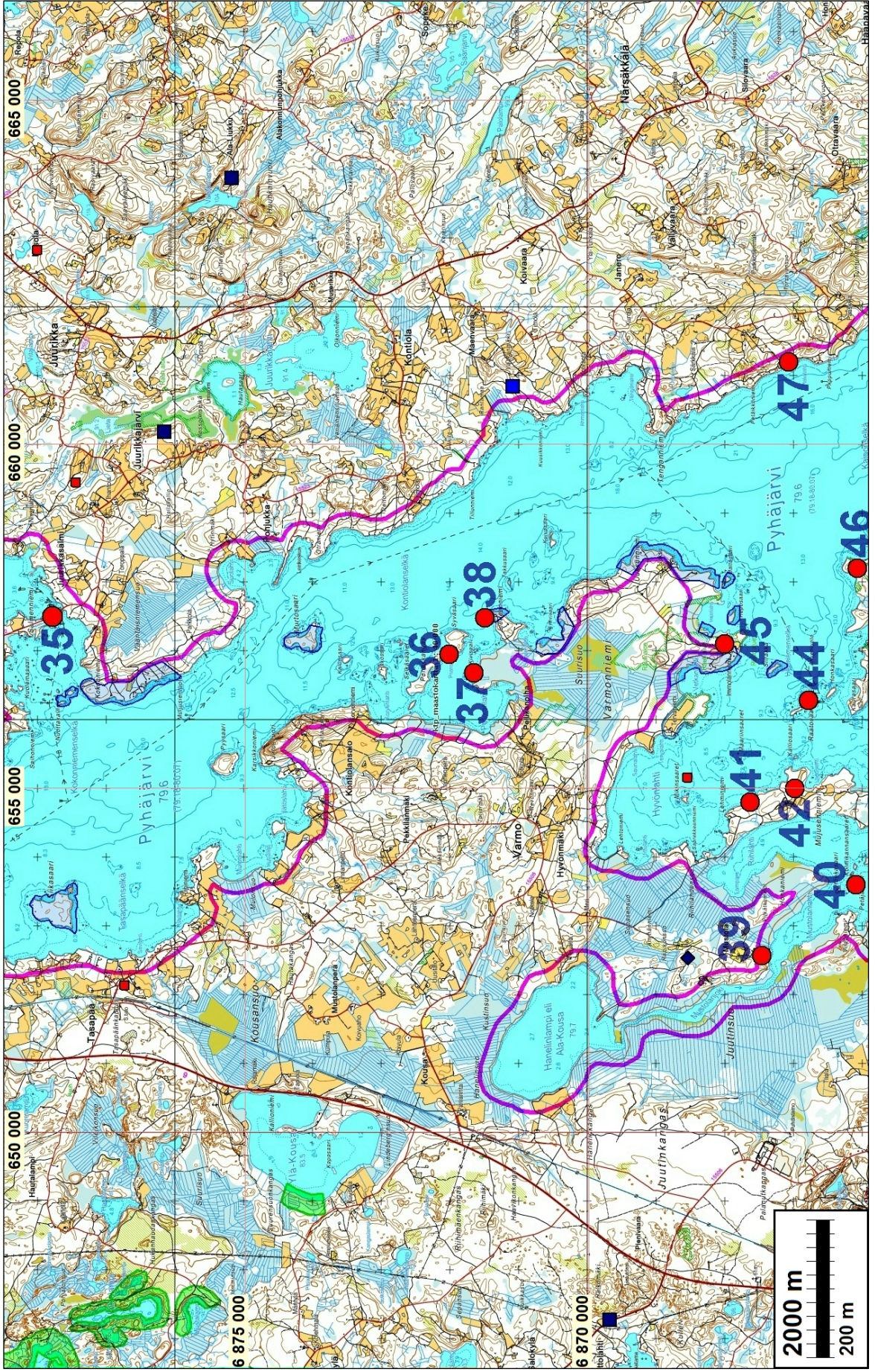
Raportissa kuvatut muinaisjäänökset on numeroitu raportin kohdenumerolla – punaiset pallot kiinteitä muinaisjäänöksiä, keltaiset muita kohteita (löytöpaikkoja tms.). Tutkimusalueen ulkopuoliset muinaisjäänökset ovat pienempinä ja numeroimattomina eri symbolein.

Rantaosayleiskaava-alueen rajaus sinipunaisella viivalla. Tutkimuksesta pois rajatut ranta-
asemakaavoitetut alueet sinisellä. Tutkitut UPM:n ranta-alueet, joille vireillä ranta-asemakaavat,
on merkitty vihreällä värjyksellä.

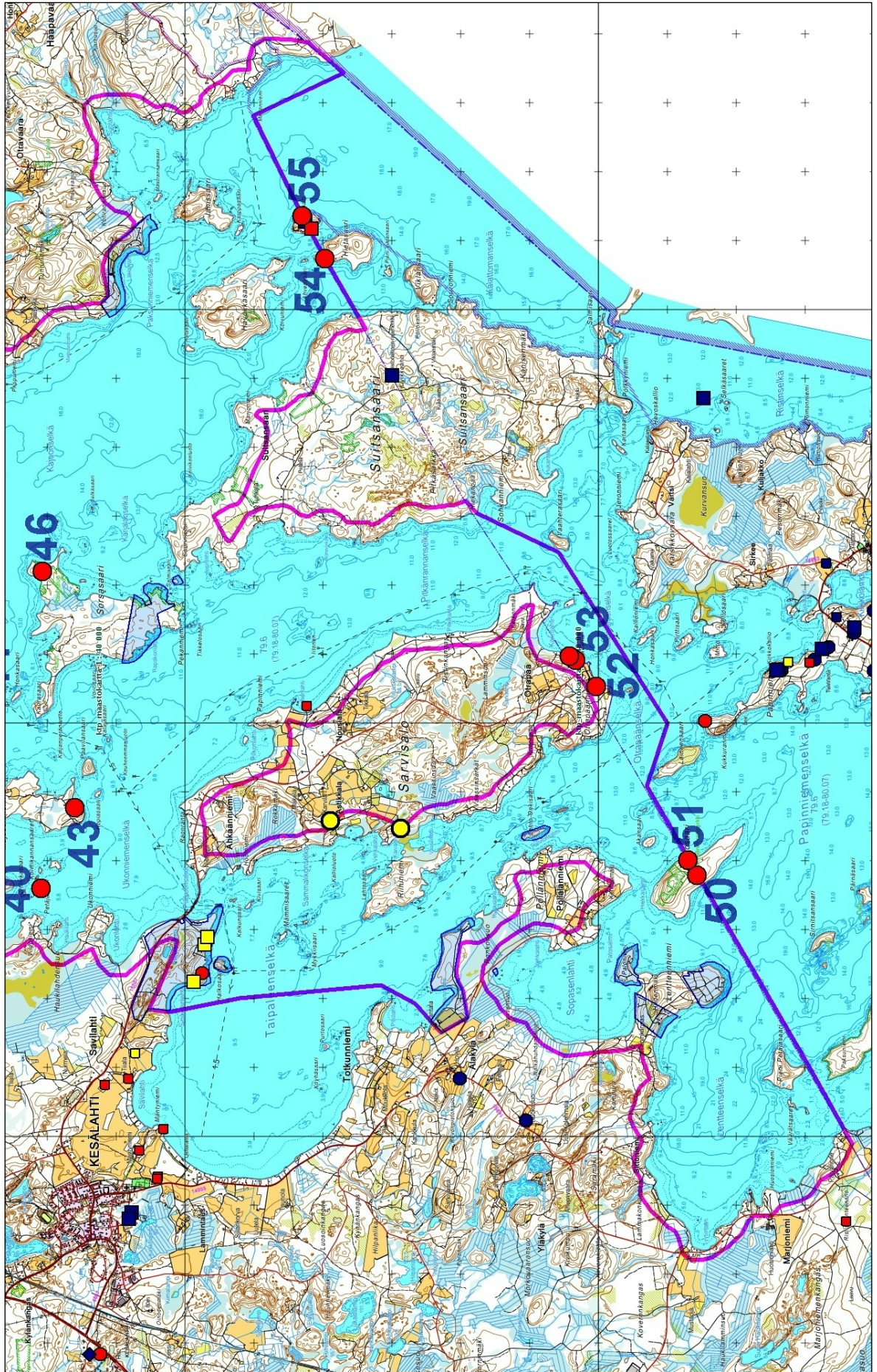

Kohdeluettelo**Kiinteät muinaisjännökset**

nro	Nimi	mjtunnus	ajoitus	laji	N	E
1	HIISKOSKENJOKI		uusi	kivikautinen	asuinpaikka	6888863 640240
2	LEVIÄLAHTI NE		uusi	ajoittamaton	röykkiö	6888160 640842
3	HEPONIEMI 1		uusi	kivikautinen	asuinpaikka	6887613 640844
4	HEPONIEMI 2		uusi	kivikautinen	asuinpaikka	6887674 640923
6	TALASNIEMI		uusi	kivikautinen	asuinpaikka	6887915 643096
7	RÖMÖNLAHTI		uusi	historiallinen	rajakivi	6886062 642507
8	KIERMINRANTA		uusi	kivikautinen	asuinpaikka	6884812 643024
9	NIVUNKILAHTI W		uusi	kivikautinen	asuinpaikka	6883281 644325
10	NIVUNKILAHTI E		uusi	kivikautinen	asuinpaikka	6883187 644731
11	NÄSÖNNIEMI W		uusi	esihistoriallinen	asuinpaikka	6886450 648357
12	NÄSÖNNIEMI		uusi	historiallinen	röykkiöalue	6886391 648667
13	NÄSÖNSALMI		uusi	esihistoriallinen	asuinpaikka	6886032 648884
15	HIMONNIEMI 3		uusi	historiallinen	tervahauta	6882654 648883
17	PAJARIN HAUTA	260010016		historiallinen	tarinapaikka	6882655 650516
19	RISUNIEMI		uusi	kivikautinen	asuinpaikka	6881840 650867
20	VALKIANLAMMINLAHTI 2	1000003371		ajoittamaton	pyyntikuoppa	6879601 641652
22	VALKIANLAMMINLAHTI 1	1000003370		kivikautinen	asuinpaikka	6879852 641549
24	NOKINENÄNLAHTI		uusi	historiallinen	röykkiöalue	6887227 649775
25	VENÄIHENNIEMI		uusi	kivikautinen	asuinpaikka	6882080 655841
26	HIEKANPÄÄ III	260010012		kivikautinen	asuinpaikka	6881859 651815
27	HIEKANPÄÄ II	260010011		kivikautinen	asuinpaikka	6882220 652497
28	HIEKANPÄÄ IV	260010017		kivikautinen	asuinpaikka	6882354 652897
29	HIEKANPÄÄ I	260010010		kivikautinen	asuinpaikka	6882370 653289
30	UKOTIINKANGAS	1000003127		historiallinen	maarakenne	6884609 653599
34	PAPINNIEMI KARSIKKONIEMI		uusi	historiallinen	varustus	6879287 657263
35	JUURIKKASALMI	260010003		kivikautinen	asuinpaikka	6877808 657497
36	PIIANSALMI		uusi	historiallinen	puurakenne	6872038 656947
37	VARMONNIEMI KALMONNIEMI	1000006491		historiallinen	kalmisto	6871669 656676
38	LIETTEENNIEMI		uusi	kivikautinen	asuinpaikka	6871517 657479
39	VARMONNIEMI RANTALA	1000003415		historiallinen	asuinpaikka	6867482 652568
40	PETÄJÄSAARI	1000008004		historiallinen	rajamerkki	6866113 653595
41	MUJUSENNIEMI KIUKUUNNIEMI		uusi	historiallinen	kivirakenne	6867651 654793
42	VARMONNIEMI MUJULA	1000003414		historiallinen	asuinpaikka	6867005 655002
43	MUJUSENNIEMI KARINNIEMI		uusi	historiallinen	tervahauta	6865628 654769
44	RAATOSAARI		uusi	historiallinen	röykkiö	6866807 656276
45	VARMONNIEMI IMMOLANNIEMI	1000003417		historiallinen	asuinpaikka	6868024 657096
46	MUUKKILAISTEN HAUTA	1000003426		historiallinen	asuinpaikka	6866092 658195
47	HAKOLAHDENNIEMI		uusi	historiallinen	tervahauta	6884046 655367
50	PYHÄJÄRVEN KONTIOSAARI	1000009129		historiallinen	rajamerkki	6856590 653784
51	PYHÄJÄRVEN KONTIOSAARI 2		uusi	historiallinen	rajamerkki	6856720 654011

52	HANNONRANTA 1	891010007	ajoittamaton	pyyntikuoppa	6858056	656530
53	HANNONRANTA 2 a	891010008	ajoittamaton	pyyntikuoppa	6858421	656962
53	HANNONRANTA 2 b	891010008	ajoittamaton	pyyntikuoppa	6858349	656904
53	HANNONRANTA 2 c	891010008	ajoittamaton	pyyntikuoppa	6858442	656969
54	HIETASAARI	1000009130	historiallinen	rajamerkki	6861998	662737
55	PYHÄJÄRVEN LOUHISAARI	1000009132	historiallinen	rajamerkki	6862324	663358
56a	PÄPPÄRI	260010009	kivikautinen	asuinpaikka	6884097	653896
56b	PÄPPÄRI 2	1000003026	kivikautinen	asuinpaikka	6884247	653890
56c	RANTALA	1000003027	kivikautinen	asuinpaikka	6883994	654147

Muut kohteet (eivät suojelukohteita)

nro	Nimi	mjtunnus	ajoitus	laji	N	E
5	TASKISENNIEMI	1000003382	kivikautinen	löytö	6887083	641752
14	HIMONNIEMI 2	uusi	historiallinen	röykkiö	6882791	648736
16	HIMONNIEMI	1000003108	kivikautinen	löytö	6882538	649059
18	KARHUNIEMI	1000016685	kivikautinen	löytö	6881517	650657
21	VALKIALAMMENLAHTI 3	uusi	ajoittamaton	kuoppa	6879689	641621
23	KYLMÄNKAIIVONKORPI	uusi	historiallinen	asuinpaikka	6880756	642822
31	KASKISNIEMI	1000003107	kivikautinen	löytö	6883341	654780
32	RÖSKÖ	1000014291	kivikautinen	löytö	6880458	658317
48	SYRJÄLÄ	1000003418	kivikautinen	löytö	6861914	654574
49	RISTINKUKKULA	1000003434	rautakautinen	löytö	6860893	654467

Kohde **33**, Papinniemi, 1000003121, sijainti ei ole tiedossa – se ei kuitenkaan sijaitse tutkimus-alueella eikä seudulla mihin se on muinaisjäännösrekisterissä merkitty.

Kohde Sorsasaari, 1000003421, on yhdistetty kohteeseen **46** Muukkilaisten hauta.

Muinaisjäännökset ja muut kohteet

1 KITEE HIISKOSKENJOKI

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6888 863 E: 640 240 Z: 81 ±1 m
 X: 6888 874 Y: 4483 836
 P: 6891 751 I: 3640 467

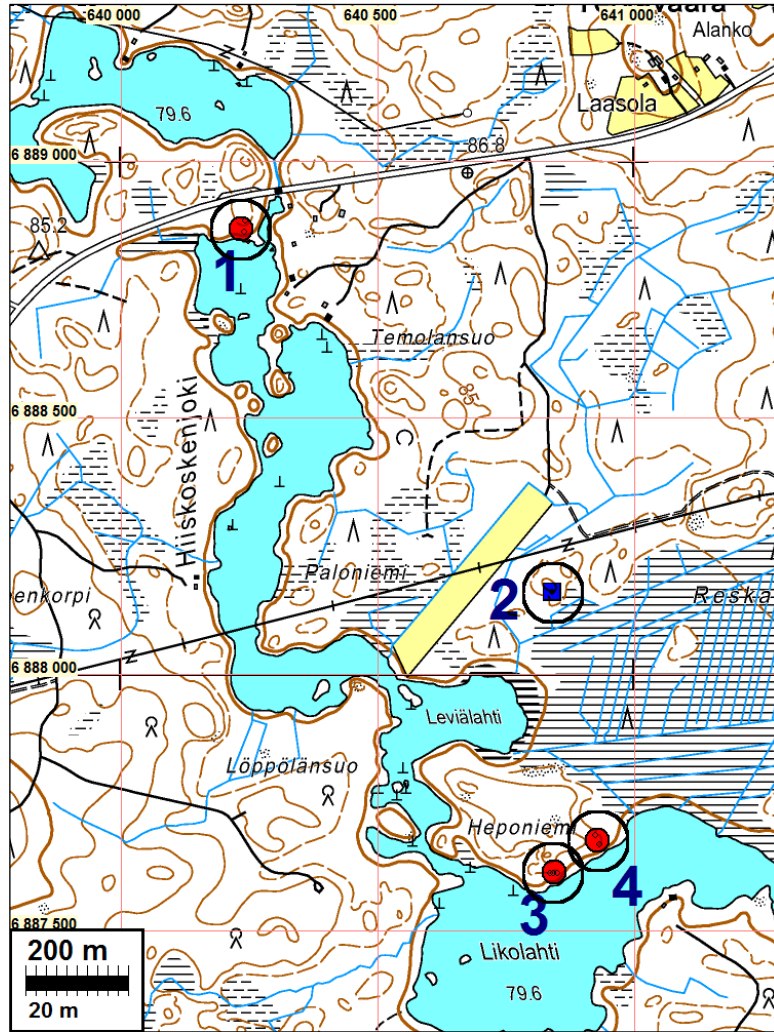
Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 13,6 km luoteeseen, Hummonselän luoteispuolelta pohjoiseen lähtevän Hiiskosken kapean lahden pohjukan pohjoisrannalla, koskiuoman länsipuolella ja tien 71 (Puhos-Savonlinna) eteläpuolella olevan pienen kumpareen eteläreunalla.

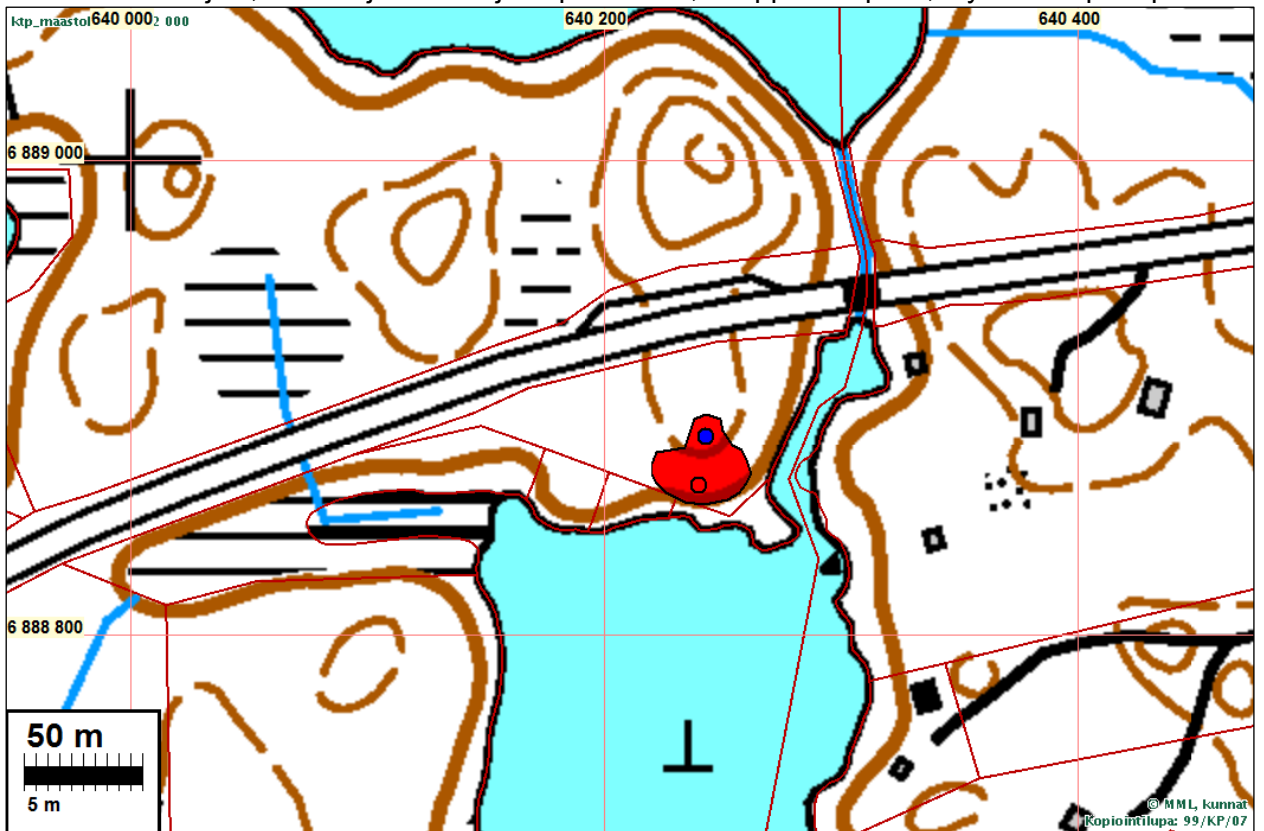
Huomiot: Paikalla on mäenkumpare jonka eteläpuolella on rannassa terassimainen tasanne, nelisenkymmentä metriä leveä ja parikymmentä syvä. Tasanteen länsipuolella maasto hieman laskee ja kosteampaa ja kivikkoisempaa. Rannan puolella on vanha rantatörmä hieman alle 80 m korkeustasolla. Kaakon puolella on matala ja alava, pieni vesijättöniemi.

Tasanteelle, hiekkamaahan tehdyssä koekuopassa havaittiin saviastian pala (tarkemmin määrittelemätöntä, todennäköisesti kivikautista keramiikkaa) sekä liuskeiskos. Koekuopassa havaittiin myös mahdollista kulttuurikerrosta. Paikka rajautuu selkeästi topografian perusteella em. tasanteelle. Paikka vaikuttaisi olevan täysin ehjä ja kajoamaton. Asuinpaikan kohdalla rannassa on kivimuuria vanhan rantatörmän kupeessa. Isoja luonnonkiviä on aseteltu rantatörmää vasten ikään kuin muuriksi. Kyseessä saattaa olla Salpalinjaaan liittyvää rannan panssariestemuuria, joskin se on siksi ehkä matala - lieneekö jäänyt kesken tai osin purettu? Rantavedessä on pystypuita, mahdollisia laiturirakenteiden jäännöksiä. Maan puolella ei kuitenkaan ole muita rakenteita ja viitteitä rakennuksista tms. toiminnasta.

Asuinpaikan pohjoispuolella, kumpareen laella on laakea kuoppa, jonka halkaisija n. 4 m. Selvää maannosta ei paikalla ole mutta kasvillisuus ja maaperä eivät sellaista välttämättä paikalle ole tuottaneet (lehtomaista), joten kuopan iästä ei ole arviota annettavissa. Kuoppa on kuitenkin niin sortunut, että kovin nuori se ei ole. Ei ole kuitenkaan tietoa, voisiko kuoppa liittyä kivikautiseen asuinpaikkaan - mahdollista se on.

1 Hiiskoskenjoki, muinaisjäännösrajaus punaisella, kuoppa sin. pallo, löytökohta pun. pallo

Asuinpaikan maastoa. Lapio keskellä löytökohdalla. Etelään.

Kuoppa mäen laen eteläreunalla, asuinp. pohjoispuolella.

Rannan kivimuuria

2 KITEE LEVIÄLAHTI NE

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: ajoittamaton
 Laji: tunnistamaton: röykkiö

Koordin: N: 6888 160 E: 640 842
 X: 6888 144 Y: 4484 405
 P: 6891 048 I: 3641 069

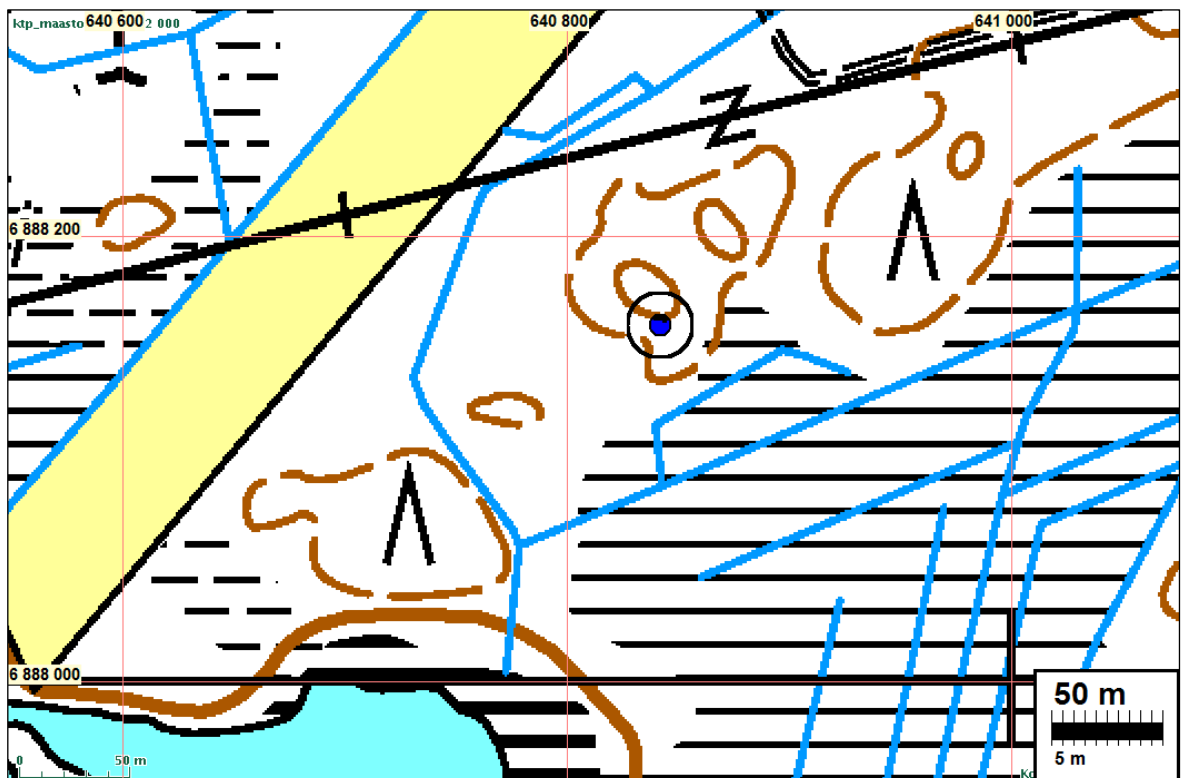
Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 12,7 km luoteeseen., Hummonselän luoteispuolella, Hiiskoskenjoen Leviälahden koillisrannasta n. 180 m koilliseen.

Huomiot: Kalliokumpareen - jossa päällä ohuesti kasvillisuutta - etelälaidalla, hieman korkeimman kohdan alapuolella on kiviröykkiö. Kooltaan n. 2,5 x 1,5 m ja puolisen metriä korkea. Röykkiö on reunoiltaan heinän ja muun aluskasvillisuuden peitossa. Päällikivet ovat osin sammaleen peittämiä, mutta eivät kaikki. Röykkiön tarkoitus on epäselvä. Pellonraivausröykkiö se tuskin on, koska lähellä ei ole merkkejä viljelyksestä eikä kaskesta, tai maastosta johon olisi raivattu lyhyempiaikaista peltoa. Maasto ei ole sopiva viljelylle. Kiukaalta röykkiö ei myöskään vaikuta. Kyseessä voisi olla rajamerkki, mutta sellaiseksi se on varsin epätyypillinen. Hautaröykkiöksi se olisi turhan etäällä aikansa rannasta mutta ei kuitenkaan aivan mahdoton.

Koska röykkiön funktio ja ajoitus ovat epäselvät, se on etäällä nykyisestä ja vanhasta hist. ajan tunnetusta asutuksesta sitä on syytä pitää muinaisjäännöksenä kunnes tarkemmissa tutkimuksissa sen laatu selvitetään.

Kartta s. 14.

Kiviröykkiö

3 KITEE HEPONIEMI 1

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6887 613 E: 640 844 Z: 82 ±1 m
 X: 6887 597 Y: 4484 382
 P: 6890 500 I: 3641 071

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 12,4 km luoteeseen. Hummonselän luoteispäässä olevan heponimen keskiosan etelärannalla.

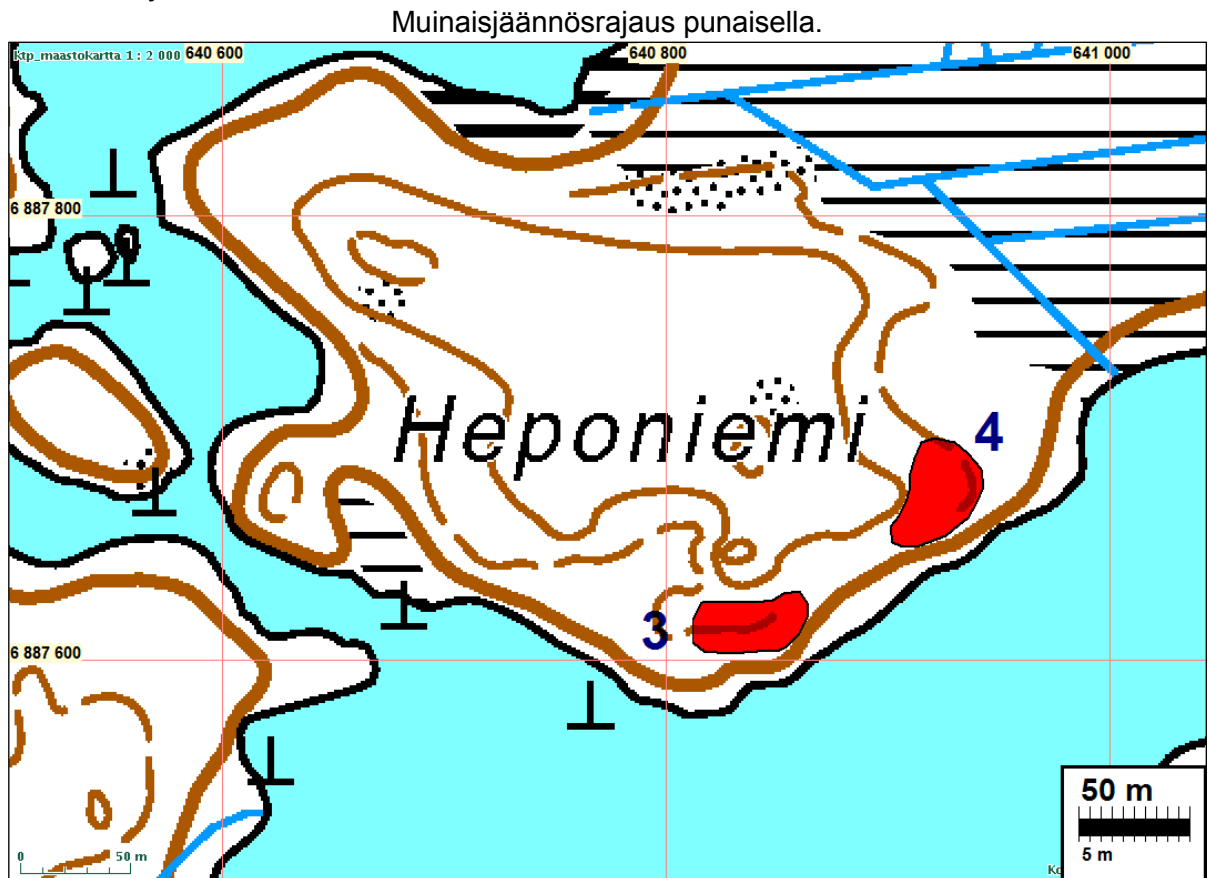
Huomiot: Heponiemen keskiosan etelärannalla on rannan ja mäen välillä loivasti rantaan viettävä tasanne. tasanteen pohjoisosassa, kalliomaen liepeillä maaperä on lohka-reista, eteläpuolella on vanha rantatörmä, lännessä maaperä laskee ja on kivik-

koista, idässä tasanne kapenee ja rinne jyrkkenee. Tasanteelle tehdystä parista koekuopasta tuli kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta, sekä palanen asbestisekoitusta keramiikkaa, joka intuitiivisesti arvioiden voisi olla Sär2-tyyppistä, minkä perusteella paikka voisi olla varhaismetallikautinen.

Paikka on ehjä ja kajoamaton ja rajautuu topografian puolesta melko selkeästi.

löytöpaikkapaikkojen koordinaatit: N 6887614 E 640851 ja N 6887614 E 640851.

Kartta s. 14. ja s. 20

Asuinpaikan maastoa etelä-kaakkoon ja -lounaaseen.

Asuinpaikan maastoa etelä-lounaaseen.

4 KITEE HEPONIEMI 2

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: kivistinen
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6887 674 E: 640 923 Z: 82,5 ±1 m
 X: 6887 655 Y: 4484 463
 P: 6890 562 I: 3641 150

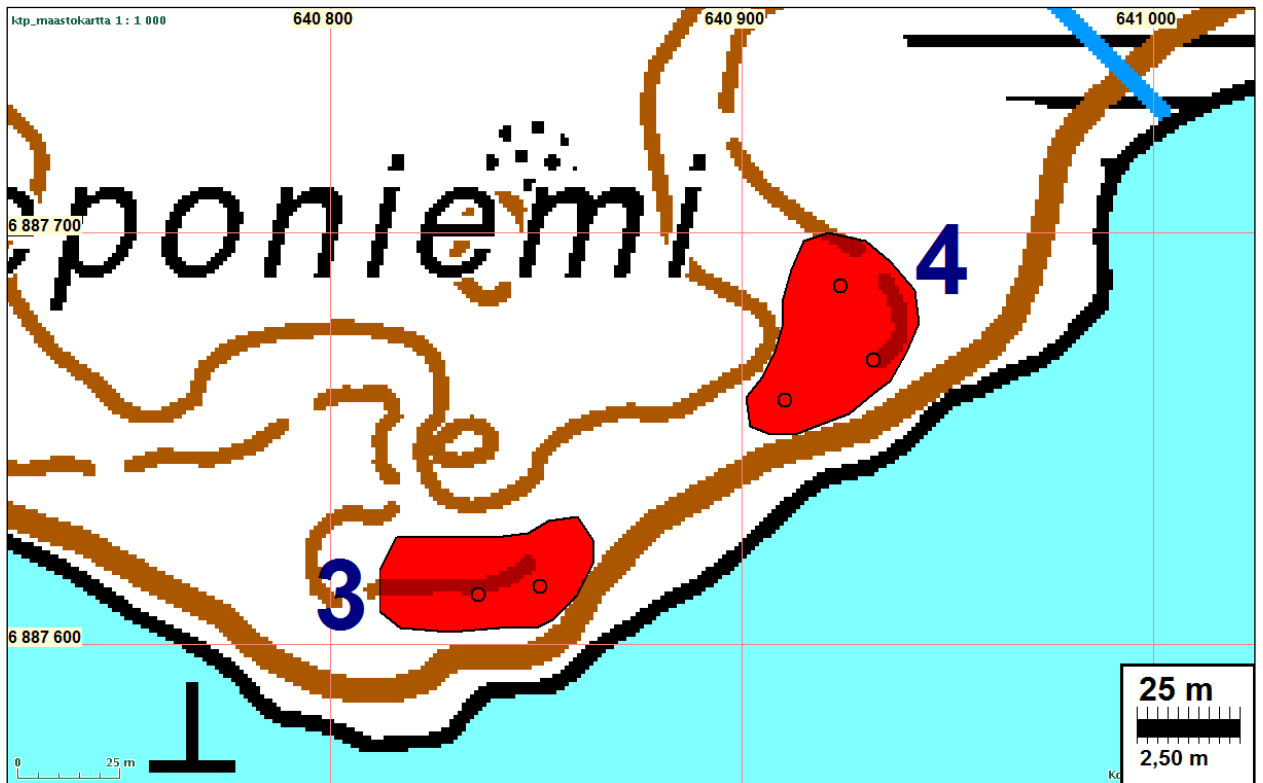
Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 12,4 km luoteeseen. Hummonselän luoteispäässä olevan Heponimen itätyvessä

Huomiot: Heponiemen itäpuolella maasto laskee kohti itäpuolella olevaa rantasuota ja muodostaa laakean tasanteen, joko on muinainen, matala, itään kurottuva pieni niemi. kahdesta tasanteelle tehdystä koekuopasta tuli löytöinä palanutta luuta ja saviastian paloja. palat ovat pieniä ja koristeettomia muruja, mutta niistä voisi saada vaihtelun tekstiilikeramiikasta tai myöhäisneoliittisesta keramiikasta. Maaperä paikalla on moreeni, joka melko hienoaineksista, hietaa. kasvillisuus on kuusimetsää. Lounaassa maasto hieman nousee ja tasanne rannan ja mäen välillä kapenee. Lounaaseen tehdystä koekuopasta tuli palanutta luuta. Lännempänä tasanne hiipuu loivaksi ja kivikkoiseksi rinteeksi.

Asuinpaikka vaikuttaa olevan ehjä ja kajoamaton. Asuinpaikan rajausta on selkeä ja se on tehty koekuoppahavaintojen ja topografian perusteella - koillisesta-etelään sitä rajaa matala törmä, jona alapuolella kosteaa maata, muualla rinne - luoteen suuntaan enemmän arvio.

löytöpaikkapaikkojen koordinaatit: N 6887687 E 640924, N 6887669 E 640932, N 6887659 E 640910.

Muinaisjäänösrajaus punaisella. Löytökoekuopat punaisella pallolla.

Asuinpaikan maastoa, lapio pohjoisimmalla löytökohdalla.

Yllä koilliseen, oik. itään.

Asuinpaikan maastoa sen pohjoispuolelta lounaaseen.

Asuinpaikan lounaispään löytökohta etelään ja oik. kauempaa lounaaseen.

5 KITEE TASKISENNIEMI

Mjtunnus: 1000003382
 Rauh.lk: löytöpaikka (ei ole suojelukohde)
 Ajoitus: kivistä
 Laji: löytöpaikka

Koordin: N: 6887 083 E: 641 752 Z: 81
 X: 6887 025 Y: 4485 265
 P: 6889 970 I: 3641 980

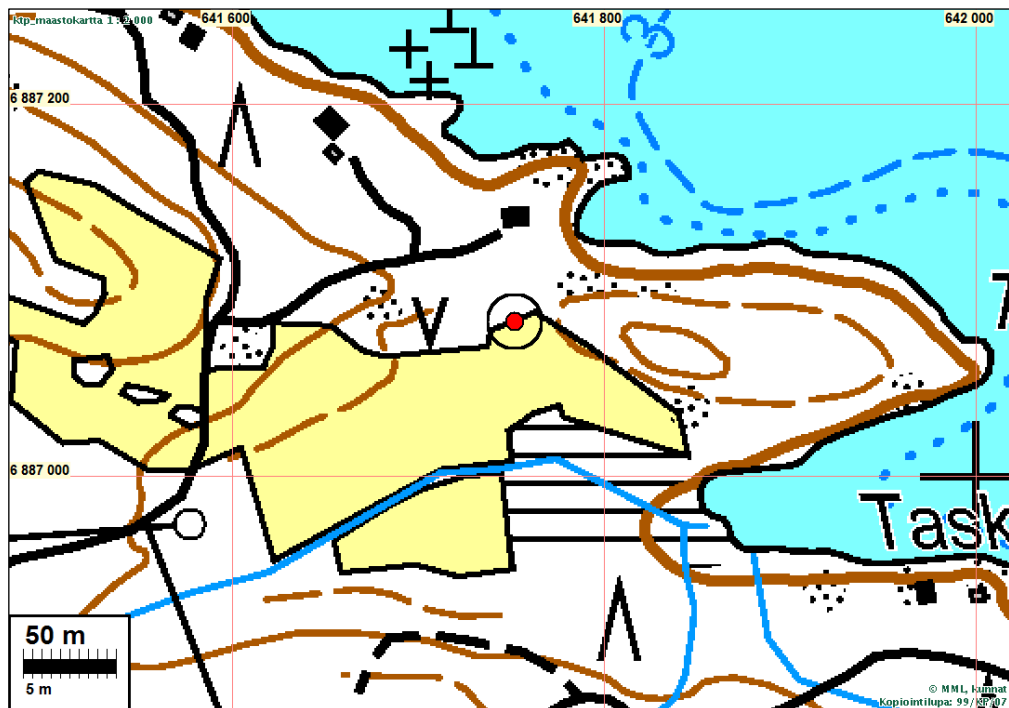
Tutkijat: Petro Pesonen 2004 inventointi, Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 11,4 km luoteeseen, Hummonselän luoteiskolkassa.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Paikka sijaitsee Pyhäjärven Hummonselän länsirannalla, Hiiskoskenjoen suulla, sen etelärannalla. Löytöpaikka on Maililan talosta 330 m koilliseen, pienen peltoaukean pohjoislaidalla. Paikalta on löytynyt hiekkaisen pelton pinnalta, muinaiselta kannakselta yksi kvartsi-iskos.

Jussila & Sepänmaa 2014: Paikalla käydessämme pelto oli heinällä, mutta sen reunamilla oli avointa peltomaata. Siinä emme havainneet mitään esihistoriaan viittaavaa. Heti pellon pohjoispuolella on vanha metsittyvä hiekkakuoppa löytöpaikan kohdalla ja siitä 70 m länteen. Löytöpaikka on loivasti etelään laskevan pelto-rinteen yläosassa. paikalla on ollut suojaista muinaisen Saimaan lahti, jonka pohjoisrannalla löytöpaikka. Maaperä pellon yläosassa (pohjoisreunoilla) on hiekkapaikka sopisi erinomaisesti kivikautiselle asuinpaikalle. Epäselvää on, onko asuinpaikkaa ollu pellon pohjoisreunamilla - nyt siinä ei mitään havaittu, eikä Pesonenkaan havainnut kvartsia enempää v. 2004. Saattaa myös olla, että mahdollinen asuinpaikka on hävinnyt hiekanotossa. Muinaisjäännöstä ei siis paikalle voi nykyisin tiedoin laittaa, mutta pellon pohjoisreunan aluetta olisi syytä maankäytön osalta tarkkailla ja pelto olisi hyvä tarkistaa vielä silloin kun se on kynnettyä. Pellon pohjoispuolella ei kuitenkaan mitään ole jäljellä "arkeologisessa mielessä".

Kartta s. 23

Pesosen ilmoittama löytöpaikka punaisella pallolla. Sen pohjoispuolella vanhaa hiekkakuoppaa.

Löytökohta kuvan keskellä hieman oik. pellon reunassa. Luoteeseen.

6 KITEE TALASNIEMI

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: asuinpaikka

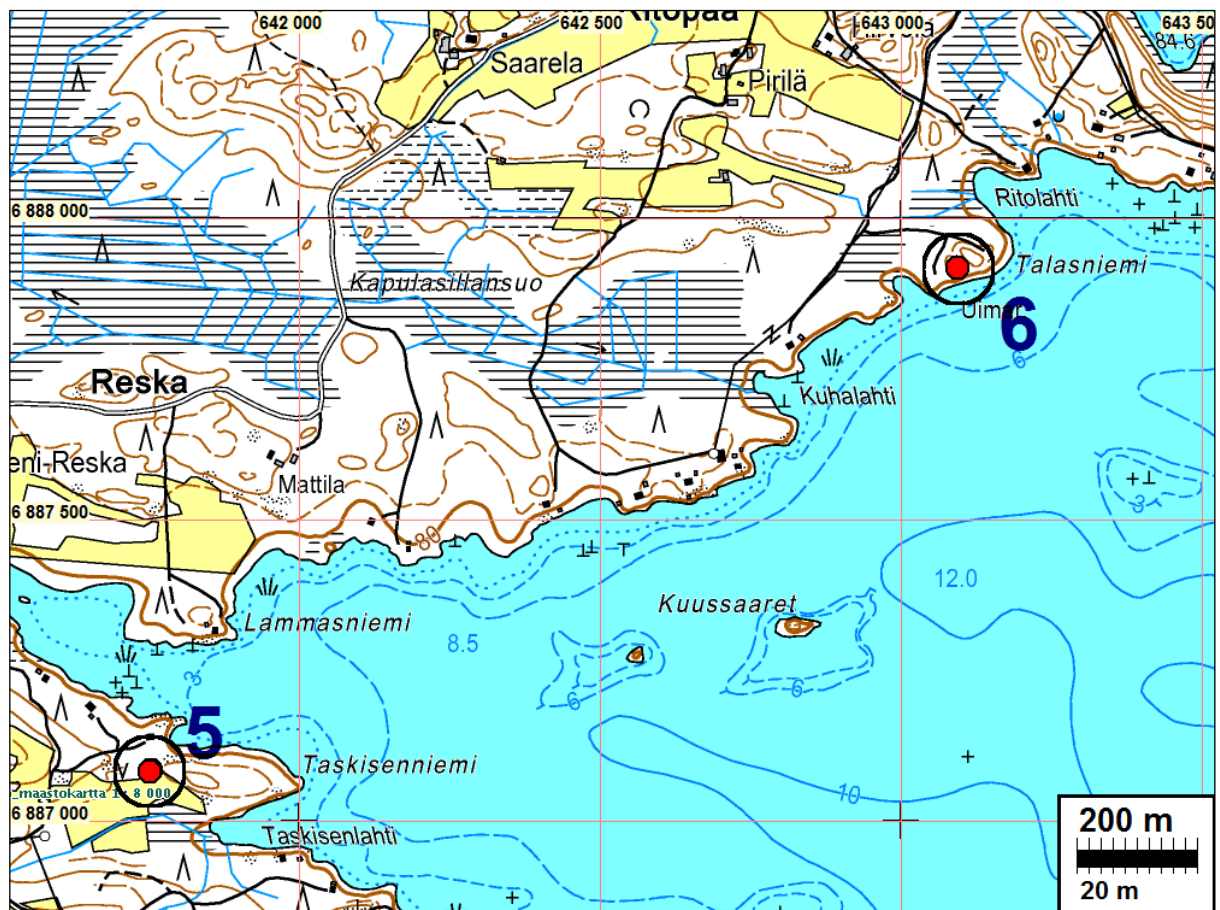
Koordin: N: 6887 915 E: 643 096 Z: 84 ±1 m
 X: 6887 795 Y: 4486 646
 P: 6890 803 I: 3643 324

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

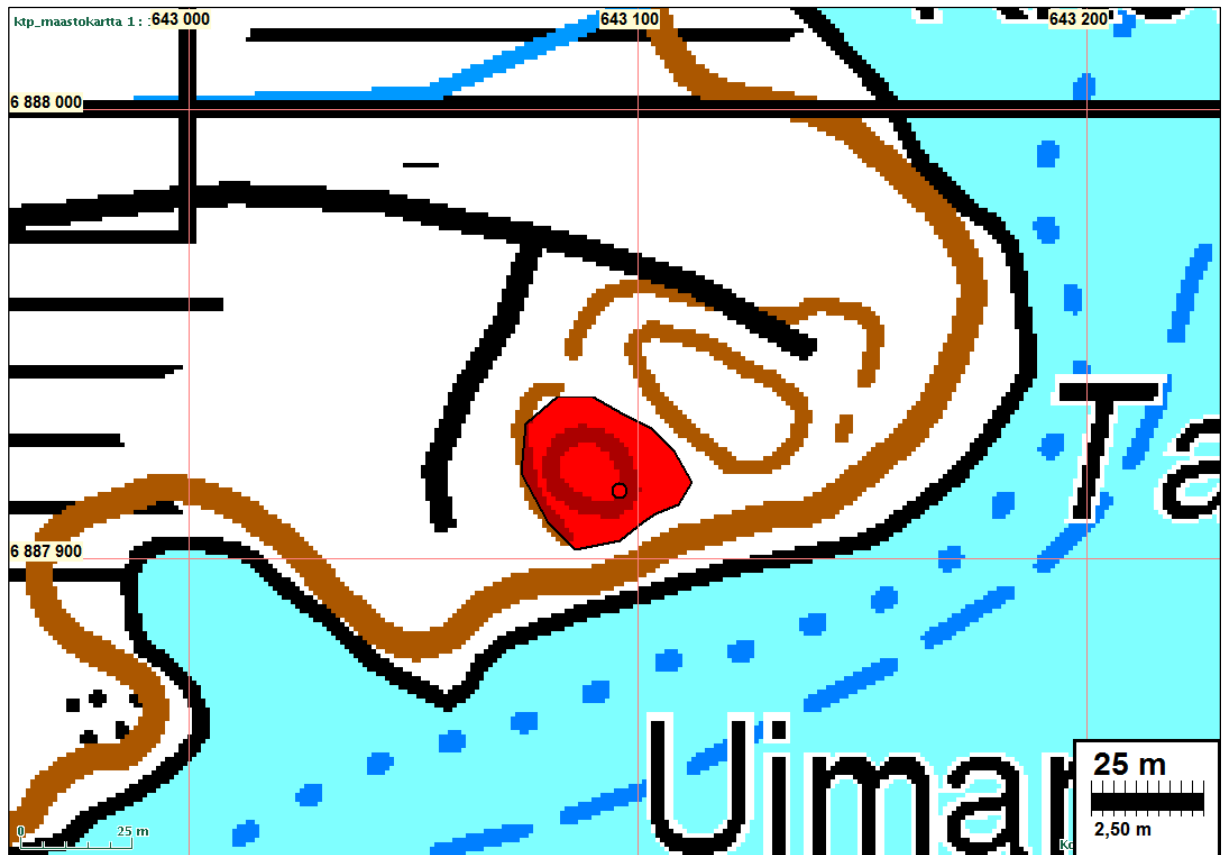
Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 10,7 km luoteeseen. Hummonselän itäosan pohjoisrannalla

Huomiot: Ritolahden pienen lahdekkeen eteläpuolella on Talasniemi jonka rannoilla on yleinen uimaranta. Talasniemen koillisosassa on melko jyrkkärinteinen ja kivikkoinen mäenkumpare. Sen lounaispuolella on tasanne, jota rajaa joka suunnassa paitsi koillisen mäenkumpareen suunnassa matala muinaisrantavalli. Rannan puolella uimaranta on törmän ja rannan välillä. Tasanne on laajuudeltaan noin 30 x 30 m. Tasanteen kaakkoisosassa on matala pyöreä painanne johon tehdystä koekuo-pasta tuli palanen Luukonsaaren keramiikkaa. Kyseessä lienee pienehkö asumuspainanne (n. 5 m halk). maaperä tasanteella on hiekka (-moreeni ja rantakerrostumia). Asuinpaikka rajautuu selkeästi tasanteen alueelle. Asuinpaikka on ehjä ja kajoamaton.

Painanteen ja löytöpaikan koordinaatti: N 6887915 E 643096.

Muinaisjäännösrajaus punaiselle, löytökohta punaisella pallolla.

7 KITEE RÖMÖNLAHTI

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinajäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: raja: kivi

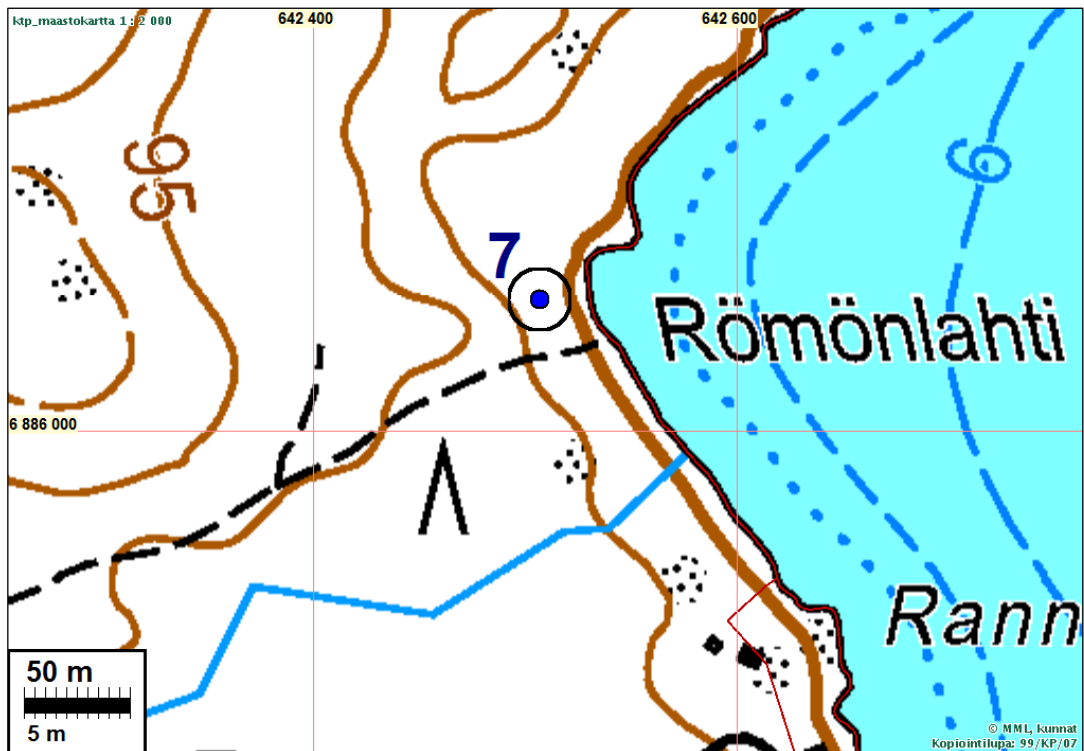
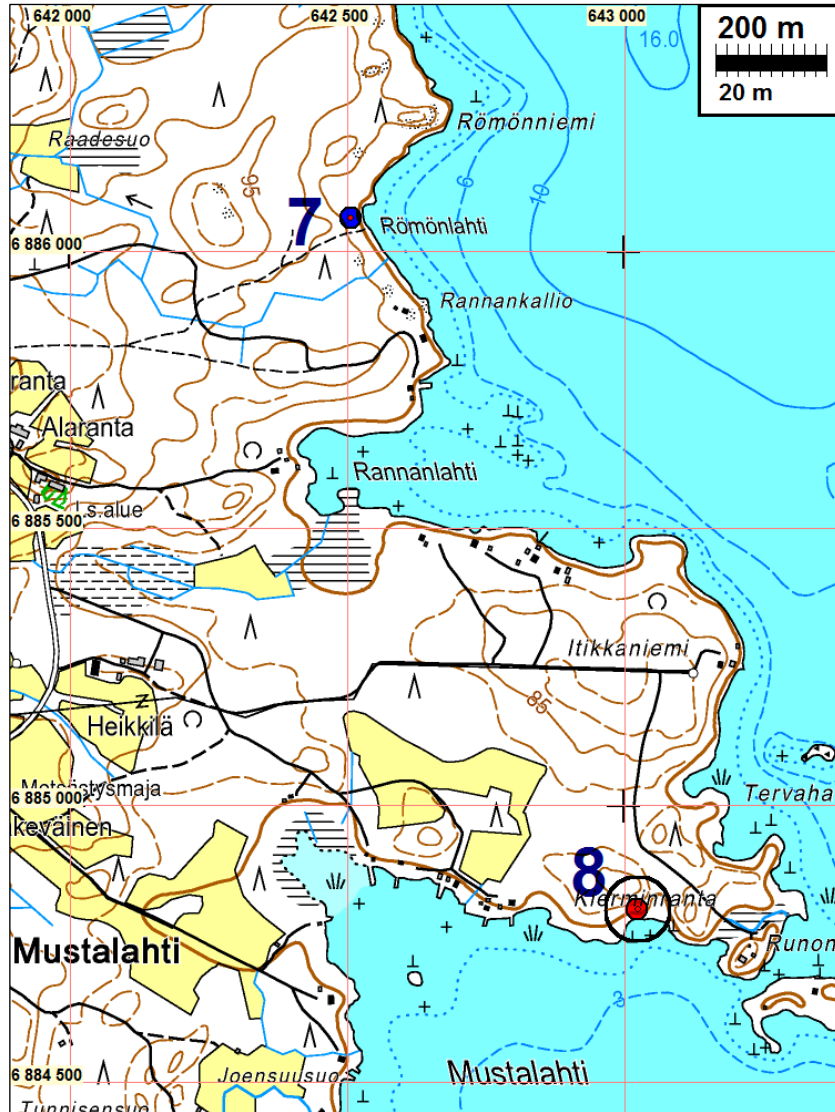
Koordin: N: 6886 062 E: 642 507 Z: 83 ±1 m
 X: 6885 971 Y: 4485 972
 P: 6888 949 I: 3642 735

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 10,2 km luoteeseen, Hummonselän länsirannalla.

Huomiot: Paikalla, metsässä on vanha rajamerkki. Paikalla ei ole rajaa nykyään eikä v. 1975 kartalla eikä liioin 1845 Kesälahden pitäjänkartalla. Pitäjän- tai kylänrajaa ei lähellä tiettävästi ole ollut joten kyseessä on vanha tilusrajamerkki. Sellaiset eivät pääsääntöisesti ole muinajäännöksiä, mutta tässä tapauksessa kyse saattaa olla 1800-luvun puoltaväliä vanhemmasta rajamerkistä, joten sitä voisi alustavasti pitää muinajäännöksenä. Kyseessä toki voi olla tilusrajasta joka sattuu em. karttojen väliselle ajalle.

Rajamerkki on ladottu laakakivistä, kooltaan n. 1 x 1,5 m. Se on sammalpeitteinen. Päällä pystykivi joka on jäkälinen ja siinä jokin epäselvä merkintä.

Rajamerkki, itään

Pohjoiseen.

8 KITEE KIERMINRANTA

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6884 812 E: 643 024 Z: 81 ±1 m
 X: 6884 698 Y: 4486 430
 P: 6887 698 I: 3643 252

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 10,2 km luoteeseen, Hummonselän länsirannalla.

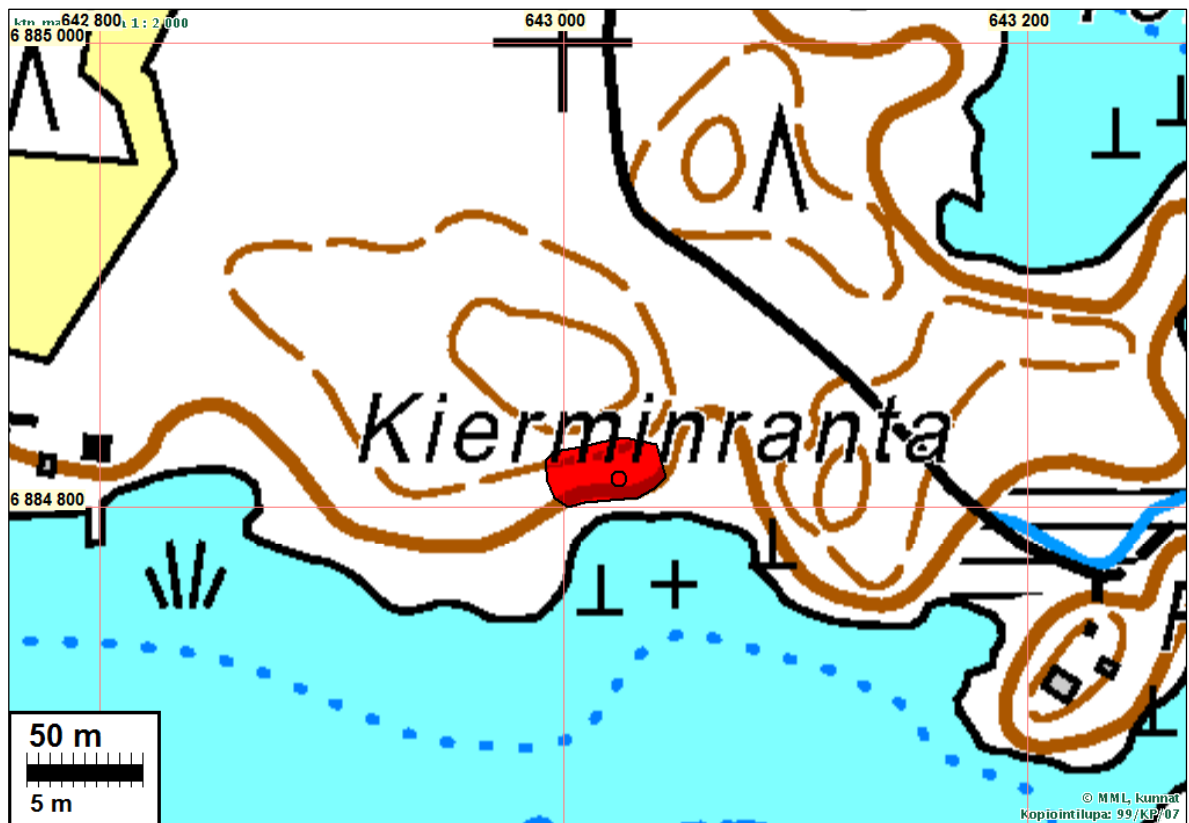
Huomiot: Mustalahden pohjoisrannalla Kierminrannassa on pieni mäki ja sen kaakkoispuolella lahdeke, jonka luoteisrannalla, mäen juurella on pienialainen, loivasti järveen

laskeva tasanne. sille tehdystä koekuopasta tuli saviastian paloja (ei tunnistettavia - vaikuttavat kivikautisilta, kivimurskasek.) ja kvartsi-iskoksia. Maaperä paikalla on moreeni. Paikan rajausta ei ole aivan tarkka, koska hyvin tiheä vesakko vaikeutti havainnointia. Topografian ja maaperän perusteella paikka on ilmeisesti melko suppea-alainen, eikä ulotu kovin etäälle löytökohdasta.

Tämä paikka sijaitsee ranta-asemakaava alueella, joka ei kuulunut tämän inventoinnin toimeksiannon tutkimusalueeseen. Alueella käytiin epähuomiossa.

Kartta s. 25

Asuinpaikan maastoa – nyt tiheäpusikkoista

9 KITEE NIVUNKILAHTI W

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6883 281 E: 644 325 Z: 82,5 ±1 m
 X: 6883 108 Y: 4487 660
 P: 6886 167 I: 3644 554

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 7,5 km länteen, Hummonselän itäosan etelärannalla olevan Nivunkilahden länsirannalla.

Huomiot: Lahden itärannalla maasto nousee jyrkästi rannasta muutaman metrin. Rannassa on korkeampia kumpareita ja näiden välillä pari tasaisempaa ja alavampia "laaksoa" joissa on kivikautiset asuinpaikat. Eteläisin kumpare laskee myös etelään jossa alava ranta. Tämän kumpareen pohjoisreunalla, rannan puolella on ilmeisesti ihmistekoinen kumpareen laen reunalle raivattu laakea maljamainen ala tai notkelman tapainen - mahdollinen asumuksen pohja - laajuudeltaan n, 10 x 15 m Siihen tehdystä koekuopasta tuli saviastian paloja jotka vaikuttavat kampakeramiikalta.

Edellisestä n. 60 m pohjoiseen on rannassa kumpareiden välillä alavampi ja tasainen rantakaista, jonka keskellä, rantatörmän äärellä on asumuspainanne (mitat hävinneet) josta koekuopasta kvartsi-iskoksia, palanutta luuta ja saviastian palasia. Maasto nousee kauempana rannasta, tasanteen länsipuolella edelleen. Tasanteen pohjoispuolella on loiva kumpare jonka takana saman lainen tasanne, tästä n. 40 m pohjoiseen. tasanteelle tehdystä koekuopasta saviastian paloja ja kvartsi-iskoksia.

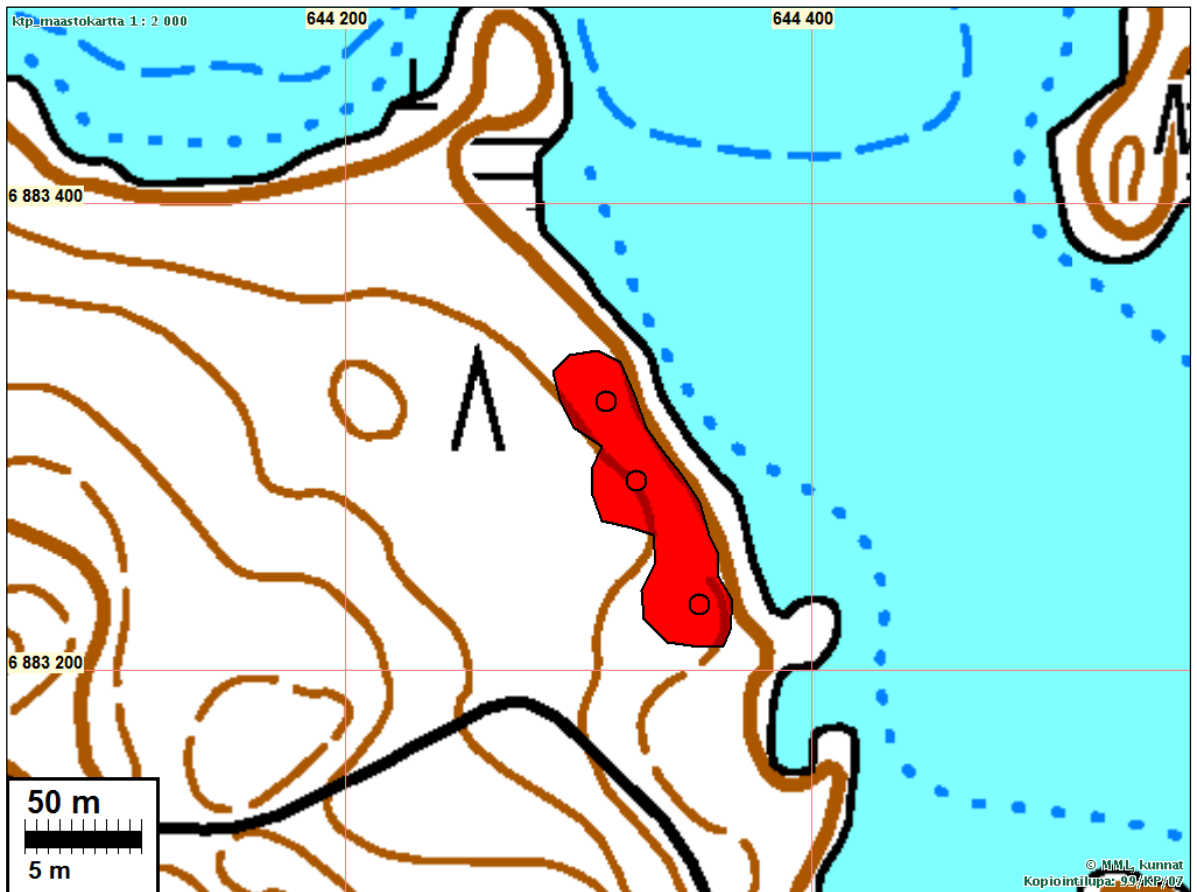
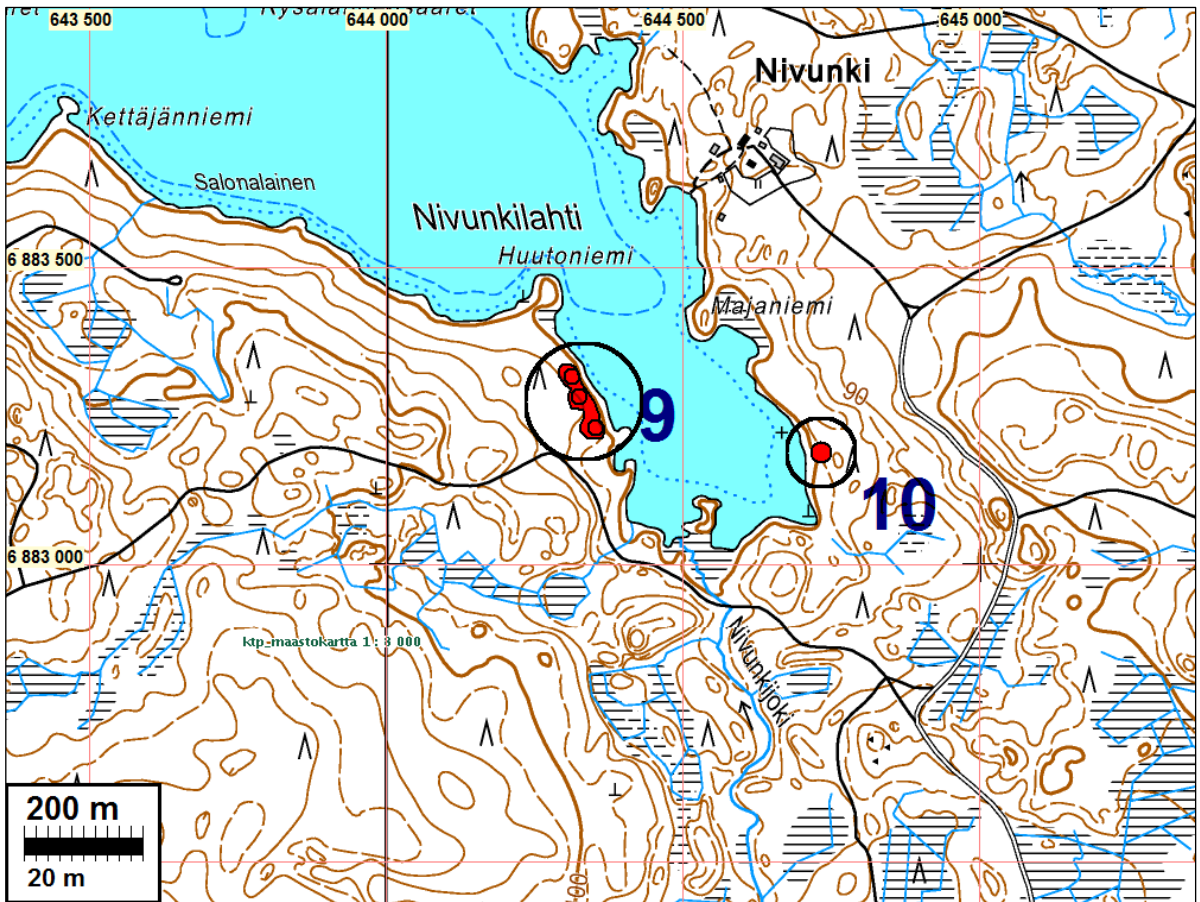
Kivikautinen asuinpaikka siis koostuu kolmesta vierekkäisestä asuinpaikkakohdasta rannan tasanteilla ja etelässä kumpareen kupeeseen raivatusta tasanteesta. Kaikkiaan asuinpaikan laajuus rannan suunnassa on n. 120 m. Lännessä paikat rajautuvat nousevaan maastoon (tasanteen reunalle), idässä korkeahkolle rantatörmälle ja muualla kumpareisiin ja nousevaan maastoon. Maaperä asuinpaikan alueella on hiekka, kumpareet kivisempiä. Asuinpaikan rajaus perustuu koekuopitukseen ja topografiaan ja rajausarvio on hyvä. Asuinpaikka on koskematon ja ehjä.

löytöpaikkakohtien koordinaatit:

N 6883228 E 644352, mahd painanne tai raivattu ala kumpareen laen reunalla, eteläisin havainto.

N 6883281 E 644325, asumuspainanne

N 6883315 E 644312, pohjoisin löytöpaikka

Löytökohdat (2 eteläisintä asumuspainanteessa) ympyröity.

Asuinpaikka-alueen keskiosaa, kaakkoon.

asuinpaikka-alueen pohjoisosaa, itään.

Asuinpaikan eteläisintä osaa, koilliseen

10 KITEE NIVUNKILAHTI E

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: asuinpaikka

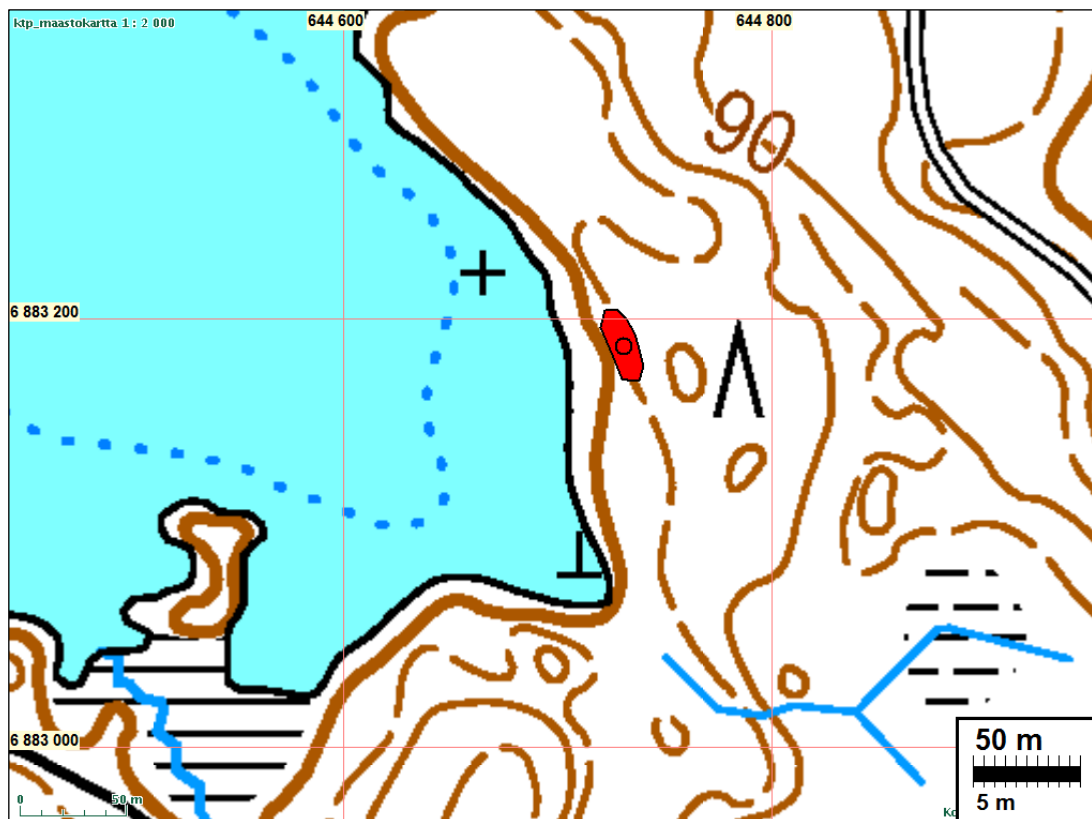
Koordin: N: 6883 187 E: 644 731 Z: 83 ±1 m
 X: 6882 996 Y: 4488 061
 P: 6886 073 I: 3644 960

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 7,5 km länteen, Hummonselan itäosan etelärannalla olevan Nivunkilahden itärannalla.

Huomiot: Paikalla on kapea rannan suuntainen hiekkamaaperäinen harjanne, parisen kymmentä metriä alavamman rannan rantaviivasta. Harjanteella on nykyaikaisen toiminnan merkkejä - kaiveltua ja "myllättyä" maata. Harjanne kasvaa vesakkoa ja pusikkoa. Yhdestä harjanteelle tehdystä koekuopasta tuli palanutta luuta, mutta muissa koekuopissa (n. 6 kpl lähiympäristöön) ei mitään - kyseessä voi olla "huono onni". On mahdollista että paikalla ollut asuinpaikka olisi myös vaurioitunut tai osin hävinnyt maan käytössä. Tiheä kasvillisuus vaikeutti havaintojen tekoa eikä paikasta saatu kunnolla "otetta". Paikan rajaus N-S suunnassa on täysin arvio löytökohdan ympärille. Paikka tuskin ulottuu laajemmaksi ainakaan eteläsuuntaan, missä harjanne hiipuu ja 60 m pohjoiseen harjanne loppuu alavaan rantametsään.

Kartta s. 29.

Lapio löytökohdalla, länteen.

11 KITEE NÄSÖNNIEMI W

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: varhaismetallikautinen
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6886 450 E: 648 357 Z: 80 ±1 m
 X: 6886 088 Y: 4491 834
 P: 6889 337 I: 3648 587

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

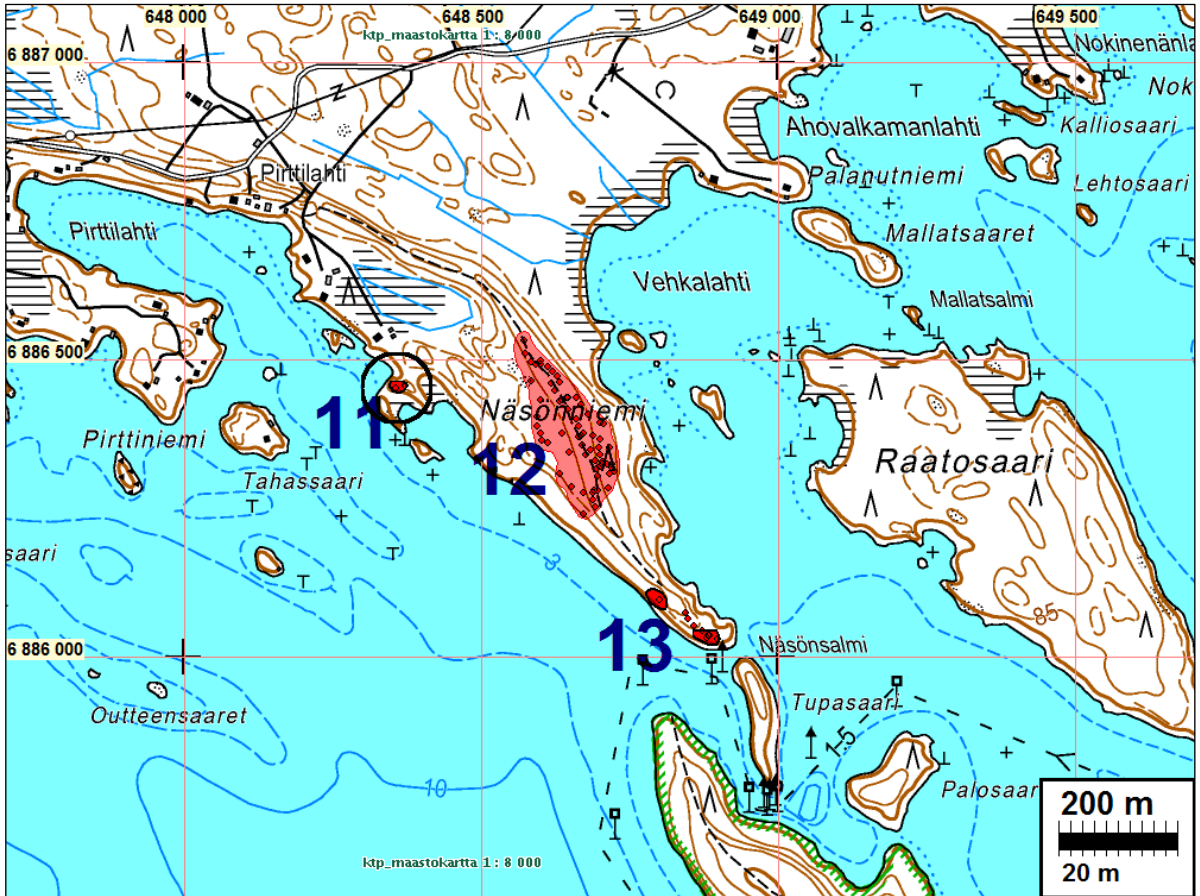
Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 6,0 km luoteeseen, Hummonselän pohjoisrannalla, Näsönniemen tyven lounaisrannalla.

Huomiot: Paikalla on matala niemeke, jonka länsipäässä on korkeampi tasanne. Sen länsipuolella on ranta ja eteläpuolella rantasuota. tasanteen eteläreunalle tehdystä koekuopasta palanen asbestisekoitteista keramiikkaa (vaikuttaa Sär2:ta - ei varmuutta), pii-iskos ja kvartsi-iskoksia. Paikka rajautuu pienialaiselle tasanteelle. Maaperä paikalla hiekkainen moreeni. Paikka on ehjä ja kajoamaton.

Löytöpaikkakohdan koordinaatit: N 6886450 E 648357.

Paikan itäreunamilla on pystykivi (paikalla ei pinnassa isompia kiviä muuten), kooltaan 60x50x15 cm, joka vaikutti vanhalta rajamerkiltä. Paikalla ei nyt rajaa.

11, Näsönniemi W

Asuinpaikkaa, lounaaseen, alla etelään.

Pieni kivipaasi (lapion ja koivun välissä) aivan alueen itäreunamilla – sen läheltä ei koekuopista löytöjä.

12 KITEE NÄSÖNNIEMI

Mjtnnus:

Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös

Ajoitus: historiallinen

Laji: asuinpaikka: röykkiötä

Koordin: N: 6886 391 E: 648 667 Z: 90 ±2 m

X: 6886 014 Y: 4492 141

P: 6889 278 I: 3648 897

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 5,8 km luoteeseen.

Huomiot: Näsönniemen keskellä on korkea luoteis-kaakko suuntainen kapea mäki joka ko-
hoaa 90 m korkeudelle. laki on kapeahko ja siitä laskee väliin loivemmat väliin jyr-
kemmät rinteet rannoille. Lakialueella ja ylärinteillä on kaksi rakennuksen perus-
taa, kellarikuoppa ja pari epämääräisempää kuoppaa, kolme kiviaitaa sekä 53 rai-
vausröykkiötä. Useimmat röykkiöt ovat huolellisesti ladottuja ja niiden koko vaihte-
lee vajaan parin metrin halkaisijasta neljään metriin. Maaperä on harjanteella (ol-
lut) kohtalaisen kivikkoinen ja hienoaineksinen (hieta/hiesu - hikevää viljelysmaa-
ta). Paikalla kasvaa nyt järeä kuusimetsä.

Paikalla on siis ollut talo ja kohtalaisen laajat viljelykset. Jäännöksien ikä ei ole
selvinnyt. Vanhoissa kartoissa: 1790 tiekartasto, 1700-l lopun rajan yleiskartta),
1799 yleiskartta (Härmelin), v. 1848 (pitäjänkartta), 1916 (senaatinkartta), 1922
Suomen kartasto, 1940 (taloud. kartta) ja 1975 (peruskartta) ei alueelle ole merkit-
ty mitään asutukseen viittaavaa (yhtään mitään). Jäänteet eivät vaikuta 1700-
luvun loppua vanhemmilta mutta mahdotonta se ei toki ole.

Alue muodostaa kuitenkin eheän ja hyvin säilyneen kokonaisuuden, jäänteenä
vanhasta viljelystä ja asutuksesta ja on pieni mahdollisuus on että jäännökset voi-
sivat olla 1800-lukua vanhempia (joskaan mitään todistetta siitä ei ole). Paikka on
muinaisjäännös.

Kartta s. 33

Aidat ja rakennukset

N	E	
6886415	648647	Rakennuksen perusta 6*6 m
6886509	648575	Rakennuksen perusta 4*6 m
6886400	648661	Kellarikuoppa
6886362	648603	kaksi kuoppaa 2*1 m
6886388	648664	Kiviaidan pää
6886393	648700	Kiviaidan kulma
6886390	648707	Kiviaita hiipuu laenreunan raivauskivikoksi
6886369	648664	Kiviaidan pää
6886279	648698	Kiviaidan kulma
6886283	648715	Kiviaidan pää

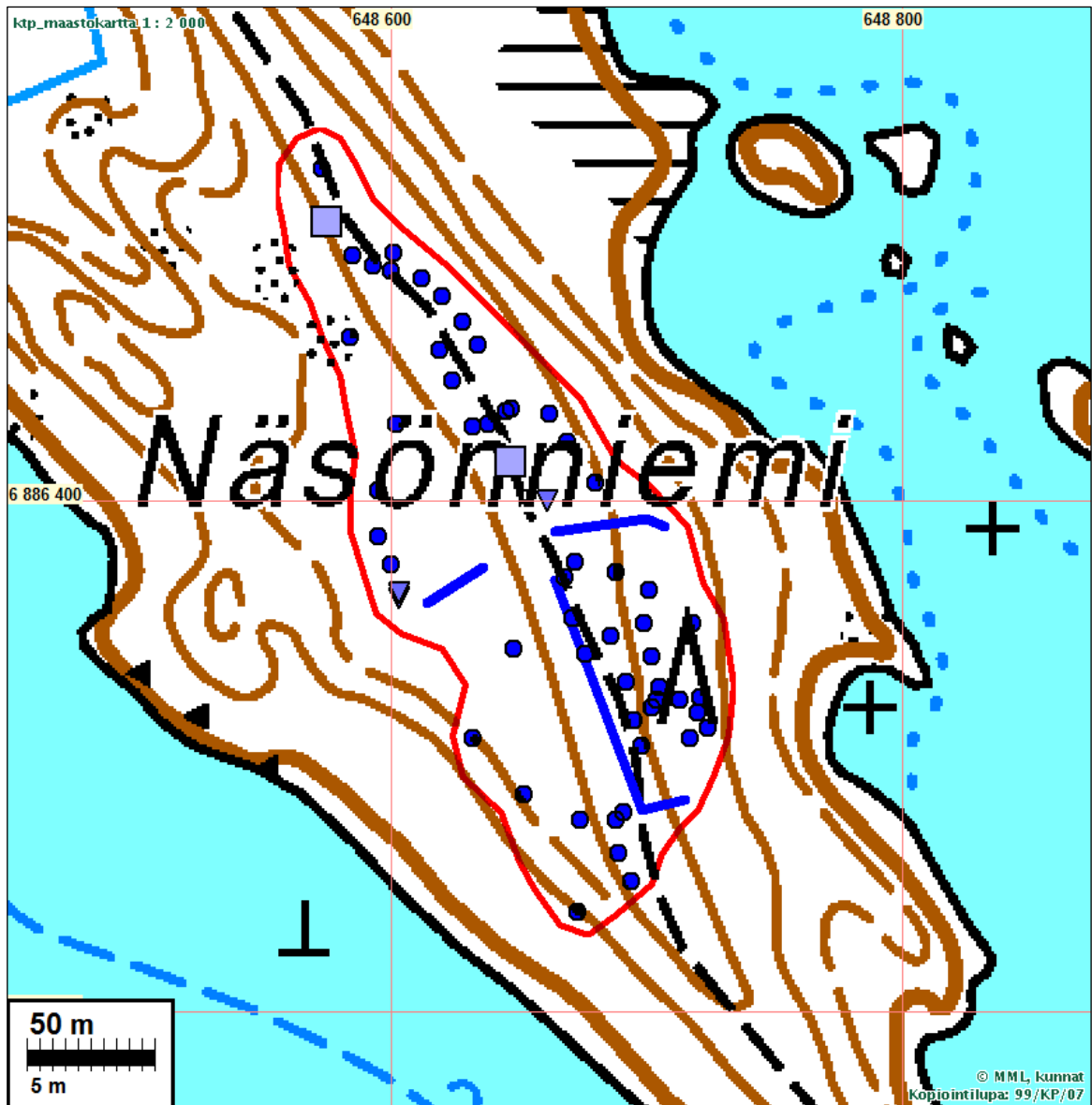
6886374	648636	Kiviaidan pää
6886360	648614	Kiviaidan pää

Röykkiöt:

N	E		
6886530	648573	6886329	648692
6886496	648585	6886327	648705
6886492	648593	6886322	648704
6886497	648601	6886322	648713
6886490	648600	6886317	648720
6886487	648612	6886323	648721
6886480	648620	6886311	648724
6886470	648628	6886307	648717
6886461	648634	6886319	648702
6886459	648619	6886314	648695
6886447	648624	6886304	648698
6886436	648647	6886340	648676
6886430	648638	6886275	648688
6886429	648632	6886278	648691
6886435	648645	6886262	648689
6886434	648662	6886251	648694
6886423	648669	6886239	648673
6886407	648680	6886275	648674
6886365	648701	6886285	648652
6886372	648688	6886307	648632
6886376	648672	6886342	648648
6886370	648668	6886375	648600
6886354	648671	6886386	648595
6886347	648686	6886404	648595
6886352	648699	6886430	648602
6886352	648718	6886464	648584
6886339	648702		

Röykkiöt sininen pallo, rak. perustat neliö, viivat kiviaita. Ehdotettu muinaisj rajaues punaisella.

Pieni kiviraunio.

Raivauskivikko – ”kiviaita” tai pitkänomainen röykkiö laen itäreunalla.

Raivausröykkiötä

13 KITEE NÄSÖNSALMI

Mjtnunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: varhaismetallikautinen
 Laji: asuinpaikka: röykkiö

Koordin: N: 6886 032 E: 648 884 Z: 80 ±2 m
 X: 6885 646 Y: 4492 341
 P: 6888 919 I: 3649 114

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

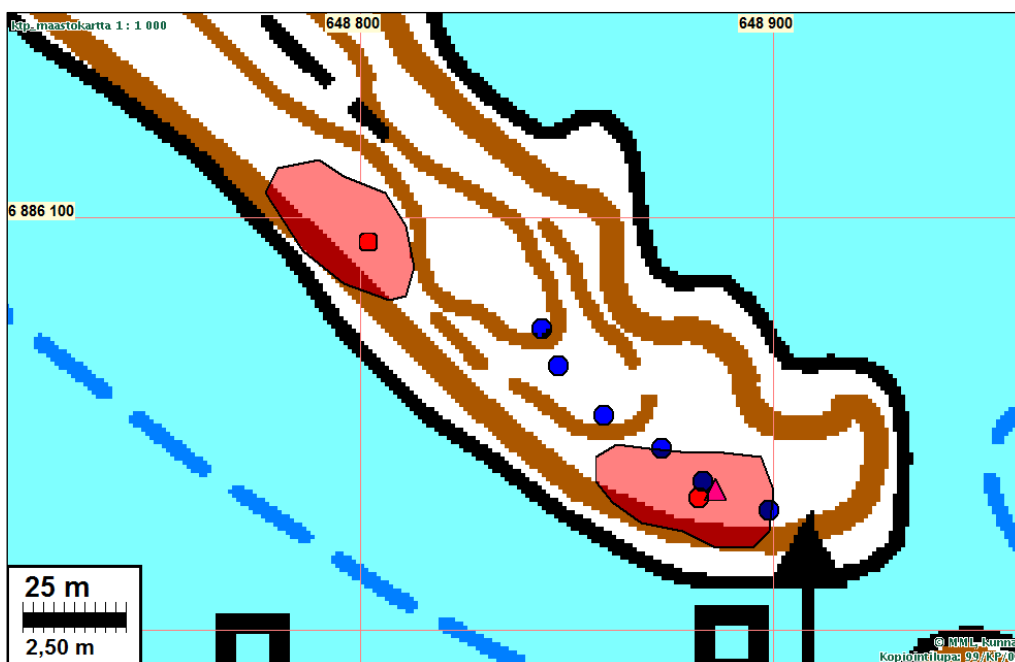
Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 5,4 km luoteeseen. Näsönniemen kaakkoiskärjessä, Näsönsalmen luoteisrannalla

Huomiot: Niemenkapeassa kärjessä, sen etelärannalla on rannassa tasanne. Tasanne ei ulotu niemen pohjoisrannalle ja alavaan kärkeen, Tasanteella on pieni kasvillisuuden peittämä röykkiö. Se ei ole raivausröykkiö. Kyseessä voi olla kiuas tai paikalla olevaan varhaismetallikautiseen (oletus) asuinpaikkaan liittyvä kivirakenne. Sen viereen tehdystä koekuopasta tuli palanen asbestisekoitteista keramiikkaa joka vaikuttaa Luukonsaaren keramiikalta. Kärjen tasanne on asuinpaikkaa..

Tasanteesta n. 50 m lounaaseen rannassa on hyvin kapea terassi ja jyrkästi nouseva rinne ja sen jälkeen rantaan taas leviää terassimainen tasanne jolle tehdystä koekuopasta yksi selkeä kvartsi-iskos. Paikalla saattaa olla esihistoriallinen asuinpaikka vaikka todiste siitä jäi nyt yhteen kvartsiin.

Niemen kärjessä, kapean harjanteen laella on viisi Salpalinjaan liittyvää pesäkkeen jäännettä, joissa valli ja ampumasuunta lounaaseen - pesäkkeet ovat kuoppia joista kapea, 10-20 m pitkä tsthauta koillisrannalle.

Kartta s. 33

Muinaisjäänösrajaukset punaisella, röykkiö kolmio ja löytökohdat punainen pallo. Pesäkkeet sinisellä

Pieni kasvillisuuden ja humuksen peittämä kiviröykkiö, jonka vierestä keramiikkaa. Länteen.

Keskellä koekuoppa josta löytöjä (ja vahva kulttuurikerros), Sen takana saniaisien takana oikealla on röykkiö. Luoteeseen

Alla: Röykkiön reuna aivan oik laidassa, lounaaseen

Röykkiö heti kuvan vas reunan takana, Sepänmaa löytökoekuopan kohdalla, itään

Luoteisin pesäke, kaakkoon.

Pesäke, koilliseen.

Pesäkkeitä ja niistä koilliseen johtavaa lyhyttä tsstautaa

14 KITEE HIMONNIEMI 2

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: muu kohde (ei ole suojelukohde)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: tunnistamaton: röykkiö

Koordin: N: 6882 791 E: 648 736 Z: 85 ±1 m
 X: 6882 415 Y: 4492 043
 P: 6885 677 I: 3648 966

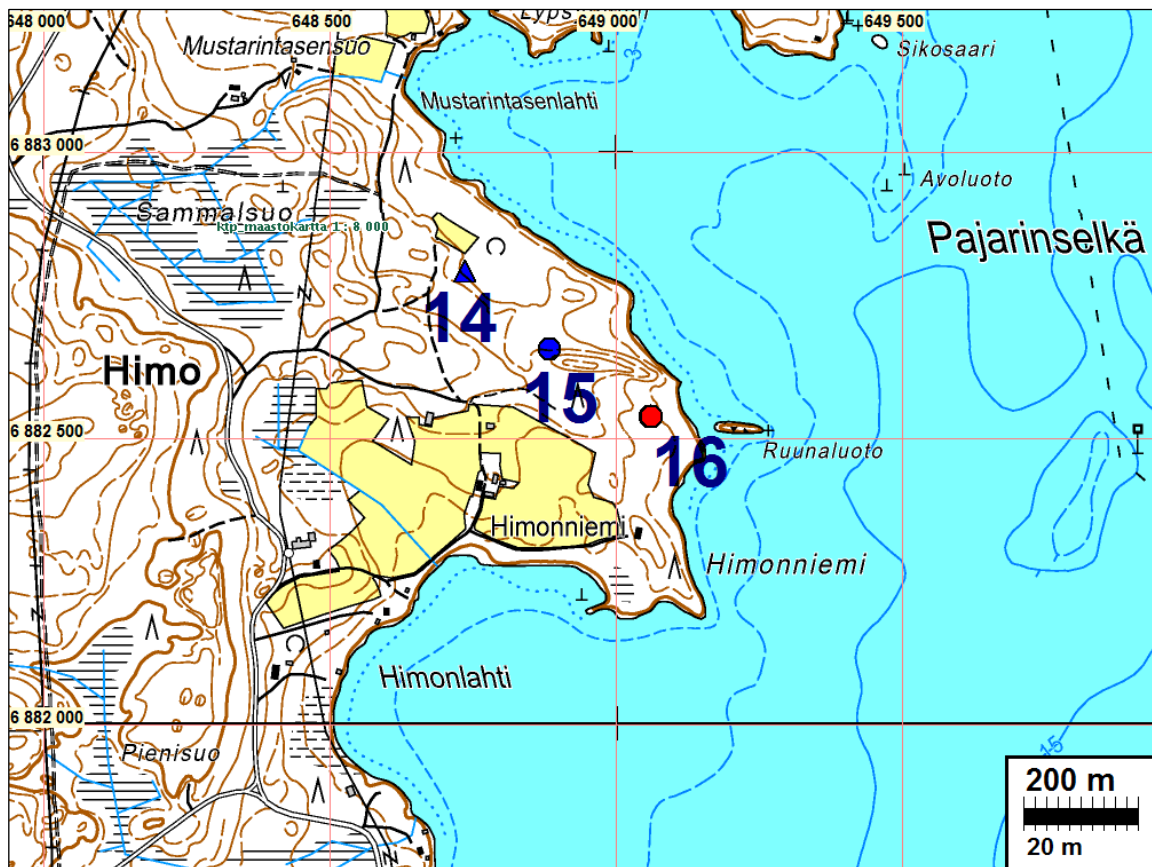
Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 3,2 km luoteeseen. Pajarinselän länsipuolella, Himonniemen pohjoistyvässä

Huomiot: Paikalla on kiviraunio n. 2 m halk. ja puolen metriä korkea. Vaikuttaa raivausröykkiöltä mutta selviä pellon merkkejä ei paikalla ole, eikä muita röykkiötä. Röykkiö on

heitelty kasaan eikä vaikuta kovin vanhalta. Ei muinaisjäännös. Valitettavasti siitä ei säilynyt kuvaa.

15 KITEE HIMONNIEMI 3

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: valmistus: tervahauta

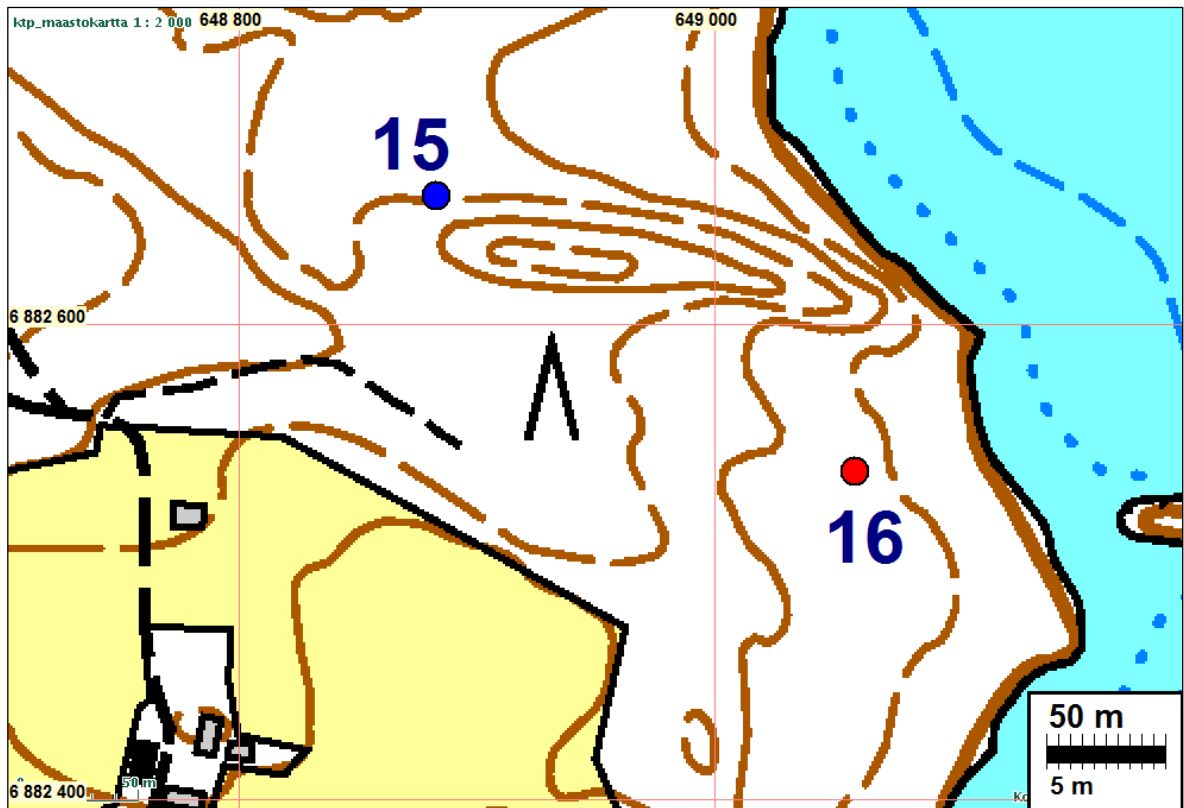
Koordin: N: 6882 654 E: 648 883 Z: 87 ±1 m
 X: 6882 270 Y: 4492 184
 P: 6885 539 I: 3649 113

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 3,0 km länteen. Pajarinselän länsipuolella, Himonniemen keskiosassa.

Huomiot: Harjanteen länsipäässä, sen juurella on tervahaudan pohja, halkaisijaltaan n. 12 m. Haudassa ei ole ränniä, se on ns. ”lippoamishauta! ja siten ilmeisen vanha. hauta on ollut melko syvä joskin nyt kuoppa sortunut ja vajennut.

Kartta s. 43

16 KITEE HIMONNIEMI

Mjtunnus: 1000003108
 Rauh.lk: löytöpaikka (ei ole suojelukohde)
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: löytö

Koordin: N: 6882 538 E: 649 059 Z: 83
 X: 6882 146 Y: 4492 354
 P: 6885 423 I: 3649 289

Tutkijat: Petro Pesonen 2004 inventointi, Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 2,8 km länteen
 Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Mahdollinen asuinpaikka sijaitsee Pyhäjärven Pajarinselän länsirannalla, Himonniemessä, Himonniemen vanhasta päärakennuksesta (joka on peltojen keskellä) 320 m itäkoilliseen. Paikalla on mäntykankaalla tehty aukkohakkuu, joka on laikutettu joitakin vuosia sitten. Maa viettää lammen rantaan ilman selkeitä törmä, maaperä on hiekkaa, jossa on jonkin verran kiveä. Laikutuksesta on löytynyt yksi selvä kvartsi-iskos n. 50 m rannasta. Paikka on lämmin ja varsin sovelias kivikautiselle asuinpaikalle. Löytöjen vähäisestä määrästä johtuen kohde on kuitenkin luokiteltu tentatiivikohteeksi.

Jussila & Sepänmaa 2014: Paikka oli nyt tiheähköä vesakkoa ja näreikköä. Lähistölle tehdyissä koekuopissa ei havaittu mitään muinaisjäännökseen viittaavaa. Uusia havaintoja ei siis saatu ja paikka on edelleen kvartsi-iskoksen löytöpaikka.

17 KITEE PAJARIN HAUTA

Mjtunnus: 260010016
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kultti- ja tarinapaikat: tarinapaikat

Koordin: N: 6882 655 E: 650 516 Z: 85
 X: 6882 196 Y: 4493 816
 P: 6885 540 I: 3650 747

Tutkijat: J. Maukonen 1877 inventointi, Pekka Sarvas 1963 inventointi, Timo Miettinen 1973 inventointi, Ville Laakso ja Timo Sepä 2004 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 1,7 km luoteeseen.
 Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Pajarin hauta sijaitsee Pyhäjärven Pajarinselkään pistävän pitkän ja kapean Pajarinniemen keskivaiheilla. Kohde on alkuaan luonnonkivikko, mutta se on "entisöity" Pajarin haudaksi vuonna 1962. Kohteeseen liittyy tarinoita Kiteen pahasta pajarista. Kohde on merkitty peruskarttaan muistomerkkinä.

Jussila & Sepänmaa 2014: Alueella ei siis ole kiinteää muinaisjäännöstä vaan nykyaikainen rakenne, muistomerkki, joka niemeen liittyvänä (nykyaikaisena) tarinapaikkana kuitenkin jostain syystä muinaisjäännökseksi merkitty. Paikkaa ei tarkastettu inventoinnissa 2014.

Kartta s. 46.

18 KITEE KARHUNIEMI

Mjtunnus: 1000016685
 Rauh.lk: löytöpaikka (ei ole suojelukohde)
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: löytöpaikka: irtolöytöpaikat

Koordin: N: 6881 517 E: 650 657
 X: 6881 053 Y: 4493 904
 P: 6884 402 I: 3650 888

Tutkijat: Oskari Pirinen 2010 irtolöytö

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Piinuolenkärki (KM 38371) löytyi Karhuniemen luoteisrannalta, rantavedestä, noin 50-100 cm syvyydestä.
 Jussila & Sepänmaa 2014: Mökkirantaa. Paikkaa ei tarkastettu.

Kartta s. 46.

19 KITEE RISUNIEMI

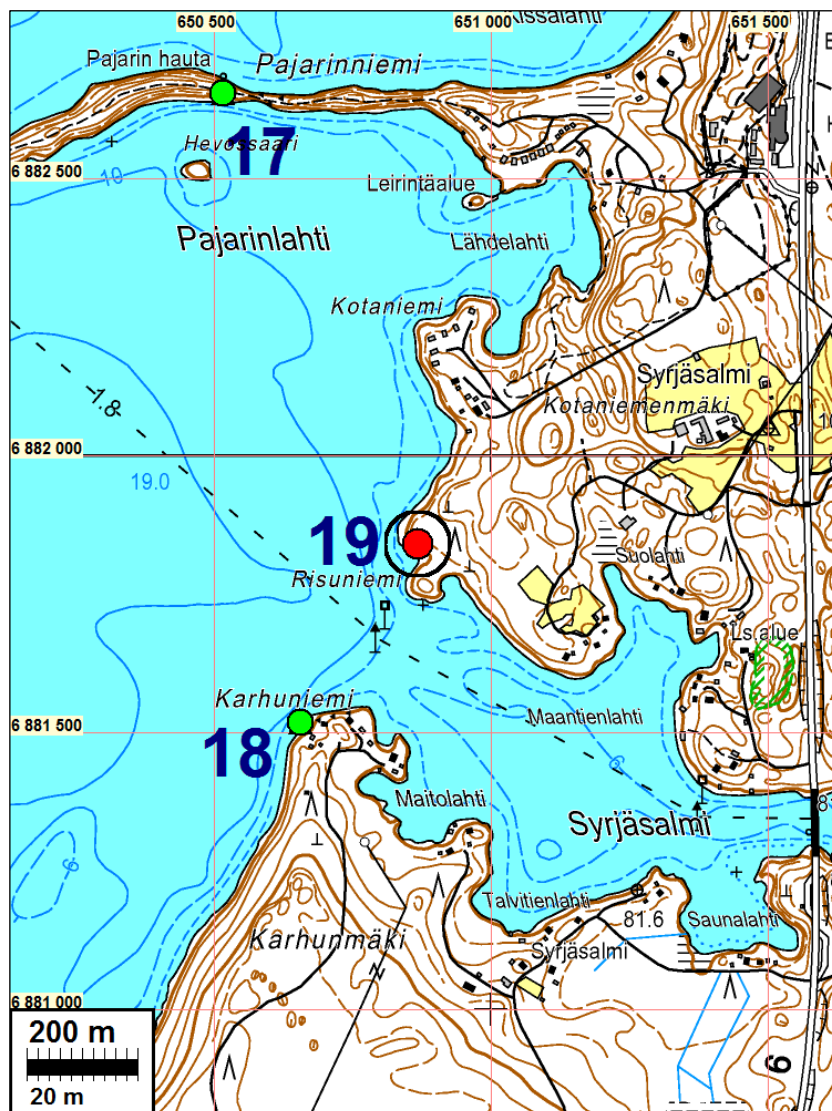
Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6881 840 E: 650 867 Z: 81 ±1 m
 X: 6881 366 Y: 4494 128
 P: 6884 725 I: 3651 098

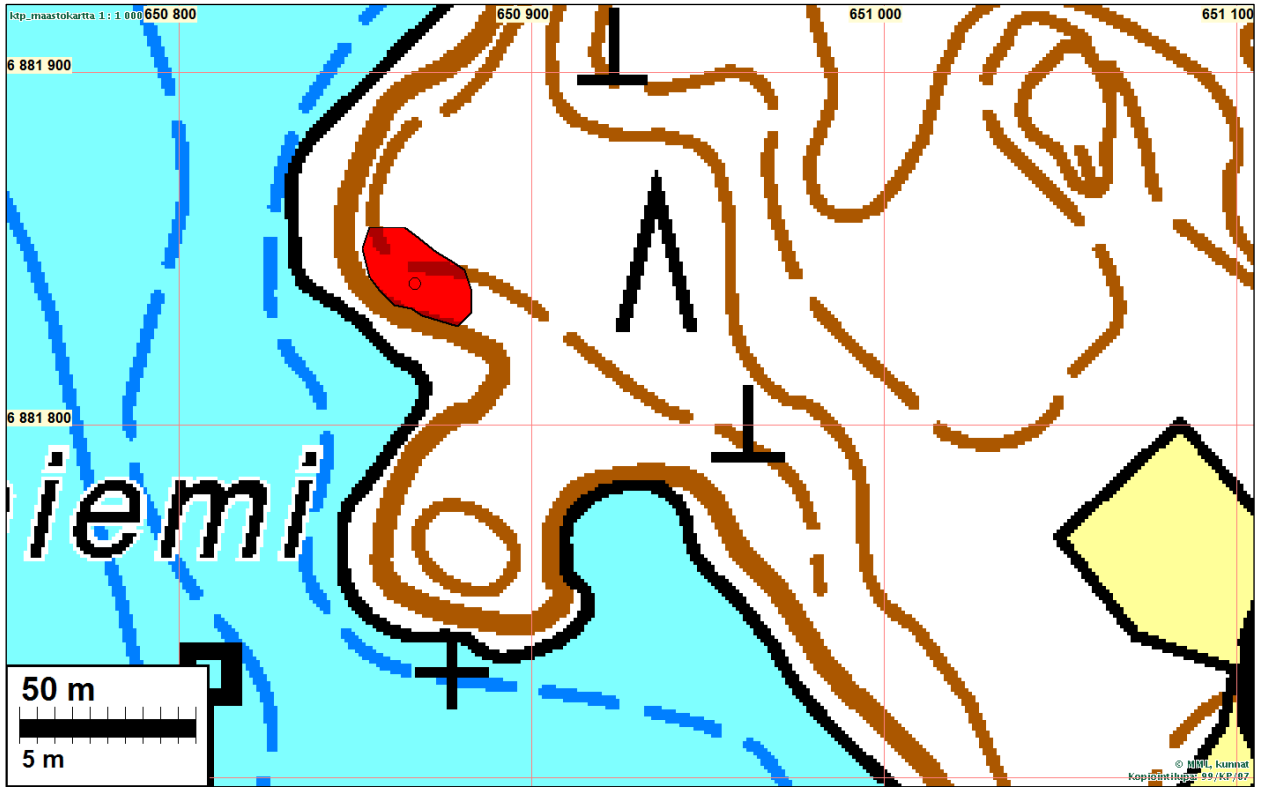
Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 0,9 km luoteeseen, Syrjäsalmelle menevän lahden suun pohjoisrannalla, Risuniemen luoteistyvessä.

Huomiot: Loivasti kaartuvan niemen kärjen lounaisrannalla on kivisen (ja osin kallioisen) rannan takana tasannetta, jonne tehdystä koekuopasta löytyi palanutta luuta ja kvartsi-iskos. maaperä paikalla on hienohiekaista ja -aineksista ja kohtalaisen kivikkoista veden huuhtomaa moreenia. Paikalle tehdyissä muutamissa muissa koekuopista ei saatu havaintoja. Paikan rajaus on epäselvä ja karkea arvio joka perustuu topografiaan ja maaperään.

Asuinpaikan maastoa länteen ja luoteeseen

20 KITEE VALKIANLAMMINLAHTI 2

Mjtunnus: 1000003371
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: ajoittamaton
 Laji: työ- ja valmistuspaikat: pyyntikuopat

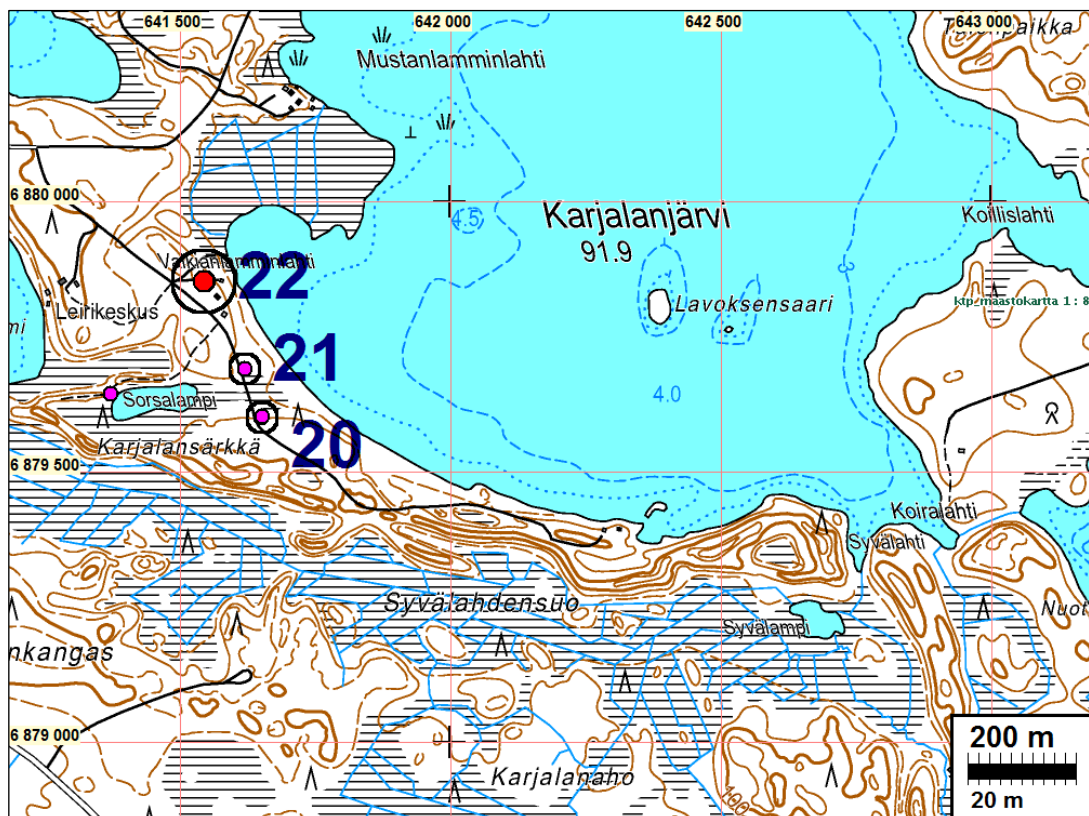
Koordin: N: 6879 601 E: 641 652 Z: 92
 X: 6879 555 Y: 4484 818
 P: 6882 485 I: 3641 879

Tutkijat: Petro Pesonen 2004 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 10,1 km länteen.

Huomiot: Muinaisjäänösrekisteri: Pyyntikuoppa sijaitsee Kesälahden ja Villalan välisen maantien itäpuolella olevan Karjalanjärven länsirannalla, Karjalansärkän pohjois-reunalla, järven rannasta n. 100 m, järven etelärantaa kulkevan tien itäpuolella, aivan tien vieressä. Kuoppa on halkaisijaltaan n. 2,5 m ja sen syvyys on n. 60 cm.

Jussila & Sepänmaa 2014: Tien laidalla epäsääntöisen muotoinen kuoppa. Kuoppa vaikuttaa - mm. sen rakenteen ja reunojen takia - varsin nuorelta ja se voisi liittyä viereisen tienteen, pieneen hiekanottoon. En pitäisi sitä pyyntikuoppana enkä siten muinaisjäänöksenä. Sellaisena se on rauhoitettu ja ilman tarkempaa maastotutkimusta se sellaiseksi nyt jää. Toinen hieman samankaltainen mutta suurempi kuoppa sijaitsee tästä 90 m pohjoiseen, myös tien laidalla (kohde 21). Epäilystä siitä, että kyseessä ei ole pyyntikuopat, herättää niiden rakenteen ohella se, että ne ovat pyyntikuopiksi sattuman varaisissa paikoissa. Miksi siinä kun peuranpyynnin kannalta (suurempia eläimiä niihin ei mahdu) olisi järkevämpiä paikkoja, sekä se että ne ovat ainoat alueen kuopat ja ”sopivasti” aivan tien varrella

Kuoppa on kuvan keskellä,
kasvillisuuden peittämänä.
Lounaaseen.

Oik: kuoppa heti lapion takana
näreikössä. Itään.

21 KITEE VALKIALAMMENLAHTI 3

Mjtnnus: uusi kohde
 Rauh.lk: muu kohde (ei ole suojelukohde)
 Ajoitus: ajoittamaton
 Laji: tunnistamaton: maarakenne

Koordin: N: 6879 689 E: 641 621 Z: 94 ±1 m
 X: 6879 644 Y: 4484 791
 P: 6882 573 I: 3641 848

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 10,1 km länteen. Karjalanjärven lounaisrannan tuntumassa.

Huomiot: Tien länsipuolella on metsässä laakea ja hieman soikea kuoppa, halkaisijaltaan n. 4 m. Saman tyyppinen mutta suurempi kuin kohteessa 20. Pitäisin kuoppaa nykyaikaisena. Selkeää podsolmaannosta ei siinä havaittu. Maaperä alueella on hienohko hiekka. Ei muinaisjäännös mutta syytä raportoida mahdollisten siitä tehtävien maallikkoilmoitusten takia.

Kartta s. 48 ja 49

Pyöreä kuoppa kuvan keskellä tien laidalla.

22 KITEE VALKIANLAMMINLAHTI 1

Mjtnnus: 1000003370
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6879 852 E: 641 549 Z: 95
 X: 6879 810 Y: 4484 727
 P: 6882 736 I: 3641 776

Tutkijat: Pesonen 2004 inventointi, Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 10,2 km länteen.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Asuinpaikka sijaitsee Kesälahden ja Villalan välisen maantien itäpuolella olevan Karjalanjärven Valkianlamminlahden länsirannalla, Valkialammin rannalla olevasta leirikeskuksesta 300 m itään. Löydöt on kerätty järven rantaan johtavan lähes umpeenkasvaneen tieuran pinnasta, rannasta n. 25-40 m, vanhan rantatörmän päältä. Löytöpaikasta n. 30 m kaakkoon on rakennettu hiljakkoin kesämökki ja löytöpaikan luoteispuolella on ilmeisesti yleinen veneranta.

Jussila & Sepänmaa 2014: Vanha mökkitie oli kohtalaisen avoin - pinta kasvillisuudesta paljas, mutta kohdilta mistä Pesonen sanoo poimineensa kvartseja, ei nyt havaittu mitään merkkejä muinaisjäännöksestä. Läheiset tämän muiden tieuri- en (uusi tie tämän pohjoispuolella) pinnat, tieojat ja penkat sekä pihat katsottiin, mutta mitään esihistoriaan viittaavaa ei havaittu. Löytöpaikalla ei ole rantatörmää - sellainen sijaitsee ilmoitetusta löytöalueesta n. 40 m rantaan päin missä on vanha Karjalanjärven rantavallia ja törmää hieman nykyistä rantaa ylempänä. Löytöpaikan tienoilla on normaalia maaston viettoa. Siten paikka ei olisi sijainnut rannassa ja se on kivikautiselle asuinpaikalle poikkeuksellinen sijainti – mutta ei toki mahdoton. Karjalanjärven rannoilla ei muualla havaittu mitään merkkejä tämän korkeus- tason tai ylipäättään merkkejä em. rantavallia ylempään rantamuodostumasta.

Koska mitään havaintoja asuinpaikasta ei saatu, on sen raja- muinaisjäännösrekisterin mukaan.

Kartta s. 48 ja 49

Asuinpaikan pohjoislaitaa mökkitieuran kohdalla. itään.

23 KITEE KYLMÄNKAIVONKORPI

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: muu kohde (ei ole suojelukohde)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: asuinpaikka

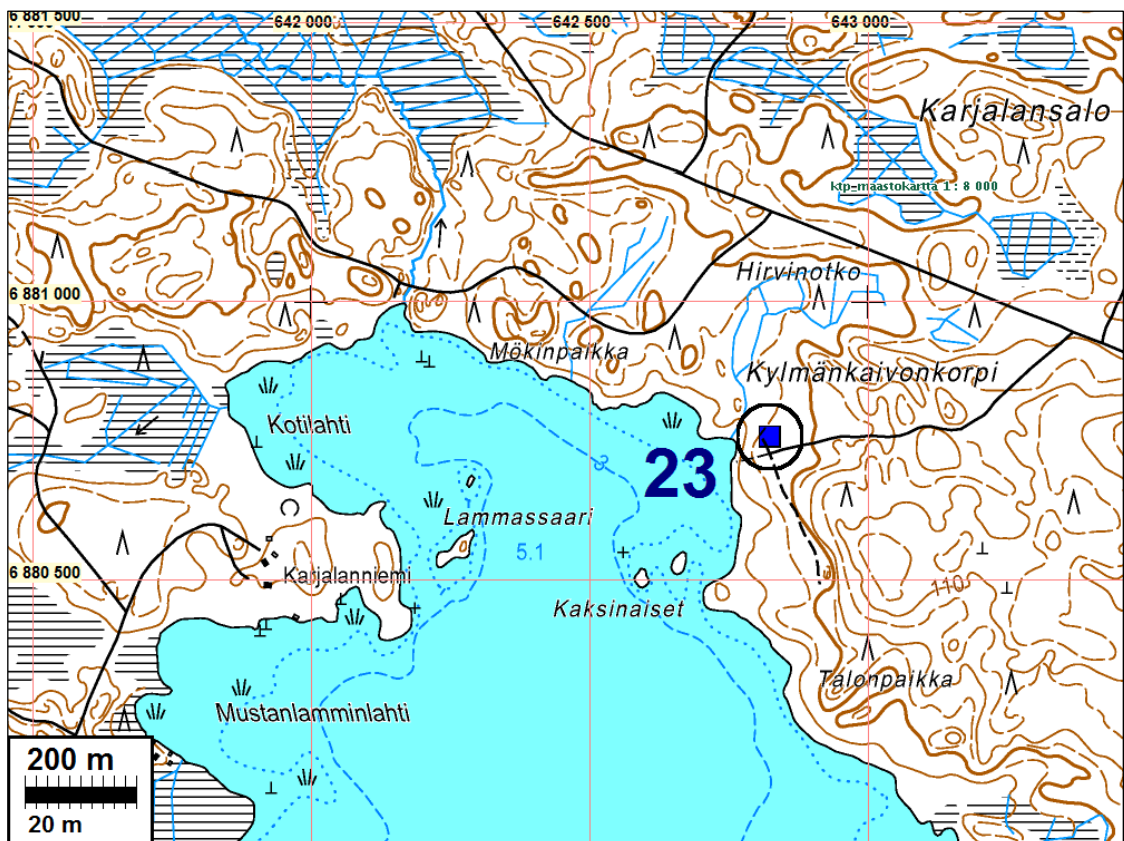
Koordin: N: 6880 756 E: 642 822 Z: 98 ±1 m
 X: 6880 655 Y: 4486 041
 P: 6883 641 I: 3643 050

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 8,8 km länteen, Karjalanjärven koillisrannan tuntumassa.

Huomiot: Rantaan tulevan metsätien pään pohjoispuolella, rannasta n. 60 m on rakennuksen perusta - kivijalka kooltaan n. 4 x 4 m. Vieressä on vielä merkkejä pihapiiristä, mm. pihakasvillisuutta (vadelmaa jne.). Alueelle ei ole vanhoissa kartoissa (1847, 1916, 1940, 1975, 1987) merkitty mitään rakennuksia tms. Kivijalka on n. 10-15 vuotisten puiden sekä pusikon alla. Jäännös vaikuttaa kuitenkin varsin nuorelta ja ilmeisesti se sijoittuu 1940-1960 -luville. Kyseessä voi olla kämppä ti vanha kesämökki tms. Maastokartalle on tämän paikan luoteispuolelle (n. 300 m et.) merkitty "Mökinpaikka" - niminen ranta ja kaakkoispuolelle (n. 400 m et.) "Talonpaikka" -nimi rannan tuntumaan. Niillä alueilla ei kuitenkaan havaittu merkkejä "mökistä" tai "talosta".

Koska jäännös on ilmeisen nuori ja vähäinen, emme katso sitä muinaisjäännöksi.

24 KITEE NOKINENÄNLAHTI

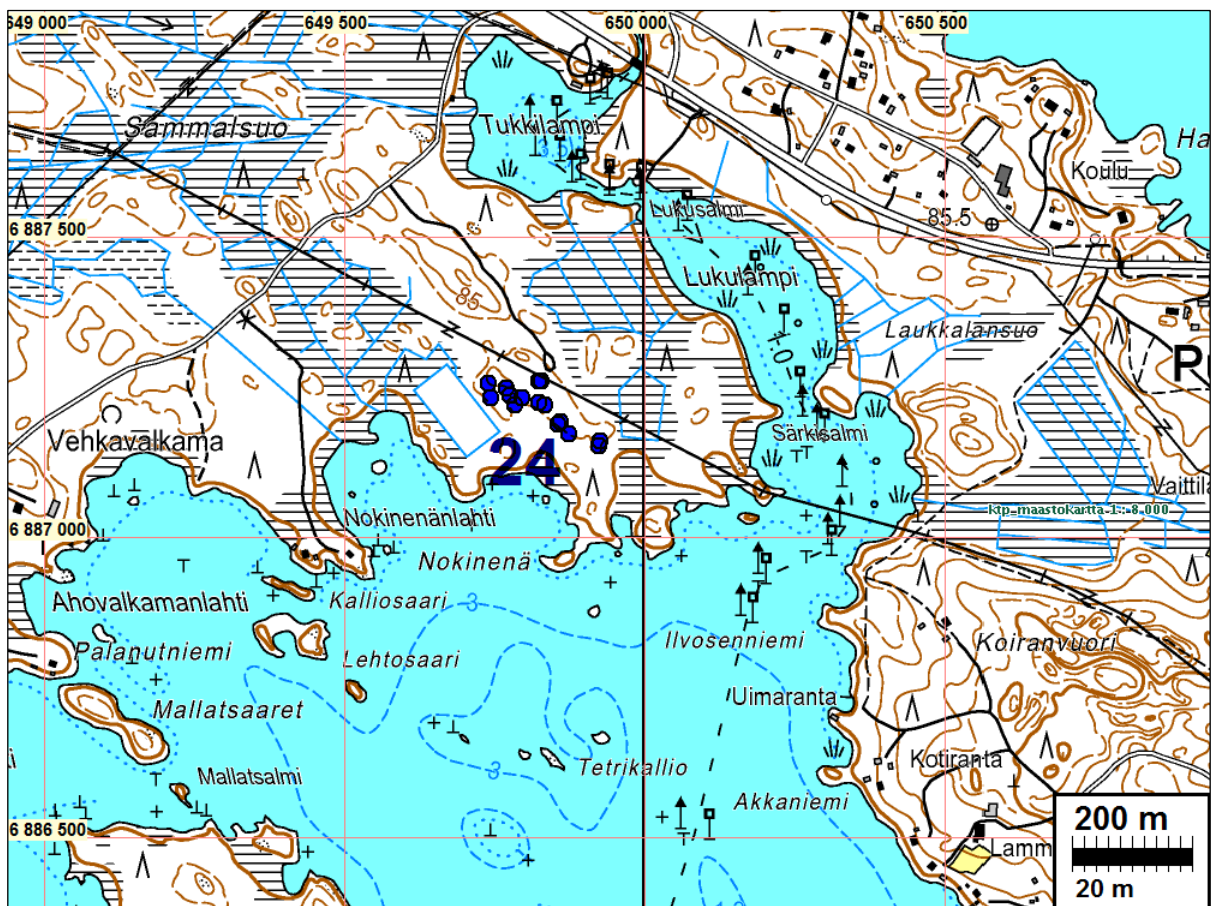
Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: maatalous: röykkiöalue

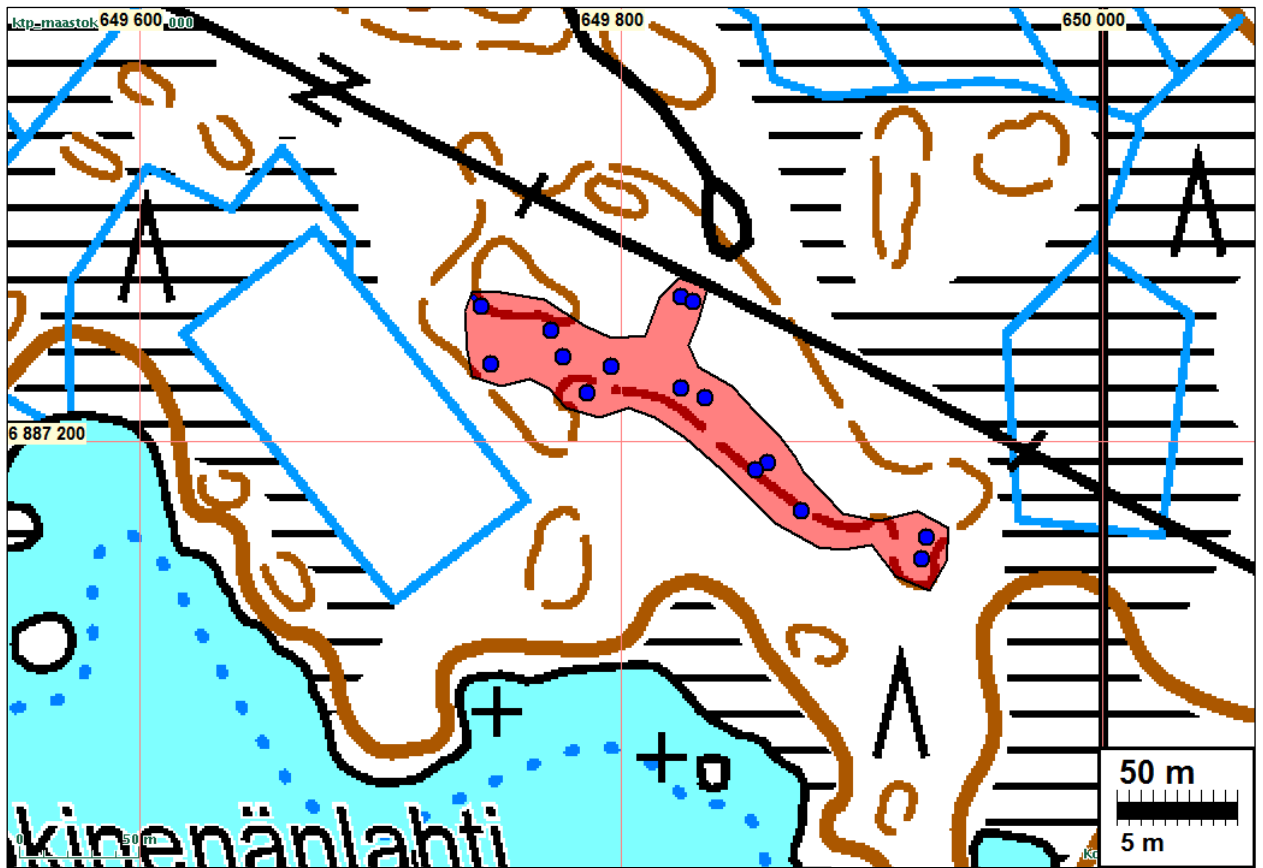
Koordin: N: 6887 227 E: 649 775 Z: 83 ±1 m
 X: 6886 798 Y: 4493 287
 P: 6890 114 I: 3650 006

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 6,2 km pohjoiseen. Hummonselän pohjoisrannalla, Puhoksen kanavalle johtavan Särkisalmen länsipuolella.

Huomiot: Laakean ja matalahkon harjanteen eteläosassa ja rinteessä on kapeahkona vyöhykkeenä 13 viljelyröykkiötä ja pari hieman pohjoisempana, voimajohtolinjan kupeessa. Röykkiöt ovat hyvin ladottuja, sammalpeitteisiä ja niiden koko vaihtelee metrin läpimitasta muutamaan metriin. Merkkejä rakennuksen jäänteistä tai asutuksesta ei alueella havaittu. Vanhoihin karttoihin (1700-l yleiskartat, pitäjänkartta 1847, senaatinkartta 1916, taloud. kartta v. 1940, peruskartat 1975 ja 1987) ei alueella ole asutusta, eikä liioin peltoja tai niittyjä merkitty. Röykkiöt ovat jäänteitä vanhakantaisesta maanviljelystä. Kyseessä vaikuttaisi olevan ehjä kokonaisuus. Sen ikä ei ole tiedossa. Periaatteessa röykkiöt voisivat olla peräisin 1900-luvun alkupuoliskolta tai sitä vanhempia aina 1500-luvulle. Alustavasti niitä - kokonaisuutta - on syytä pitää muinaisjäänöksenä.

Röykkiöt sininen pallo, ehdotettu muinaisjäännösrajaus punaisella.

Raivausröykkiöitä

Raivausröykkiö

25 KITEE VENÄIHENNIEMI

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: asuinpaikka

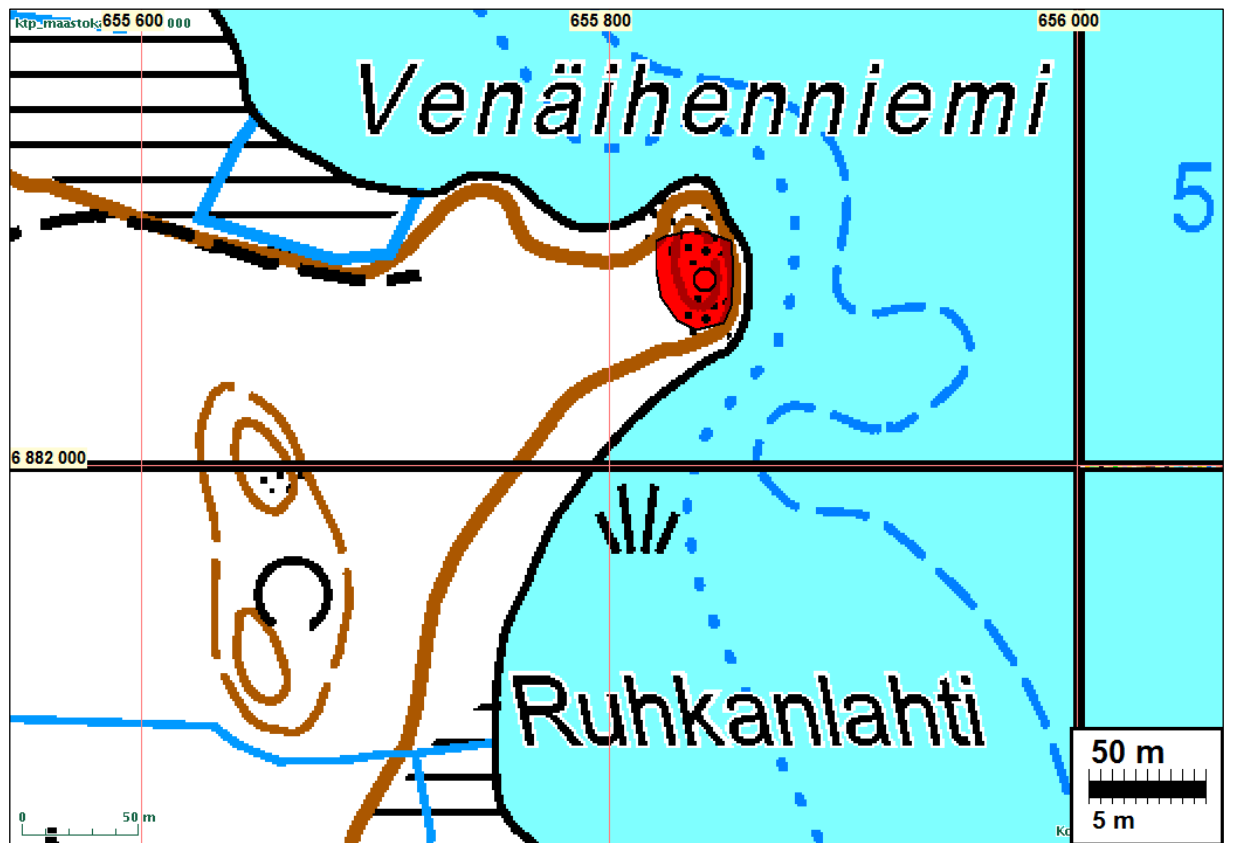
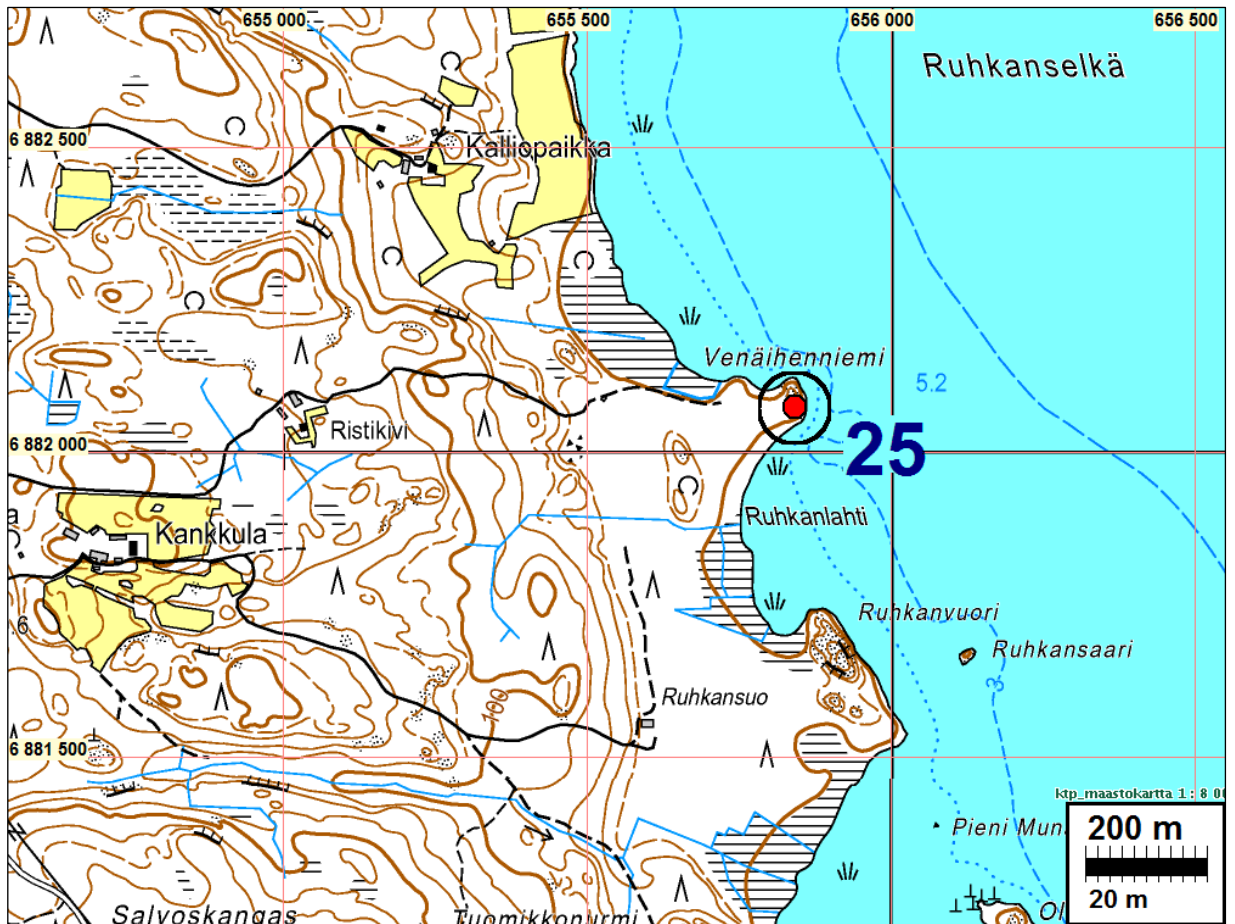
Koordin: N: 6882 080 E: 655 841 Z: 98 ±1 m
 X: 6881 375 Y: 4499 109
 P: 6884 965 I: 3656 074

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 8,8 km länteen, Ruhkanselän länsirannalla, papinniemessä, Venäihennimen kärjessä.

Huomiot: Paikka on ollut muinoin pieni saari, jota erottaa nyt mantereesta alava, vain hie-
 man järven pinnan yläpuolella oleva soinen metsä. Saari on kooltaan n. 70 x 40 m.
 Se on kalliopohjainen kumpare, joka kohoaa rannasta jyrkästi runsaan kolme met-
 riä nykyisen veden tason yläpuolelle. Saaren pohjoispuolisko on avokalliota, etelä-
 puolisko kivistä hiekkamoreenia, rannat hyvin kiviset. Eteläosan laki on kuitenkin
 tasainen ja siinä on pinnassa vain muutama isompi kivi. Laelle pienikiviseen maa-
 perään tehdystä koekuopasta tuli esiin vahvaa kulttuurikerrosta (10-15 cm paks),
 palanutta luuta ja kvartsi-iskoksia.

Paikan rajaus on aivan selkeä - se kattaa saaren (niemen kärjen kumpareen) ete-
 läosan tasaisen ja vähäkivisen lakialueen, avokalliosta etelään. Paikan laajuus on
 n. 15 x 15 m. Paikka on ehjä ja kajoamaton.

Asuinpaikan pohjoisosaa etualalla, taaempaa avokalliota. Pohjoiseen.

Lapio löytökohdalla, asuinpaikan eteläreunamilta pohjoiseen.

asuinpaikka sen pohjoisreunalta etelä-kaakkoon.

26 KITEE HIEKANPÄÄ III

Mjtnnus: 260010012

Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös

Ajoitus: kivikautinen

Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6881 859 E: 651 815 Z: 85

X: 6881 341 Y: 4495 077

P: 6884 744 I: 3652 047

Tutkijat: Miettinen T 1973 inventointi, Huurre M 1975 tarkastus, Lavento M 1993 inventointi, Pesonen P 2004 inventointi, Bilund A 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 0,6 km koilliseen.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri:

Asuinpaikka ja pyyntikuopat sijaitsevat Pyhäjärven Hiekanpäänselän pohjoisrannalla, Hiekanpää II -kohteesta noin 700 m länsilounaaseen. Alue on hiekaista rantatörmää ja mäntykangasta, rantaan tuleva tie kulkee asuinpaikan läpi. Asuinpaikka sijoittuu muinaisille niemekkeille. Asuinpaikka on todennäköisesti samaa kohdetta Hiekanpää I,II ja IV:n (raportin kohteet nro 27-29) kanssa. Asuinpaikan keski- ja länsiosassa on noin 15 pyyntikuoppaa, jotka suurimmassa ryhmässä muodostavat 12 kuopan, osittain parittaisen kaakko-luode -suuntaisen jonon.

Bilund 2014:

Asuinpaikka muodostuu muinaisjäännösrekisterissä kahdesta erillisestä muinaisjäännösalueesta, joilta on molemmilta eri yhteyksissä vuonna 1993 otettu talteen asuinpaikkalöytöjä (vuoden 1973 löytöjen tarkka löytöpaikka ei näytä olevan tiedossa). Läntisempi, varsin laaja muinaisjäännösalue sisältää kuvauksessa mainitut pyyntikuopat ja löytökohdan, josta Petro Pesonen ja Karim Peltonen ovat vuonna 1993 löytäneet asuinpaikkalöytöjä, muun muassa varhaista asbestikeramiikkaa (KM 27818). Tämä löytökohta ja itäisemmät pyyntikuopat sijaitsevat ”muinaisilla niemekkeillä” eli kolmella etelään pistävällä niemekkeellä, joiden väleissä ja itäpuolella on syvät notkelmat. Suurin osa läntisen alueen pyyntikuopista sijaitsee oikeastaan läntisemmästä niemekkeestä luoteeseen loivasti nousevalla kanakaalla, jota etelässä rajaa korkea ja jyrkkä vanha rantatörmä. Rantatörmän alla on yksi kesämökki. Itäisempi muinaisjäännösalue sijaitsee noin 150 m itään läntisestä. Se sisältää suppeasti rajattuna löytökohdan, josta Mika Lavento on vuonna 1993 löytänyt keramiikkaa ja iskoksia (KM 28223), muun muassa palan varhaista asbestikeramiikkaa kesämökin pohjoisseinustalta. Heti mökin pohjoispuolella nousee pari metriä korkea rantatörmä. Sen päällä on melko tasaista kangasta. Törmä jatkuu yli sata metriä länteen. Sen katkaisee lännessä notkelma, jonka toisella puolella on läntisemmän löytöalueen itäisin niemeke. Törmän alla ja länneämpänä #muinaisten niemekkeiden# alla on rantaan asti lähes tasaista hiekkakangasta, joka lienee ollut veden alla Suur-Saimaan maksimin aikaan ja uudelleen ennen 1800-luvun järvenlaskua. Törmän alla kulkee rannan suuntainen tie, joka menee itään kesämökille. Tien ja rannan välissä on Niinikummun lohkokunnan veneranta. Sen länsipään kohdalla tien varrella on pieni vaja ja puucee.

Muinaisjäännös tarkastettiin Pyhäjärven rantayleiskaava-alueen inventoinnissa 27.8.2014 ja tarkatusta täydennettiin vielä 31.8.2014. Läntisellä alueella havaittiin

likimain aiempien kuvausten mukainen määrä pyyntikuoppia. Niiden sijainnit mitattiin GPS-laitteella. Kuitenkin jo maastossa oli nähtävissä, että mittaukset eivät olleet kovin onnistuneita (läheisten kuoppien keskinäiset etäisyydet eivät vastanneet askelmitalla mitattuja etäisyyksiä), eikä yksittäisiä koordinaattipisteitä tässä esitetä. Mitatut pisteet on kuitenkin merkitty oheiseen karttaan, joka antaa yksittäisten kuoppien koordinaattien epätarkkuudesta huolimatta oikean yleiskuvan kuoppien sijainnista. Osa kuopista on kapealla vyöhykkeellä, osittain parijonomaisena muodostumana lännessä, osa idempänä niemekkeillä. Aiempi muinaisjäännösalue ei kata kaikkia kuoppia lännessä ja pohjoisessa.

Vuoden 1993 läntisellä löytökohdalla (N 6881885 E 651872) havaittiin nyt pari palaa palanutta luuta tien leikkauksessa (ei otettu talteen). Siitä noin 15 m länteen toisen risteyksestä rantaan laskeutuvan tien leikkauksessa (N 6881875 E 651859) havaittiin asuinpaikkalöytöjä, muun muassa asbestikeramiikkaa, noin 10 m matkalla.

Vuoden 1993 itäisellä löytökohdalla kesämökin luona (N 6881964 E 652023) ei nyt havaittu asuinpaikkalöytöjä.

Aiemmin tunnettujen ja muinaisjäännösalueeksi rajattujen löytökohtien väliin ylimmän törmän (ilmeisesti Suur-Saimaan maksimia vastaava törmä) päälle kaivettiin muutamia koekuoppia tarkoituksena selvittää onko myös niiden välissä asuinpaikkaa. Yhdestä jokseenkin aiempien löytökohtien puolivälissä olevasta koekuopasta (N 6881921 E 651947) löytyi kolme palaa asbestikeramiikkaa. Kaksi lännemmäs kaivettua (N 6881921 E 651913 ja N 6881914 E 651921) ja yksi idemmäs kaivettu (N 6881943 E 651977) olivat löydöttömiä. On kuitenkin hyvin todennäköistä, että törmän reunalla on asuinpaikkaa myös muulla kuin yhden löydöllisen koekuopan kohdalla.

Kauempana törmän reunasta aiempien muinaisjäännösalueiden välissä havaittiin lisäksi tervahauta ja kaksi samanlaista pyyntikuopan näköistä kuoppaa kuin kohteen länsiosassa. Tervahauta on rännimallinen. Se sijaitsee pienen etelään suuntautuvan harjanteen itärinteellä siten, että haudan yläpää on harjanteen laella ja alapää notkelmassa (N 6881911 E 651905). Haudan pituus noin 4 m, leveys noin 1,5 m ja syvyys noin 60 cm. Alapäässä on kapean kannaksen rännistä erottama tervanlaskukuoppa. Rakenteen kokonaispituus on noin 6-7 m. Pyyntikuopat sijaitsevat noin kuuden metrin päässä toisistaan harjanteella, joka suuntautuu ylärinteeltä etelään tai lounaaseen (N 6881960 E 651935 ja N 6881954 E 651932). Pohjoisemman kuopan halkaisija on noin 2,5 m ja syvyys 60 cm. Alarinteen puolella on reunavallia. Eteläisemmän kuopan halkaisija on noin 2 m ja syvyys 30 cm. Se sijaitsee puolisen metriä alempana kuin pohjoisempi kuoppa.

Aiempien muinaisjäännösalueiden välissä törmän päällä on uusien havaintojen jälkeen niin paljon viitteitä muinaisjäännöksistä, että aiemmat erilliset muinaisjäännösalueet ehdotetaan yhdistettäväksi yhdeksi yhtenäiseksi alueeksi. Muinaisjäännösalueen rajoja ehdotetaan lisäksi muutettavaksi alueen länsiosassa niin, että kaikki aiemmin tunnetut pyyntikuopat jäävät rajauksen sisään.

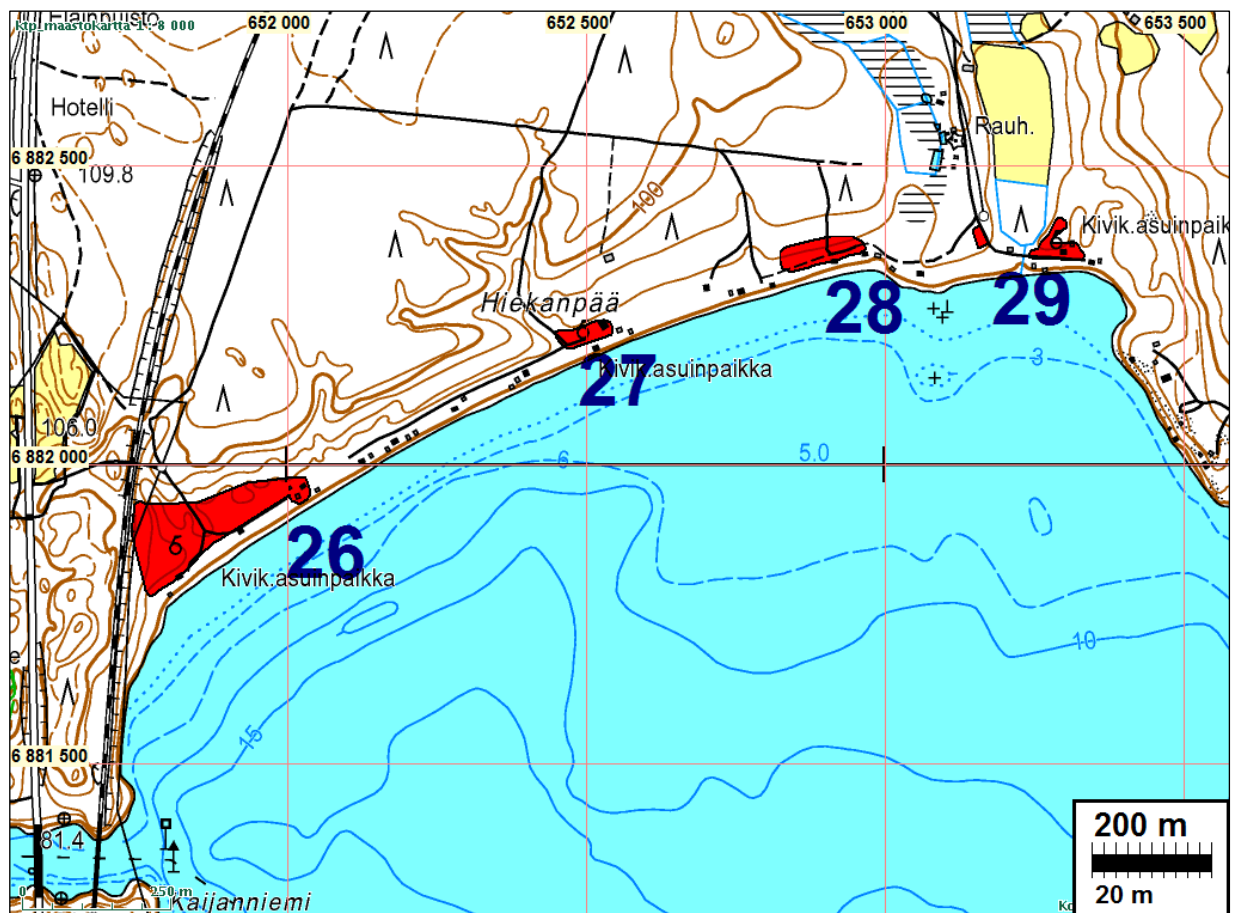
löytöpaikat:

N	E
6881885	651872 tieleikkauksessa 1993 (KM 27818) (myös 2014)
6881964	652023 kesämökin pohjoisseinän luota 1993 (KM 28223)
6881875	651859 tieleikkauksessa 2014

6881921 651947 koekuopassa 2014

Kuopat:

N	E	
6881916	651746	
6881899	651742	
6881877	651764	
6881873	651760	
6881874	651775	
6881866	651769	
6881864	651772	
6881859	651781	
6881856	651784	
6881854	651786	
6881844	651813	
6881839	651792	
6881918	651818	
6881923	651813	
6881895	651857	
6881912	651859	
6881960	651935	uusi havainto
6881954	651932	uusi havainto
6881911	651905	tervahauta, uusi havainto

Kivikautisten asuinpaikkalöytöjen löytökohdat on merkitty isolla oranssilla pallolla: 1 = löytöjä tieleikkauksessa 1993 (KM 27818) (myös 2014), 2 = löytöjä kesämökin pohjoisseinän luota 1993 (KM 28223), 3 = löytöjä tieleikkauksessa 2014, 4 = löytöjä koekuopassa 2014. Violetilla pienellä pallolla on merkitty kuopajäänteet. Länsiosan numeroimattomat on tulkittu pyyntikuopiksi, ja ne lienevät pääosin samoja kuin Pesosen aiemmin havaitsemat (mitatut pisteet ovat varsinkin länsiosassa epätarkkoja teknisten vaikeuksien vuoksi). Numeroidut uusia havaintoja 2014: 5 = kaksi pyyntikuoppaa, 6 = tervaränni. Vanha muinaisjäännöksen rajaus on merkitty vihreällä viivalla ja uusien havaintojen perusteella ehdotettu uusi muinaisjäännöksen rajaus punaisella viivalla.

Asuinpaikan itäinen löytöalue kuvattuna länteen. Kesämökin pohjoisseinustalta on löydyntynyt asbestikeramiikkaa vuonna 1993. Heti seinän vierestä nousee törmä, jonka päältä löydöt saattavat olla peräisin.

Vuoden 2014 löydöllinen koekuoppa etualalla. Muutamia kymmeniä metrejä idemmäs (löydöllisen koekuopan ja taustalla näkyvän mökin puoliväliin) kaivettu koekuoppa oli löydötön

Vuoden 2014 löydöllinen koekuoppa etualalla. Rakennusten kohdalle törmän päälle kaivetut kaksi koekuoppaa (kuvan oikeassa laidassa) olivat löydöttömiä.

Muinaisjäännösalueen länsipään pyyntikuoppia etualalla. Taustalla on korkean rantatörmän reuna, jonka yli kuvan keskellä näkyy törmän alla olevan kesämökin savupiippu. Kuvattu etelään.

Rännityyppinen tervahauta matalan harjanteen itärinteessä kuvan keskellä. Sen kohdalla taustalla toisella harjanteella näkyy rannalle laskeutuvan tien itäinen haara, jonka varrella kuvan oikean laidan kohdalla on läntinen löytöalue.

27 KITEE HIEKANPÄÄ II

Mjtnnus: 260010011
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6882 220 E: 652 497 Z: 85
 X: 6881 670 Y: 4495 775
 P: 6885 105 I: 3652 729

Tutkijat: Pesonen P 2004 inventointi, Bilund A 2014 inventointi, Miettinen T 1973 inventointi, Huurre M 1975 tarkastus

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 1,2 km koilliseen.
 Huomiot: Muinaisjäänösrekisteri: Asuinpaikka sijaitsee Pyhäjärven Hiekanpäanselän pohjoisrannalla, Hiekanpää I-kohteesta noin 800 m länteen, rantaan johtavan tien itäpuolella. Alue on hiekkapohjaista mäntykangasta. Paikalla on ainakin kaksi selvää rantaterassia. Alempi terassi sijaitsee niin lähellä nykyistä vedenpintaa, että sen muotoutumiseen ovat vaikuttaneet keväiset jäämassat. Alueelle on rakennettu useita kesämökkejä ja muita rakennelmia. Asuinpaikka on todennäköisesti samaa asuinpaikkaa Hiekanpää I, III ja IV asuinpaikkojen kanssa.

Bilund 2014:

Vuoden 1973 inventointilöytöjen tarkka löytökohta ei ilmene aiemmista inventointiraporteista. Lavento on vuonna 1993 ottanut talteen varhaista asbestikeramiikkaa ylemmälle terassille rakennetun kesämökin luoteisnurkalta (ilmeisesti N 6882235 E 652515) muinaisjäänösalueen itäosasta. Muinaisjäänös on rajattu muinaisjäänösrekisterissä siten, että se sisältää Lavennon ylemmäksi terassiksi kutsuman tasanteen, jolla kesämökki on, ja osittain myös likimain samalla tasolla olevan tasanteen lännempänä tienristeyksen ympärillä.

Muinaisjäännös tarkastettiin Pyhäjärven rantayleiskaava-alueen inventoinnissa 28.8.2014. Muinaisjäännökseksi rajatun alueen länsipäässä, rantaan pohjoisesta tulevan tien risteyksen tienoilla oli jonkin verran tuoretta maata leikkauksissa ja virtaavan sadeveden tien laidalle uurtamassa ojassa, mutta mitään asuinpaikkaan viittaavaa ei näkynyt. Idempänä kesä mökin pihapiirissä oli jonkin verran paljasta maata, mutta täältäkään ei löytynyt mitään. Heti mökin ja sen luoteiskulmalla olevan vuoden 1993 löytökohtan pohjoispuolella on törmämainen rinne, jonka kohdalla kulkee 85 m mpy korkeuskäyrä. Sen päällä on loivasti nousevaa kangasta. Koska muillakin Hiekanpään asuinpaikoilla (ainakin Hiekanpää III ja Hiekanpää IV) on asbestikeramiikkaa 85 m mpy käyrän yläpuolella, on mahdollista, että asuinpaikkaa on myös tässä tapauksessa samalla korkeustasolla. Maasto törmän yläpuolisella kankaalla on varsin ehjää. Havaintomahdollisuudet ovat siten melko heikot, eikä tarkastuksessa havaittu merkkejä asuinpaikasta. Kankaalla on mökin talsalta itään monenlaisia rakennelmia ja ylempänä rinteellä tenniskenttä.

Kartta s. 60

Asuinpaikan itäosa kuvattuna itään. Vuoden 1993 löytökohta on ilmeisesti vasemmalla näkyvän rakennuksen luoteiskulman luona.

Asuinpaikan itäosaa lounaaseen. Vuoden 1993 löytöpaikka on keskellä olevan rakennuksen luona. Myös sen yläpuolella kankaalla on hyvää asuinpaikkamaastoa

Muinaisjäännösalueen länsipäätä risteyksen luona. Kuvattu luoteeseen.

28 KITEE HIEKANPÄÄ IV

Mjtnnus: 260010017
 Rauh.lk: kiinteä muinajäännös
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6882 354 E: 652 897 Z: 85
 X: 6881 785 Y: 4496 180
 P: 6885 239 I: 3653 129

Tutkijat: Pesonen P 2004 inventointi, Bilund A 2014 inventointi, Huurre M 1977 tarkastus, Lavento M 1992 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 1,7 km koilliseen.
 Huomiot: Muinajäännösrekisteri:

Asuinpaikka sijaitsee Pyhjärven Hiekanpäänselän pohjoisrannalla, kohteiden Kitee nro 10 ja 11 (Hiekanpää I ja II) puolivälissä. Alue on hiekaista rantatörmää ja mäntykangasta. Todennäköisesti koko alue Hiekanpää I:stä Hiekanpää III:een on yhtenäistä asuinpaikkaa (noin 1,7 km pituinen rantavyöhyke, jossa muinaisia niemekkeitä ja lahdenpohjukoita).

Bilund 2014:

Asuinpaikka löytyi vuonna 1975, kun Huurre löysi paikalta keramiikkaa ja iskoksia (KM 20011). Lavento on tarkastanut asuinpaikan vuoden 1993 inventoinnissa, mutta tällöin uusia havaintoja muinaisjäännöksistä ei ole tehty. Pesonen on tarkastanut paikan vuonna 2004 ja löytänyt kvartsi-esineen ja -iskoksen (KM 34781) tien pinnalta noin tasolta 82 m mpy, hieman paikalla silloin olleita mökkejä ylempää. Pesonen ei havainnut mitään asuinpaikkaan viittaavaa pohjoisesta rannalle tulevan mökkitien länsipuolella, mihin asuinpaikkaa kuvaava koordinaattipiste sijoittui. Lisäksi hän arvelee, että tämä ennen vuoden 2004 inventointia kohteen sijaintina ollut koordinaattipiste oli mahdollisesti sijoitettu hieman, ehkä 20-30 m, liian pohjoiseen ja samalla liian ylös, ja että vuoden 1975 löytökohta olisi todellisuudessa ollut mökkitien leikkauksessa. (Tämä arvelu on tosin ristiriidassa sen kanssa, että Pesosen muutamaa riviä aiemmin kertoo, ehkä löytöluettelon perusteella, että vuoden 1975 löydöt olivat peräisin kaatuneen puun juurakosta.) Pesosen tarkoittama aiempi kohteen sijainti lienee ollut N 6882367 E 652865, jonka Lavento ilmoittaa kohteen sijainniksi vuoden 1993 inventointikertomuksessa (ilmoitettu peruskoodinaatteina x = 6881 80, y = 4496 15). Paikka sijaitsee tasaisella kankaalla, Suur-Saimaan ylintä rantaa vastaavan korkean törmän päällä, korkeuskäyrän 85 m mpy yläpuolelle. Kohteen nykyinen sijainti N 6882354 E 652897, joka perustuu Pesosen inventointiin, on noin 35 m aiemmasta sijainnista itäkaakkoon. Piste osuu edellä mainitun törmän juuren tienoille, missä on kapea tasanne arviolta korkeus-
tasolla 82-83 m mpy.

Muinaisjäännös tarkastettiin Pyhjärven rantayleiskaava-alueen inventoinnissa 28.8.2014. Törmän päällä kankaalla on nuorehkoa tiheää mäntymetsää, törmän alla vanhempaa harvaa männikköä. Muinaisjäännösalueen itäpäässä on vanha pieni kesämökki. Se on todennäköisesti sama kesämökki, jonka jo Lavento sanoo olevan parikymmentä vuotta vanha vuonna 1993. Länнемäs on rakennettu äskettäin uusia rakennuksia. Muinaisjäännösalueen keskiosan kohdalle on rakennettu suurehko saunamökki, jonka pohjoisessa on likimain muinaisjäännösalueen etelärajalalla. Rakennus sijaitsee rannalle pohjoisesta tulevan vanhan tien pään kohdalta itään, ja se näkyy jo maastokartalla (ellei kartalla näkyvä rakennus ole aiemmin samalla kohdalla sijainnut rakennus, joka on purettu). Vaikka rakennus ei ainakaan paljon ulotu muinaisjäännösalueelle, on sen pohjoispuolelle rakennettu rannan suuntainen tie, jonka kohdalla maata on jäljistä päätellen muokattu ehkä paljonkin. Tarkkaa kuvaa muinaisjäännöksen vaurioista ei voi saada, koska tielle on ajettu sepeliä, joka peittää luontaisen maan pinnan. Muutamia kymmeniä metrejä länнемäs keskelle muinaisjäännösalueen länsipuoliskoa on rakennettu loma-asunto. Rakennusta ei vielä näy maastokartalla, mutta se on merkitty oheiseen karttaan GPS-mittausten perusteella (tarkkuus muutamia metrejä). Rakennus on törmän alla olevalla tasanteella, jolla asuinpaikka aiempien (vuoden 2004) havaintojen perusteella pääasiassa sijaitsee. Rakennus ei kuitenkaan ole sopinut tasanteelle kokonaan, joten pohjoispuolelle törmään on kaivettu maaleikkaus, jonka yläreuna ulottuu törmän päällä olevalle kankaalle. Leikkauksen yläreunasta ja sieltä alas valuneesta pintamaasta kerättiin asuinpaikkalöytöjä (muun muassa asbesti-keramiikkaa) koko leikkauksen pituudelta. Alempana olevalla tasanteella raken-

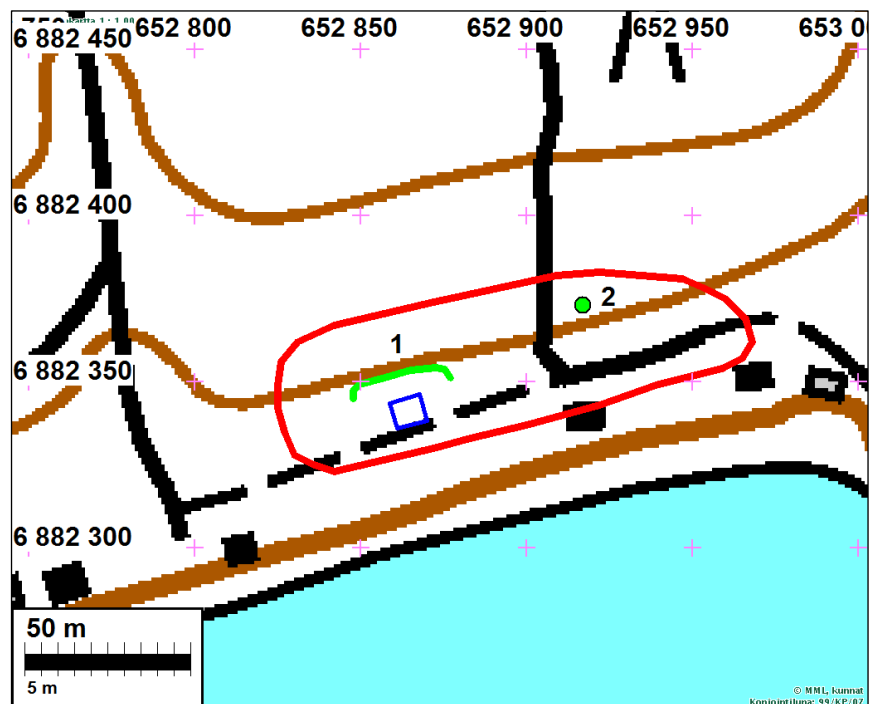
nuksen kohdalla sekä rakennuksesta itään saunalle ja länteen menevillä uusilla teillä, jotka ovat suurelta osin jonkin verran tasannetta alempana, ei havaittu asuinpaikkalöytöjä. Havaintomahdollisuudet olivat kuitenkin huonot, sillä kaikki paljaana olleet maa-alueet näyttivät olevan rakennustöissä siirrettyä maata tai sepelin peitossa.

Kokonaisvaikutelmana voidaan sanoa, että törmän alapuolella muinaisjäännösalueen länsiosa rannalle tulevan vanhan tien kohdalta länteen on suurelta osin tuhoutunut äskettäisissä rakennustöissä. Ehjää aluetta on läntisimmässä osassa, johon rakennustyöt eivät ole ulottuneet, ja maaleikkauksen itäpään ja pohjoisesta rannalle tulevan vanhan tien välissä kapeana vyöhykkeenä törmän juurella. Muinaisjäännösalueen itäosaan törmän alapuolella äskettäiset rakennustyöt eivät ole uuden saunarakennuksen pohjoispuolelle lännestä tulevaa tietä lukuun ottamatta ilmeisesti vaikuttaneet. Kuitenkin myös siitä itään ja vanhan pikkumökin pohjoispuolella oli havaittavissa jo osittain kasvillisuuteen peittyneitä jälkiä, jotka näyttivät putki- tai kaapelikaivannolta. Muinaisjäännösalueen pohjoisosa törmän päällä on ehjä lukuun ottamatta uuden rakennuksen pohjoispuolista maaleikkausta. Leikkauksesta saatujen löytöjen perusteella asuinpaikka selvästi ulottuu törmän reunan päälle kankaalle. Huomattakoon vielä, että kohteen aiempi, ilmeisesti vuoden 1975 löytöpaikkaa kuvaava koordinaattipiste (edellä mainittu N 6882367 E 652865), on vain hiukan yli kymmenen metrin päässä leikkauksen yläreunasta pohjoiseen. Tämäkin viittaa siihen, että asuinpaikkaa on tasaisella kankaalla törmän päällä. Kohteen muinaisjäännösrajaus ulottuu kuitenkin vielä jonkin verran tästä pohjoiseen, joten rajausta voidaan nykyisten tietojen perusteella pitää riittävän laajana.

Muinaisjäännösalueen rajauksen sisällä, törmän päällä asuinpaikan itäosassa havaittiin vielä kuoppajääne. Se sijaitsee pohjoisesta rannalle tulevan tien itäpuolella lähellä törmän reunaa (N 6882373 E 652917). Kuoppa on likimain suorakaiteen muotoinen, pituus 3,5 m (NNW-SSE), leveys noin 2 m ja syvyys 70 cm. Ympäriällä on matala reunavalli. Kuoppa saattaa olla pyyntikuoppa.

Kartta s. 60

Asuinpaikan itäosaa kuvattuna muinaisjäännösalueen itäpään tienoilta länteen. Muinaisjäännösalueen alareuna on vasemmalla saunarakennuksen seinän tienoilla. Asuinpaikkaa on saatanut säilyä päärakennukselle menevän tien oikealla puolella törmän alla ja myös päällä. Oikealla näkyy rannalle laskeutuva vanha tie. Sen oikealla puolella törmän päällä havaittiin mahdollinen pyyntikuoppa.

Asuinpaikan länsiosaa muinaisjännösalueen länsipään tienoilta koilliseen. Asuinpaikalle on rakennettu huvila. Päärakennuksen takana on maaleikkaus, josta kerättiin asuinpaikkalöytöjä. Taustalla oikealla näkyy saunarakennus, joka on myös rakennettu osittain muinaisjännösalueen rajauksen sisälle. Kauimpana näkyvä vanha punainen mökki on rajauksen ulkopuolella

Asuinpaikan itäosaa länteen.

Asuinpaikan länsiosaa koilliseen

Päärakennuksen takana oleva maaleikkaus kuvattuna länteen. Asbestikeramiikkaa ja iskoksia kerättiin koko leikkauksen yläreunan pituudelta.

Mahdollinen pyyntikuoppa asuinpaikan itäosassa törmän päällä. Kuvattu etelään.

29 KITEE HIEKANPÄÄ I

Mjtunnus: 260010010
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6882 370 E: 653 289 Z: 85
 X: 6881 783 Y: 4496 573
 P: 6885 255 I: 3653 521

Tutkijat: Pesonen P 2004 inventointi, Bilund A 2014 inventointi, Miettinen T 1973 inventointi, Huurre M 1975 tarkastus

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 2,0 km koilliseen.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Asuinpaikka sijaitsee Pyhäjärven Hiekanpäänselän pohjoisrannalla. Alue on hiekkaista rantatörmää ja mäntykangasta. Asuinpaikka on todennäköisesti samaa kohdetta kuin Hiekanpää II- IV (eli Kitee 11, 12 ja 17). Asuinpaikan tuntumassa on kaksi pyyntikuoppaa.

Bilund 2014:

Pesonen on vuoden 2004 inventoinnissa löytänyt asuinpaikkalöytöjä kesämökin itäseinän läheltä hiekkatien pinnasta. Pesosen mukaan tämä on tarkalleen sama koordinaattipiste, joka kohteella oli ennen vuoden 2004 inventointia, joten todennäköisesti myös Miettisen vuoden 1973 inventointilöydöt ovat peräisin samasta paikasta. Koska Pesonen sanoo hiekkatien menevän rantatörmän poikki, täytyy kyseisen tien olla kesämökiltä etelään ja alas, itäisemmälle mökille menevälle rannan suuntaiselle tielle laskeutuva ajotie. Löytökohdan koordinaatit ovat siten N 6882355 E 653310 muutaman metrin tarkkuudella. Pesosen havaitsemat pyyntikuopat sijaitsevat löytökohdalta 60-80 m luoteeseen, mökin pohjoispuolella olevan harjanteen laen länsireunalla. Eteläisemmän pyyntikuopan koordinaatit ovat Pesosen mukaan N 6882410 E 653280 (ilmoitettu yhtenäiskoordinaatteina p= 6885295, i= 3653513), ja toinen on siitä noin 10 m pohjoiseen. Kohde on muinaisjäännösrekisterissä rajattu siten, että siihen kuuluu topografian perusteella löytökohtaan selvästi liittyvä tasanne löytökohdasta itään ja mökin pohjoispuolella olevan harjanteen kärki mökin länsipuolella olevaan puronotkoon asti. Lisäksi rajaukseen kuuluu kaistale harjanteen lakialuetta pohjoisempaan. Ilmeisesti tarkoituksena on ollut sisällyttää edellä mainitut pyyntikuopat rajaukseen. Rajaus ei kuitenkaan ulotu pohjoisessa Pesosen ilmoittamaan eteläisemmän pyyntikuopan koordinaattipisteeseen asti.

Muinaisjäännös tarkastettiin Pyhäjärven rantayleiskaava-alueen inventoinnissa 28.8.2014. Pesosen mainitsema löytökohdan tienoo kesämökin itäpäästä törmää leikaten rannan suuntaiselle tielle laskevalla ajotiellä oli nyt melko nurmettunut ja sammaloitunut, eikä sitä tarkemmin tutkittu. Paikka on kuitenkin säilynyt selvästi samassa kunnossa kuin Pesosen raportissa olevassa valokuvassa.

Muinaisjäännösrajauksen länsipäässä tutkittiin sieltä pohjoiseen harjanteen laelle suuntautuvia metsätyökoneen jälkiä, joiden tienoilla oli paljon rikkoutunutta maan pintaa. Vaikka paikalla oleva kapea, lounaaseen suuntautuva niemeke on maaperältään, topografialtaan ja korkeusasemaltaan asuinpaikaksi varsin sopiva, ei mitään muinaisjäännöksiin viittaavaa havaittu.

Harjanteen laen länsireunalla havaittiin kaksi pyyntikuoppamaista kuoppaa, jotka sijainniltaan ja mitoiltaan vastasivat Pesosen kuvausta. Todettakoon, että kuopat ovat tosiaankin matalia ja sen vuoksi eivät aivan helppoja havaita. Pitäisin niitä todennäköisinä pyyntikuoppina kuten Pesonenkin, mutta matalampaa pohjoista kuoppaa en yksittäisenä kuoppana uskaltaisi luokitella muinaisjäännökseksi. Eteläisemmän pyyntikuopan koordinaateiksi mitattiin nyt GPS-laitteella N 6882398 E 653293. Tämä piste on yli 15 m Pesosen ilmoittamasta pyyntikuopan sijainnista kaakkoon. Koska kuoppa on harjanteen laella, mutta Pesosen ilmoittama piste osuu kartalla harjannetta rajaavan 85 m mpy korkeuskäyrän alapuolelle lähelle notkossa olevaa ojaa, on Pesosen ilmoittama piste ilmeisesti epätarkka. Nyt mitattu piste on korkeuskäyrän yläpuolella ja vastaa siten kartalla paremmin kuopan todellista topografista sijaintia maastossa. Nyt mitattu pistekään ei kuitenkaan ole aiemman muinaisjäännösrajauksen sisällä, vaan noin 10 m sen pohjoisimmasta

kärjestä koilliseen. Muinaisjäänösrajauksen pohjoisosaa on rajausehdotuksessa korjattu siten, että kuopat nyt mitatun sijainnin mukaisesti ovat rajauksen sisällä.

Tarkastuksessa havaittiin vielä kaksi hiilimiilua asuinpaikalta noin sata metriä länteen, puronotkon länsipuolella. Ne sijaitsevat asuinpaikan luona oleville kesämoikeille tulevan tien varrella, sen ja siitä lännempänä oleville mökeille eroavan tien risteyksen eteläpuolella. Paikka on tasalakinen kangasniemeke, jota etelässä rajaa jyrkkä rantatörmä ja idässä puronotkoon laskeva törmämäinen rinne. Miilut ovat tasamaalla mutta lähellä rinteiden reunoja.

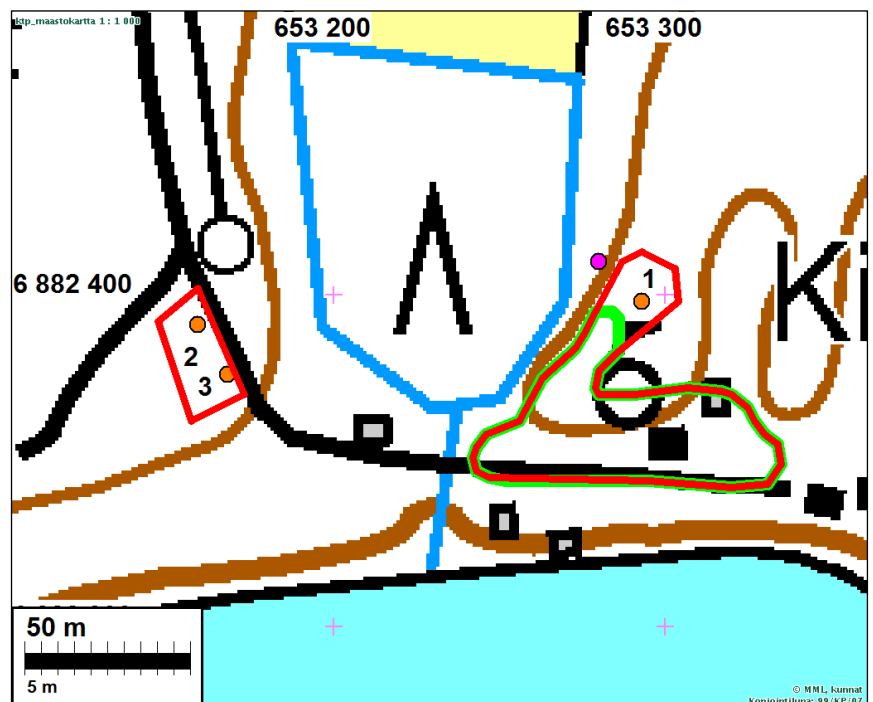
Eteläisemmän miilun koordinaateiksi mitattiin N 6882376 E 653168. Miilu on pyöreähkö, halkaisija 7-8 m. Keskusta on koholla ja ympärillä kuoppia jonkin verran epäsäännöllisenä kehänä. Ympäristössä on myös muita pieniä kaivantoja, joista osa on muodoltaan epämääräisiä, mutta yksi näyttää etelään suunnatulta pesäkkeeltä.

Pohjoisempi miilu on aivan risteyksen vieressä, sen eteläpuolella. Sen sijainniksi mitattiin N 6882391 E 653159. Sekin on pyöreähkö, halkaisija 9-10 m. Keskusta on koholla, ja ympärillä pieniä kaivantoja, joista on otettu maata miilun peitteeksi. Kummankin miilu keskiosassa todettiin turpeen alla melko paljon puuhiiltä suurehkoina kappaleina. Kummassakin miilussa on keskiosassakin epämääräisiä kuoppia, jotka saattavat viitata siihen, että niitä on jostain syystä kaiveltu käyttöajan jälkeen. Miilut eivät siten ole ehkä aivan ehjiä. Miilut on tässä liitetty läheiseen asuinpaikkakohteeseen ja niille on ehdotettu rajaus. Toinen mahdollisuus olisi tehdä niistä erillinen kohde, koska niillä ei ole mitään funktionaalista eikä topografista yhteyttä asuinpaikkaan, ja etäisyyttäkin kuitenkin on noin sata metriä.

6882398	653293	pyyntikuoppa (toinen 10 m tästä N)
6882376	653168	hiilimiilu 1
6882391	653159	hiilimiilu 2

Kartta s. 60

Pesosen ilmoittama eteläisen pyyntikuopan sijainti on merkitty violetilla pallolla. Nyt mitatut sijainnit on merkitty oranssilla pallolla: 1 = eteläinen pyyntikuoppa, 2 = pohjoinen hiilimiilu, 3 = eteläinen hiilimiilu. Vanha muinaisjäänöksen rajaus on merkitty vihreällä viivalla ja uusien havaintojen perusteella ehdotettu uusi muinaisjäänöksen rajaus punaisella viivalla.

Asuinpaikka kuvattuna muinaisjäännösalueen itäpäästä länsiluoteeseen. Asuinpaikkatasanne näkyy mökin vieressä. Pyyntikuopat ovat mökin takana harjanteen laella.

Pohjoisempi hiilimiilu erottuu matalana kohoumana vesakon ja näreiden alla teiden välissä. Eteläisempi miilu on heti sen takana. Vasemmanpuoleinen tie menee asuinpaikalle.

Eteläisempi mahdollinen pyyntikuoppa on kuvassa etualalla (erottuu huonosti). Taustalla näkyy asuinpaikkatasanteella olevan kesämökin katto. Kuvattu etelään

30 KITEE UKOTIINKANGAS

Mjtunnus: 1000003127
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: maarakenteet: kuopat

Koordin: N: 6884 609 E: 653 599 Z: 85
 X: 6884 006 Y: 4496 986
 P: 6887 495 I: 3653 831

Tutkijat: Petro Pesonen 2004 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 3,8 km koilliseen.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Jyrkän muinaisrantatörmän päällä Ätäskö-järven Koivikkolahdensenlounaisrannalla on kaksi kuoppaa tai painannetta järven rantaan johtavan metsäautotien varrella. Järven rantaan on kuopista n. 300 metriä, välissä on suota. Ukotiinkangas on Salpausselän laidan hiekkakangasta. Ensimmäinen painanne on halkaisijaltaan n. 4-5 metriä ja siihen tehdyssä koekuopassa oli heti turpeen alla vahvasti hiiliä. Kyseessä lienee hiilimiilu. Toinen kuoppa on lähempänä em. metsäautotietä, se on pitkulainen, mitoiltaan n. 3 x 2 metriä ja sen ympärillä on vallit. Kuoppa ei vaikuta kovin vanhalta.

Kohdetta ei tarkastettu inventoinnissa v. 2014

Kartta s. 74

31 KITEE KASKISNIEMI

Mjtunnus: 1000003107
 Rauh.lk: löytöpaikka (ei ole suojelukohde)
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: löytöpaikka

Koordin: N: 6883 341 E: 654 780 Z: 83
 X: 6882 685 Y: 4498 108
 P: 6886 227 I: 3655 013

Tutkijat: Petro Pesonen 2004 inventointi

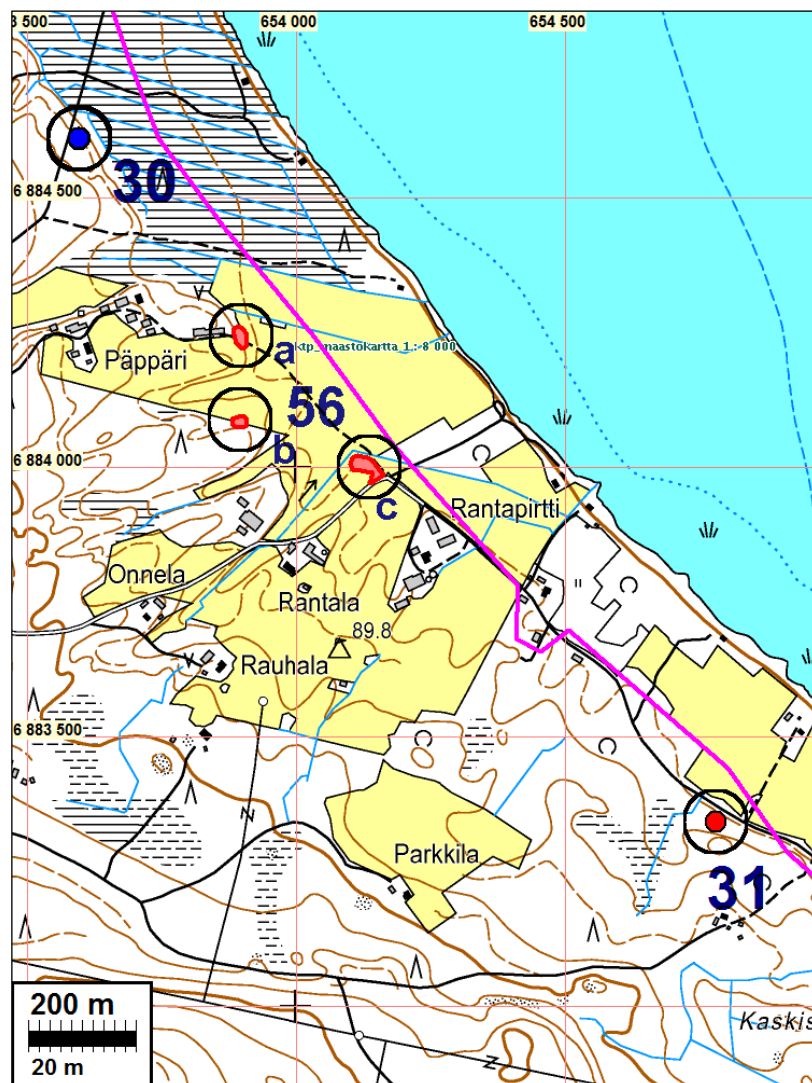
Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 3,8 km koilliseen.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Mahdollinen asuinpaikka sijaitsee Ätäskö-järven Koivikkolahdensenlänlänsirannalla, Ahovalkamaan johtavan tien varrella, sen eteläpuolella, Ahovalkaman talosta 390 m luoteeseen. Kvartsi-iskoksen löytöpaikka on tien ja peltoaukean yläpuolella oleva muinaisrantatörmän päällysalve, joka on metsä-äestetty. Maaperä paikalla on hiekkaa ja paikka on muutenkin sovelias asuinpaikaksi. Enempien löytöjen puuttuessa paikka on kuitenkin luokiteltu toistaiseksi tentatiivikohteeksi.

Bilund 2014:

Kohde tarkastettiin Pyhäjärven rantayleiskaava-alueen inventoinnissa 28.8.2014. Entinen äestetty hakkuuaukea löytöpaikan ympäristössä kasvaa nykyisin tiheää

pensaikkoa, joten havaintomahdollisuudet ovat paljon huonommat kuin vuonna 2004. Varsinaista löytökohtaa ei sen vuoksi tarkemmin tutkittu, vaan tarkasteltiin laajemmin ympäristöä. Vanhan, hiekkaisen, 82,5 m mpy korkeuskäyrää seuraavan rantatörmän reuna on asuinpaikaksi hyvin sopivaa maastoa pitkällä matkalla löytökohdalta itään ja länsiluoteeseen. Törmässä oli löytöpaikan kohdalla ja monin paikoin muuallakin luontaisia tai törmän alla kulkevan tien ojan kunnostamisesta johtuvia sortumia, joita tarkastettaessa ei kuitenkaan havaittu mitään asuinpaikkaan viittaavaa. Idässä törmää tarkastettiin noin 200 m löytökohdasta itään. Lähellä tarkastetun alueen itäpäättä on törmän päälle kapea peltokaistale (ilmeisesti uusi, ei näy vielä maastokartalla). Se kasvoi nurmea, joten havaintomahdollisuudet olivat huonot. Lännessä törmä jatkuu samanlaisena noin sata metriä löytökohdalta, missä tie kaartaa luoteeseen, ja rantamuodostuma mataloituu ja muuttuu niemekkeiseksi. Maasto on kuitenkin edelleen asuinpaikaksi sopivaa. Tie leikkaa useissa kohdissa rantamuodostuman niemekkeitä, ja leikkauksissa havaintomahdollisuudet olivat monin paikoin kohtalaiset. Tien ja siitä koilliseen kohti rantaa eroavan sivutien varsia tarkastettiin noin 300 m päähän löytökohdalta luoteeseen ja muutamia leikkauksia kauempanakin luoteessa. Tarkastuksessa ei havaittu mitään muinaisjäännöksiin viittaavaa. Maaston perusteella on hyvin mahdollista, että vuonna 2004 löytynyt kvartsi-iskos liittyy löytöpaikalla tai sen lähellä olevaan asuinpaikkaan, mutta tähänastisten havaintojen perusteella kohdetta ei edelleenkään voi pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä.

Kaskisniemen kvartsi-iskoksen löytöpaikka on vasemmalla vanhan rantatörmän päällä. Entisellä hakkuuaukealla kasvaa nyt tiheää pensaikkoa. Kuvattu länteen.

32 KITEE RÖSKÖ

Mjtunnus: 1000014291
 Rauh.lk: löytöpaikka (ei ole suojelukohde)
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: löytöpaikka

Koordin: N: 6880 458 E: 658 317 Z: 80
 X: 6879 641 Y: 4501 507
 P: 6883 343 I: 3658 551

Tutkijat: Hannu Ormio 2009 irtolöytö, Bilund A 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 6,8 km itään.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Lietson kylän Röskön pellolta löytynyt kvartsi. Pelto on savinen ja muuten kivetön.

Bilund 2014:

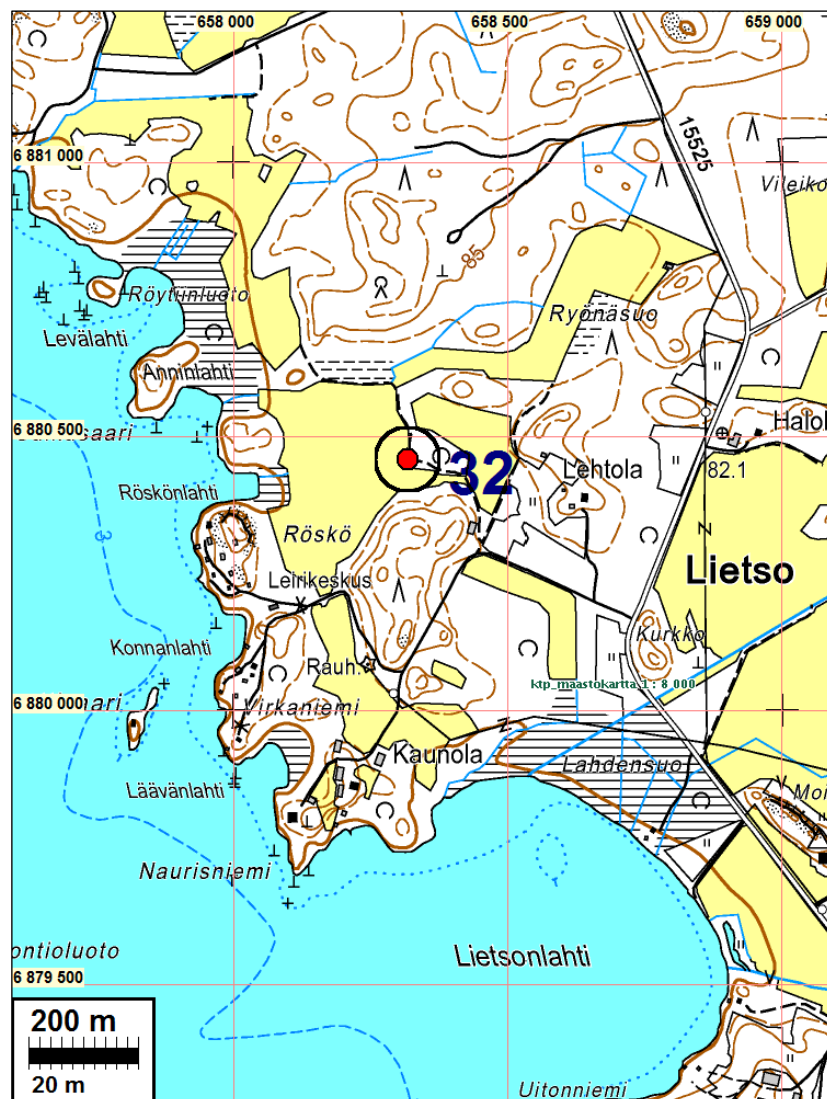
Hannu Ormio on löytänyt kvartsi-iskoksen KM 39461 ilmeisesti vuonna 2009, ja se on toimitettu Kansallismuseon kokoelmiin vuonna 2013. Löytöpaikka tarkastettiin Pyhäjärven rantayleiskaava-alueen inventoinnissa 31.8.2014.

Paikka sijaitsee Ätäskön itärannalla, noin 300 m päässä nykyisestä rantaviivasta. Paikka sijaitsee korkeuskäyrien 80 m mpy. ja 82,5 m mpy. välissä. Sen korkeusasema on todennäköisesti lähempänä 82,5 m mpy. kuin 80 m mpy, vaikka hyvin loivapiirteisen ympäristön vuoksi silmämääräinen korkeuden arviointi onkin hyvin vaikeaa. Koska Saimaan ylin ranta on ollut paikalla välillä 81-82 m mpy ennen Vuoksen syntyä, ja Pyhäjärven pinta on noussut korkeimmillaan likimain samaan tasoon ennen järvenlasku 1800-luvulla, on paikka saattanut olla rannalla Saimaan maksimin aikaan ja esihistoriallisen ajan lopulla. Maastossa ei kuitenkaan voi erottaa selviä rantamuodostumia, joten ilman tarkempia korkeusmittauksia paikan suhdetta rantaan ei voi varmasti päätellä. Maasto löytökohdan länsi- ja eteläpuolella on laajalti melko tasaista savipohjaista peltoa. Koillisessa on nuorta lehtimetsää ja pensaikkoa kasvava noin hehtaarin laajuinen saareke. Saarekkeen lounais-

kärjen ympäri kiertää pellon reunaan tilustie. Löytökohta on pellolla aivan tilustien mutkan vieressä.

Saarekkeessa maan pinta näyttää olevan hiukan, mutta vain muutamia kymmeniä senttimetrejä pellon tason yläpuolella. Saarekkeessa on jonkin verran kiviä, mutta ne saattavat olla suurelta osin pellolta ja ojista nostettuja. Tilustien ojan seinämissä saarekkeen puolella näkyy hiekkaisempaa maata muutamia kymmeniä senttimetrejä maan pinnan alapuolella, joten saarekkeen ytimenä on ehkä moreenikumpare. Kuitenkin saarekkeen sisäosaan noin 10 m tilustien mutkasta itäkoilliseen tehdyssä koekuopassa maaperä oli savea. Siten maaperä saarekkeen puolellaan ei näytä asuinpaikaksi erityisen sopivalta.

Koekuopassa, ojan seinämissä ja kapealla paljaana olevalla pientareella pellon puolella ei näkynyt mitään muinaisjäännöksiin viittaavaa. Muuten pelto kasvoi nurmea, eikä siellä ollut havaintomahdollisuuksia. Havaintojen perusteella ei näytä todennäköiseltä, että paikalla olisi asuinpaikkaa. Savikoinen pelto on niin tasainen, ettei se näytä sopivalta rantasidonlaiseksi asuinpaikaksi. Mikäli veden pinta on ollut niin ylhäällä, että saareke on peittynyt veden alle, on ehkä mahdollista, että iskos olisi peräisin saarekkeessa olleesta ja nousevan veden aiheuttaman eroosion hajottamasta asuinpaikkakerrostumasta. Tällöin asuinpaikka olisi kuitenkin tuhoutunut.

Löytöpaikka kuvattuna länsiluoteeseen.

33 KITEE PAPINNIEMI

Mjtunnus: 1000003121
 Rauh.lk: paikantamaton (ei ole suojelukohde)
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: hautapaikat: ortodoksikalmistot

Koordin: N: 6879 295 E: 657 236
 X: 6878 529 Y: 4500 374
 P: 6882 179 I: 3657 470

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 6,0 km itään.
 Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Kalmisto sijaitsee Ätäskön ja Pyhäjärven välisen Papinniemen - jossa sanotaan olleen papin asunto - vastakkaisella itärannalla, Juurikkajärven kylää. Paikalla pitäisi kirkonkin olla sijainneen

Laakso 2014:

Maukosen kihlakuntainventoinnin tiedoissa (1879:42) kalmiston ja tsasounan sanotaan olleen "Ätäskön ja Pyhäjärven välisen Papinniemen - jossa sanotaan olleen papin asunto - vastakkaisella itärannalla". Maukosen yleiskartassa kalmisto ja tsasouna on merkitty Juurikkasalmen kohdalle suurin piirtein paikkaan, jossa ovat peruskartan mukaan Mujulan, Salmelan ja Suomelan talot. Kohdetta ei pystytty tarkemmin paikantamaan vuoden 2004 inventoinnissa.

Muinaisjäännösrekisterissä Maukosen mainitsema kohde on (mahdollisena muinaisjäännöksenä) sijoitettu Papinniemen Karsikkoniemeen (N 6879295 E 657236), mutta sijainti todetaan epävarmaksi. Aluetta tarkastettiin vuoden 2014 inventoinnin yhteydessä varsin perusteellisesti niiltä osin, jotka eivät ole 1800-luvun järvenlaskun vesijättöä. Paikka on laakea kumpare, jolla kasvaa nuorta sekametsää - osin kalliota. Mitään kalmistoon, tsasounaan tai karsikkoon viittaavaa ei havaittu; sen sijaan paikalla (hyvin loivasti itään laskevassa rinteessä) todettiin toisen maailmansodan aikaista taisteluhautaa: ks kohde 34.

Kalmiston ja tsasounan osalta on todettava, että Maukosen sanallinen kuvaus ja kartta viittaavat yhtäpitävästi Juurikkasalmen itärannalle, eivät Papinniemen alu-

eelle, jossa Karsikkoniemi sijaitsee. Lisätietoa niiden sijainnista ei vuoden 2014 inventoinnissa saatu.

34 KITEE PAPINNIEMI KARSIKKONIEMI

Mjtunnus: uusi kohde
Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
Ajoitus: historiallinen
Laji: varustus: Salpalinja juoksuhauta

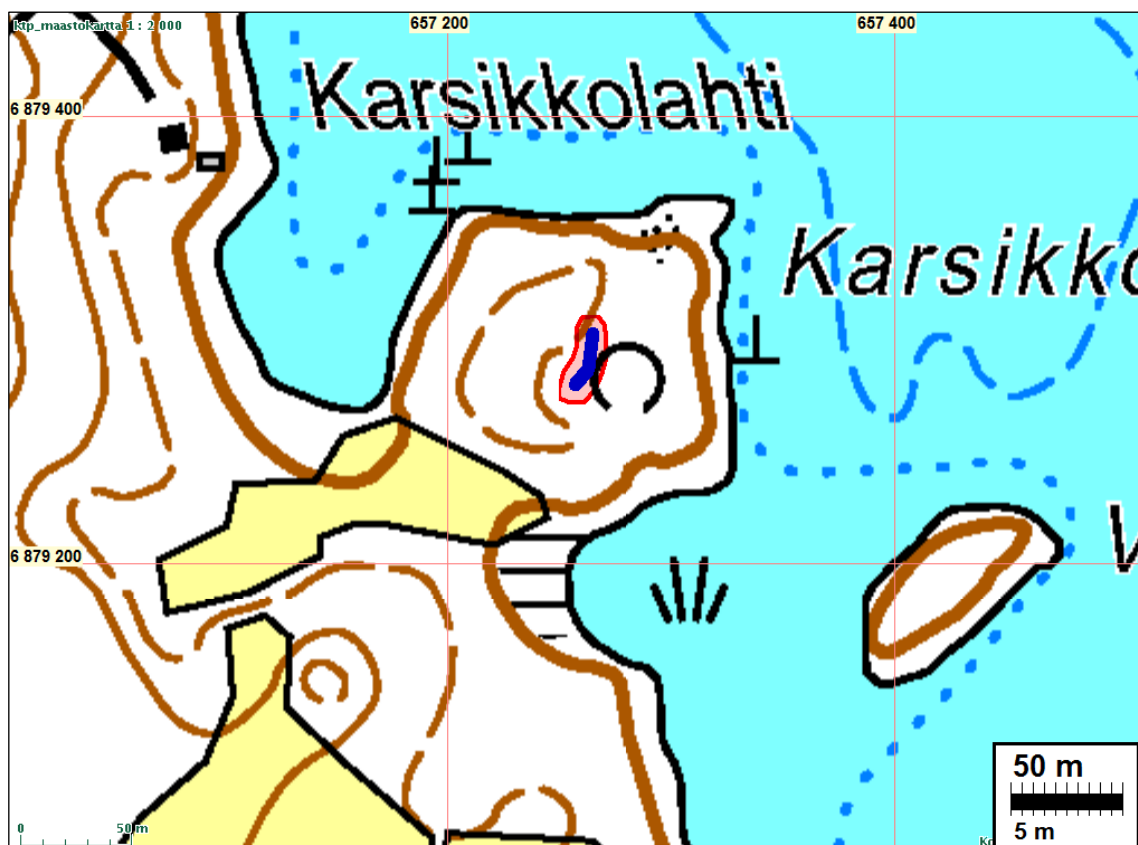
Koordin: N: 6879 287 E: 657 263
X: 6878 519 Y: 4500 401
P: 6882 171 I: 3657 497

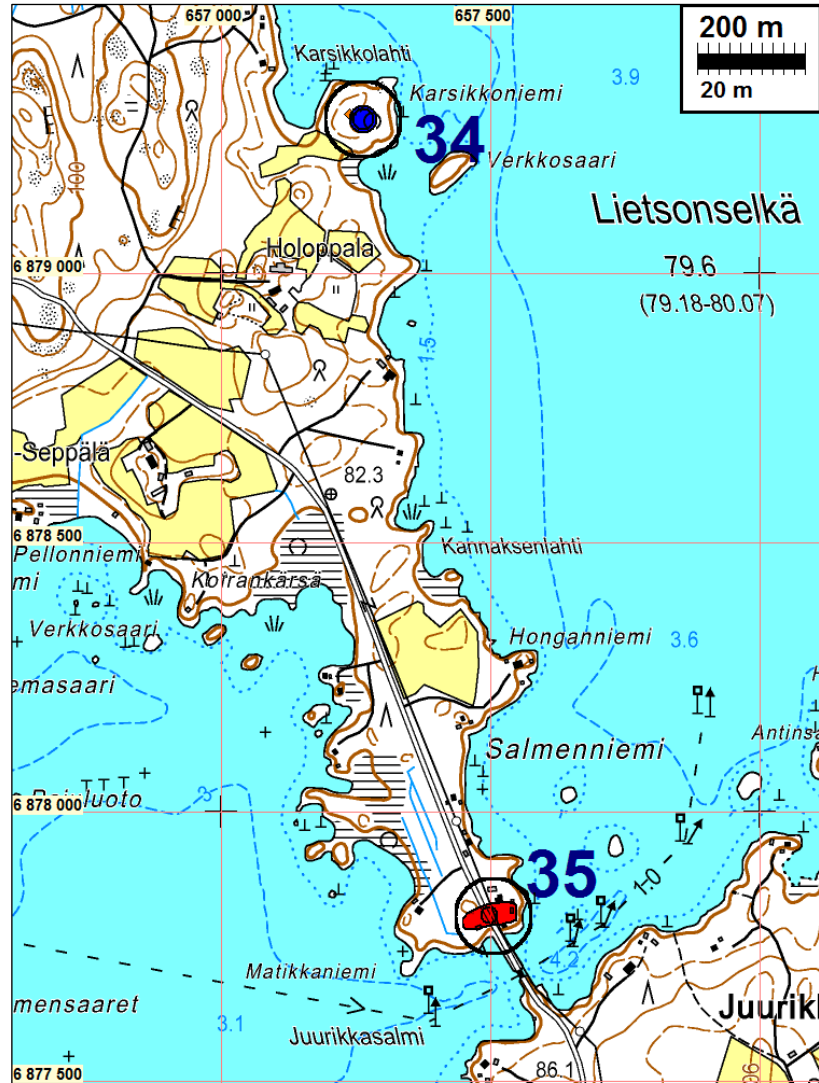
Tutkijat: Laakso V 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 24,9 km etelään. KS. kohde
Huomiot: Paikalla on Salpalinjan taisteluhaudan jäännöksiä

6879280	657257	taisteluhauta alkaa, kulmaus	6879287	657263
6879303	657265	taisteluhauta päättyy		

Mutkittelevan kaivannon syvyys on 0,5-1 m ja leveys 1 m. Sen itäpuolella on 1-2m leveä ja 0,4 m korkea maavalli. Ilman puustoa paikasta olisi hyvä näkyvyys itään Pyhäjärven Lietsonselälle.

Taisteluhautaa, pohjoiseen

35 KITEE JUURIKKASALMI

Mjtunnus: 260010003
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6877 808 E: 657 497 Z: 82 ±1 m
 X: 6877 031 Y: 4500 566
 P: 6880 691 I: 3657 731

Tutkijat: Sarvas P inventointi 1963, Pesonen P 2004 inventointi, Bilund A 2014 inventointi,

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 6,9 km kaakkoon.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Asuinpaikka sijaitsee aivan Papinniemen kärjessä, Niinikumpu-Juurikkajärvi -maantien molemmilla puolilla. Löytöjä on poimittu talon pihamaalta ja saunan vieressä olevalta kasvimaalta, joka on entistä viljelyspeltoa.

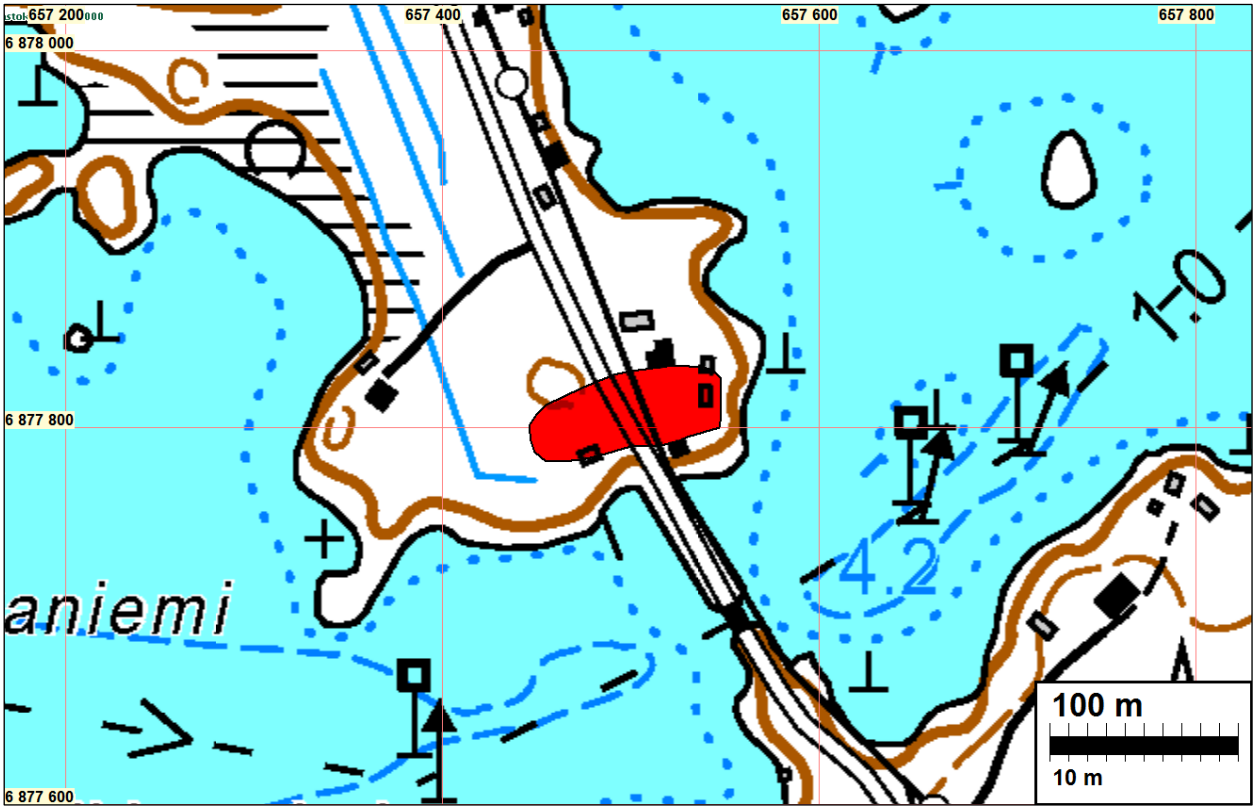
Bilund 2014:

Pekka Sarvas on vuonna 1963 löytänyt kvartsi-iskoksia (KM 16530) tien itäpuolella olevan mökin ympäristöstä, missä on ollut pihanurmea ja peltoa. Petro Pesonen on vuoden 2004 inventoinnissa kerännyt löytöjä (KM 34776) kasvimailta tien molemmilta puolilta. Löytöinä on melkoisen suuri määrä kvartsiesineitä ja -iskoksia, mahdollinen kiviesineen katkelma ja palanutta luuta. Pesosen havaintojen mukaan asuinpaikan laajuus on ainakin 100 m x 40 m, ja asuinpaikka on rajattu tämän mukaisesti muinaisjäännösrekisterissä.

Muinaisjäännös tarkastettiin Pyhäjärven rantayleiskaava-alueen inventoinnissa 30.8.2014. Aiemmin todettu asuinpaikka-alue on pihamaata ja hyvin hoidettua puutarhaa, joka oli tarkastusaikana nurmen ja muun kasvillisuuden peittämää lukuun ottamatta muutamia kukkapenkkejä ja kasvimaatilkkuja. Tien länsipuolella havaittiin kvartsi-iskoksia (ei otettu talteen) pienellä kasvimaalla (N 6877795 E 657482), joka kokonsa ja sijaintinsa perusteella lienee sama kuin Pesosen mainitsema läntinen kasvima ("saunan takana", n. 5 x 12 metrin kokoiselta kasvimaalta"). Kohde näyttää säilyneen samassa kunnossa kuin se on ollut vuoden 2004 inventoinnin aikana. Nykyisellään ympäristö on varsin peitteistä, koska entiset pellot kasvavat nuorta metsää. Tarkastuksessa ei saatu uusia havaintoja kohteen laajuudesta.

Rajaus muinaisjäännösrekisterin mukaan.

Kartta s. 79

Itäosaa koilliseen

Länsiosaa länteen:

36 KITEE PIIANSALMI

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: tunnistamaton: puurakenne

Koordin: N: 6872 038 E: 656 947
 X: 6871 292 Y: 4499 750
 P: 6874 919 I: 3657 181

Tutkijat: Laakso V 2014 inventointi

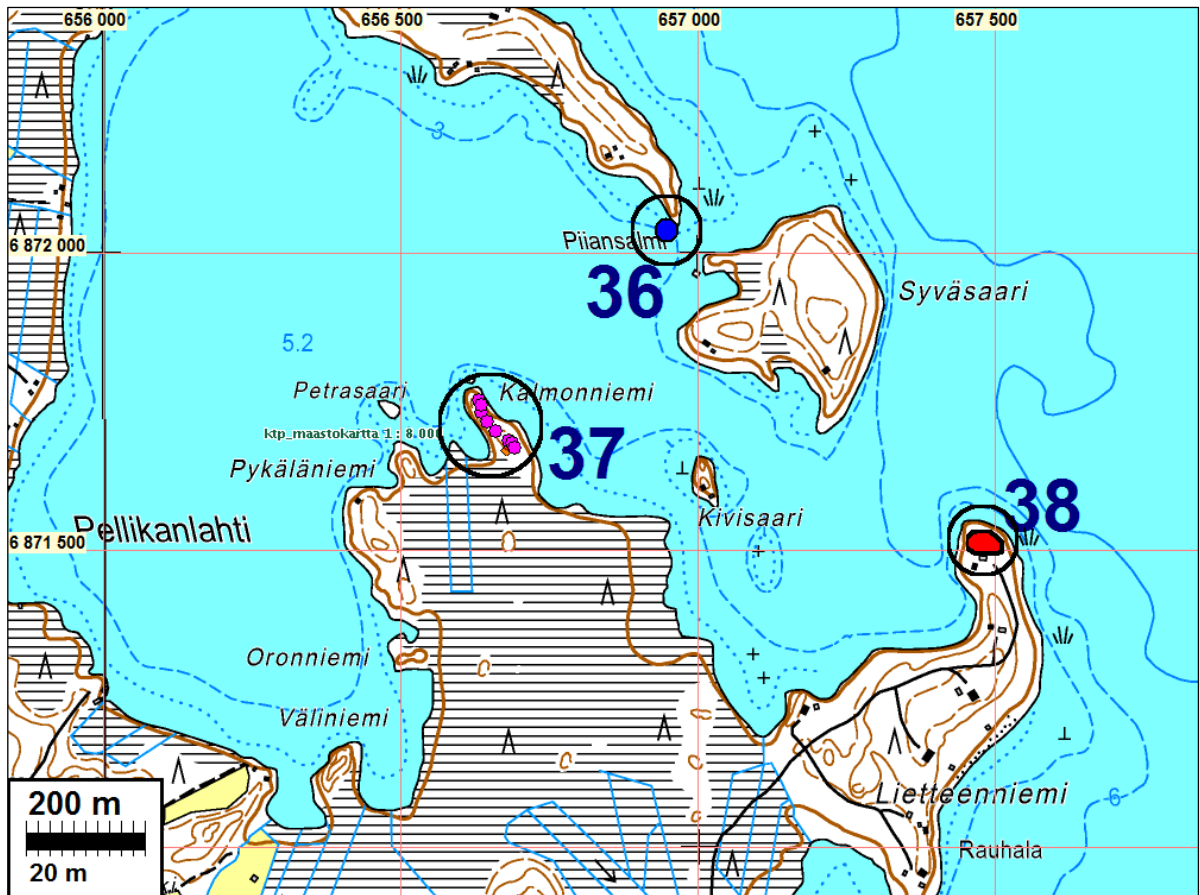
Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 24,9 km etelään.
 Huomiot: Kohde sijaitsee Punaskangas-nimisen saaren kaakkoiskärjessä, matalassa ranta-vedessä. Paikalla on järven pohjassa ainakin viisi pystyssä olevaa puupaalua, joiden paksuus on noin 5 cm ja pituus 0,5-0,7 m. Paalujen poikkileikkaus on pyöreä. Ne ovat noin 1-1,5 metrin syvyydessä vedessä noin 1 x 2 metrin laajuisella alalla. Rakenne on selvästi ihmisen tekemä, mutta sen tarkoitus on epäselvä.

Inventoinnissa veneen kuljettajana toiminut kiteeläinen Martti Silvennoinen kertoi havainneensa paalut taannoin tuulastaessaan. Todettakoon, että muutamia kymmeniä metrejä luoteeseen on samalla rannalla ja samalla syvyydellä järven pohjassa myös puiden kantoja; transgression iän - rannansiirtymiskronologian perusteella niillä on ikää tuhansia vuosia. Silvennoinen kertoi, että paaluja tai muita vedenalaisia rakenteita saattaa olla myös salmen itärannalla, Syväsaaren rantavedessä - inventointitilanteessa kyseisellä alueella oli tuulen vuoksi kehnot havainto-olot, eikä paikkaa tarkastettu.

puurakenteita veden alla

37 KITEE VARMONNIEMI KALMONNIEMI

Mjtunnus: 1000006491
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: hautapaikat: ortodoksikalmistot

Koordin: N: 6871 669 E: 656 676 Z: 82,5
 X: 6870 936 Y: 4499 461
 P: 6874 550 I: 3656 909

Tutkijat: Ville Laakso ja Timo Sepänmaa 2004 inventointi, Laakso V 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 10,9 km kaakkoon.
 Huomiot: Muinaisjäänösrekisteri: Kohde sijaitsee Kiteen ja Kesälahden rajalla, laajalla Varmonniemellä, soisenniemekkeen pohjoiskärjessä. Niemi on ollut ennen saarena. Paikalla on kaksi pienialaista kumpareita, joilla on epämääräisiä ihmisen tekemiä kuopanteita. Paikannimeen ei liity perimätietoa, eikä vuoden 2004 koekuopista tavattu löytöjä. Kohde voi kuitenkin olla myös väliaikainen historiallisen ajan hautapaikka.

Vuoden 2004 inventoinnissa paikalta dokumentoitiin heikohkoissa valaistusoloissa muutamia mahdollisia hautapainanteita. Vuonna 2014 havainto-olot olivat hyvät. Alueelta mitattiin seuraavat selkeästi erottuvat ihmisen aiheuttamat painanteet (sijainti N/E; pituus metriä x leveys metriä x syvyys metriä; suunta gon):

N	E	koko	suu gon
6871751	656630	2 x 1 x 0,4	355
6871745	656636	1,3 x 0,5 x 0,2	359
6871700	656659	halk 1,2 m syv 0,2 m	pyöreä
6871684	656681	1,3 x 1 x 0,2	275
6871680	656687	1,5 x 1,3 x 0,3	390
6871680	656687	1,3 x 0,5 x 0,25	308
6871672	656692	2 x 0,6 x 0,3	241
6871672	656692	1,9 x 0,7 x 0,25	397
6871716	656645	2 x 0,6 x 0,3	283

Edellä lueteltujen lisäksi alueella on useita epämääräisempiä painanteita.

Kohdassa N 6871731 E 656634 todettiin pystyasennossa oleva litteähkö kivi, jonka laajuus tyvestä on 30 x 25 cm ja korkeus 20 cm. Alueella on hyvin vähän maakiviä - sijaintinsa, muotonsa ja asentonsa vuoksi kyseessä saattaa olla tarkoituksettua paikalle sijoitettu kivi, käytännössä hautakivi.

Kalmonniemen mitatut painanteet todettiin hyvin selkeästi erottuviksi. Ne rajoittuvat niemen korkeimpaan osaan, järvenlaskua edeltäneen vanhan rannan yläpuolelle. Ne vastaavat muodoltaan ja kooltaan Itä-Suomesta tunnettujen ruumiskalmistojen hautapainanteita. Niiden, hautapaikkaan viittaavan paikannimen sekä kohteen hautapaikalle varsin tyypillisen sijainnin vuoksi Kalmonniemeä on syytä pitää historiallisen ajan hautapaikkana ja kiinteänä muinaisjäännettönsä (kohde on muinaisjäännettönsärekisterissä mahdollisena muinaisjäännettönsä).

Kartta s. 83

Pallot kuopanteita ja kolmio mahd. hautakivi.

Mahdollinen hautakivi

38 KITEE LIETTEENNIEMI

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6871 517 E: 657 479 Z: 83
 X: 6870 747 Y: 4500 257
 P: 6874 398 I: 3657 713

Tutkijat: Bilund A 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 11,5 km kaakkoon.

Huomiot: Bilund 2014:

Asuinpaikka löytyi Pyhäjärven rantayleiskaava-alueen inventoinnissa 29.8.2014. Se sijaitsee Pyhäjärven länsirannalla, Varmonniemen itäisellä tyvellä olevan Lietteenniemen pohjoiskärjessä. Lietteenniemi on soiden muusta Varmonniemestä erottama noin puolen kilometrin pituinen ja 100-300 m leveä, enimmillään lähes 10 m Pyhäjärven pinnasta kohoava sorainen harjanne. Niemi kuuluu selvästi harju muodostumaan, joka jatkuu luoteessa muutamissa saarissa ja kauempana manteeella Kontiolansalossa sekä kaakossa Tennanniemestä eteenpäin Pyhäjärven itärannalla. Niemen keski- ja pohjoisosassa pintamaa on vaihtelevasti soransekasta hiekkaa, mutta alavammilla alueilla niemen lounais- ja eteläosassa harjukerrostumat ovat suurelta osin saven peitossa. Saaren pohjoisosassa kasvaa vanhaa mäntymetsää, ja maan pinta on varpukasvillisuuden peittämä. Niemeen tulee lounaasta Uitonniementie, jonka varrella on useita uudehkoja loma-asuntoja. Perimäisenä niemen pohjoiskärjessä olevalla tontilla on asuinrakennus, saunamökki ja ulkorakennus. (Asuinrakennus on niin uusi, ettei se ole vielä maastokartalla. Se sijaitsee ulkorakennuksesta etelään ja saunasta itään, lähellä niitä.) Tontin pohjoisosa pihapiirin pohjoisreunassa sijaitsevasta ulkorakennuksesta pohjoiseen on ehjää kangasmaastoa. Maan pinta laskee aluksi hyvin loivasti pohjoiseen ja toisaalta niemen sivuilla länteen ja itään. Tätä lähes tasaista kangasta rajaa järvenlaskua edeltävä 2-3 m korkea rantatörmä. Idässä ja lännessä nykyinen ranta on lähellä törmän juurta, mutta pohjoisessa törmän alla on enimmillään pari kymmentä met-

riä leveä alava, mutta kovapohjainen vesijättö. Sen reunalla nykyisellä rannalla on rantavalli.

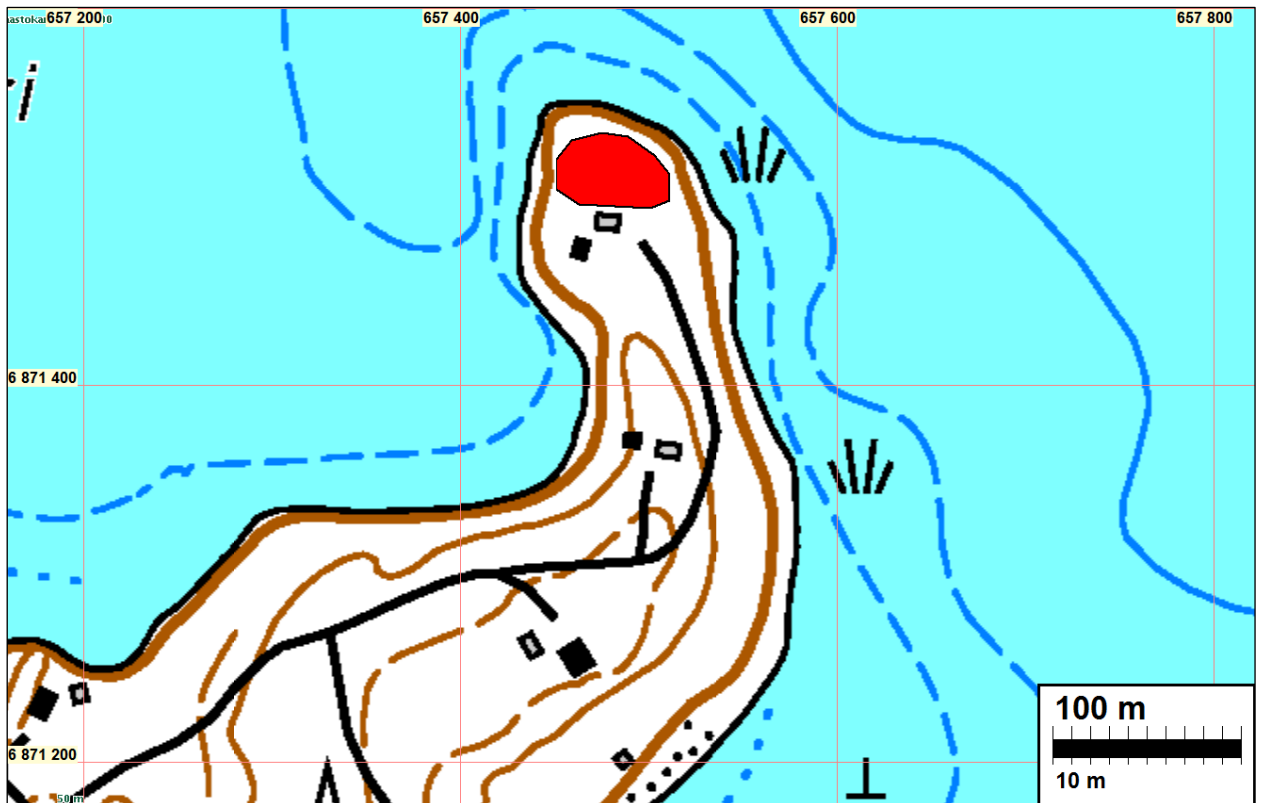
Asuinpaikka sijaitsee niemen kärjessä vanhan rantatörmän päällä. Paikalla olleista kahdesta tuulen kaataman männyn juurakosta kerättiin asuinpaikkalöytöjä. Aivan törmän reunalla olleesta juurakosta (N 6871527 E 657483) löytyi kvartsi-iskos ja pieni muru palanutta luuta. Toisesta juurakosta siitä noin 9 m etelälounaaseen ja vajaan kymmenen metrin päästä törmän reunasta (N 6871517 E 657479) löytyi melko vähäisellä kaivelemisella vajaan kymmenen kvartsi-iskosta. Löytökohtien lähellä ei ollut muita juurakoita, eikä koekuoppiakaan kaivettu löytöalueen laajuuden selvittämiseksi, koska vanha törmä rajaa asuinpaikkaa joka tapauksessa luoteessa, pohjoisessa ja koillisessa. Etelämpänä rakennukset ovat melko lähellä lännen puoleista törmää. Rakennusten ympärillä ja törmässä, jonka tienoille on upotettu putkia ja/tai kaivoja, oli kaivutöiden jäljiltä runsaasti paljasta maan pintaa, eikä mitään asuinpaikkaan viittaavaa näkynyt. Rakennusten itäpuolella, pihaan tulevan tien ja itään laskevan törmän välisellä kapealla alueella oli runsaasti juurakoita. Niissä ja tien varren tuoreessa ojassa ei näkynyt mitään asuinpaikkaan viittaavaa. Siten näyttää selvältä, ettei asuinpaikka ulotu etelässä pihan ja rakennusten tasalle asti. Se kuinka lähelle rakennuksia ja pihaa asuinpaikka etelässä ulottuu, jää inventointihavaintojen perusteella avoimeksi. On mahdollista, että asuinpaikka ei ulotu juurikaan löytökohdista etelään, varsinkin kun vedenpinnan nousun aiheuttama eroosio on todennäköisesti syövyttänyt törmää esihistoriallisen ajan jälkeen, ja siten tuhonnut jonkin osan asuinpaikasta. Toisaalta koko alue löytökohdista pohjoisimpaan rakennukseen ja pihan laitaa on samaa tasannetta, joka ei mitään osin ole niin kaukana törmästä, ettei sitä olisi hyvin voitu käyttää asuinpaikan aktiiviteetteihin. Kohde esitetään siten rajattavaksi siten, että sen eteläraja on heti ulkorakennuksen ja pihan reunan pohjoispuolella ja muuten raja seuraa vanhan rantatörmän juurta.

Löydöt: kvartsi-iskoksia 5 kpl, palanutta luuta 10 kpl.

Kartta s. 83

Asuinpaikka kuvattuna nykyiseltä rantavallilta eteläkaakkoon. Kuvan keskellä vanhan rantatörmän päällä näkyy runsaslöytöisempi juurakko ja siitä vasemmalle aivan törmän reunalla toinen löydöllinen juurakko. Kauempana näkyy pihan pohjoisreunalla olevan ulkorakennuksen katto.

Asuinpaikkaa kuvattuna törmän reunalla olevan juurakon vierestä etelään.

Asuinpaikkaa kuvattuna pohjoiseen. Suurin osa löydöistä kerättiin etualalla olevasta juurakosta, joitakin myös taaempänä törmän reunalla olevasta juurakosta. Kuvan keskeltä vasemmalle törmän reunan yli näkyy nykyisellä rantaviivalla oleva rantavalli.

39 KITEE VARMONNIEMI RANTALA

Mjtunnus: 1000003415

Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös

Ajoitus: historiallinen

Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6867 482 E: 652 568 Z: 83

X: 6866 943 Y: 4495 164

P: 6870 361 I: 3652 800

Tutkijat: Halinen & Lavento 1997 inventointi, Laakso V 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 13,9 km etelään.

Huomiot: Muinaisjäänösrekisteri: Kohde sijaitsee Kesälahden kirkosta noin 4 km koilliseen, Mustolanjoensuussa, Mustolanlahden pohjukassa, Honkaniemen luoteistyvässä. Rantalan tilan päärakennuksen koillispuolella olevasta pellostä on löydetty historiallisen ajan saviastian palasia. Talon luoteispuolella, kivikkoisen rinteiden päällä on 15 kaskiröykkiötä. Kaskiröykkiöalue, samoin kuin pelto, on metsitetty.

Laakso 2014:

Kohde sijaitsee Kesälahden kirkosta noin 4 km koilliseen, Mustolanjoen suussa, Mustolanlahden pohjukassa, Honkaniemen luoteistyvässä. Rantalan tilan päärakennuksen koillispuolella olevasta pellostä on löydetty historiallisen ajan keramiikkaa.

Vuoden 2014 inventoinnissa asuinpaikka-alue todettiin nykyiseksi puutarhaksi. Uusia havaintoja ei saatu: käytännössä kohteen laajuuden selvittäminen edellyttää koekaivauksia.

Lisäksi tarkastettiin kohteen aiemmissa tiedoissa mainittu kaskiröykkiöryhmä talon luoteispuolella. Paikalla on koivua kasvava entinen pelto, joka on ollut viljelyksessä vielä suhteellisen hiljattain. Entisen pellon reunamilla on pellolta koneellisesti puskettuja suurten kivien valleja. Alueella todettiin vaihtelevankokoisia ja -muotoisia röykkiöitä (halkaisijaltaan 1,5-5 m, korkeudeltaan 0,3-0,6 m). Röykkiöitä kartoitettiin seuraavista sijainneista:

N	E
6867571	652518
6867575	652514
6867582	652503
6867603	652484
6867618	652478
6867617	652483
6867610	652501
6867611	652503
6867619	652500
6867623	652496
6867627	652488
6867633	652506

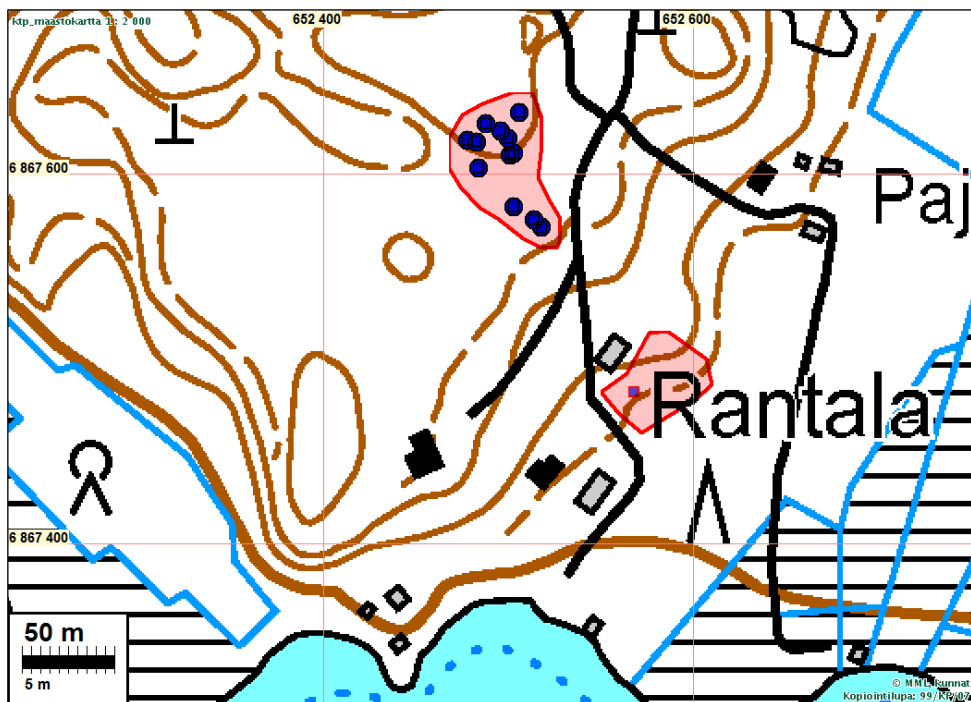
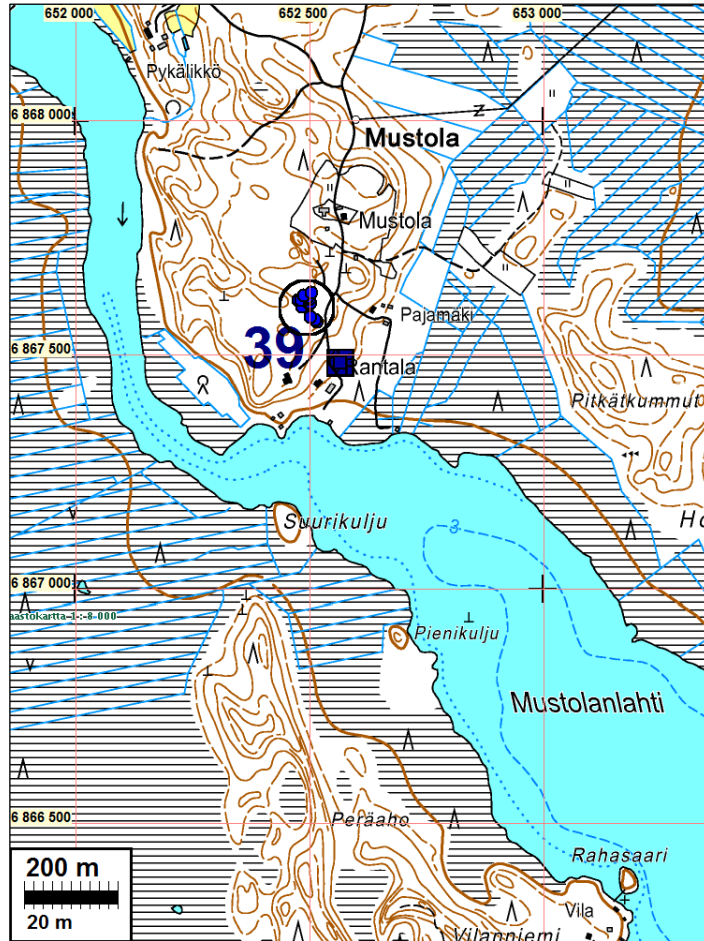

Lisäksi todettiin kiviaita, jonka leveys on 1,3 m ja korkeus 0,5 m:

6867618   652487 aita alkaa

6867613   652499 aita loppuu

Aita on osin epämääräinen ja osin sen voi tulkita myös peräkkäisiksi röykkiöiksi.

Röykkiöt sininen pallo.

Asuinpaikkaa luoteesta

Röykkiöaluetta

40 KITEE PETÄJÄSAARI

Mjtunnus: 1000008004
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kivirakenteet: rajamerkit

Koordin: N: 6866 113 E: 653 595 Z: 79
 X: 6865 528 Y: 4496 127
 P: 6868 992 I: 3653 827

Tutkijat: Petro Pesonen ja Satu Koivisto 2006 tarkastus, Laakso V 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 15,4 km etelään.
 Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Aulikki Hulkko ilmoitti saareissa olevasta kivistä, jossa oli hakkauksia sekä kumpareesta, jossa oli paljon tuohia päällekkäin. Petäjä saari si-

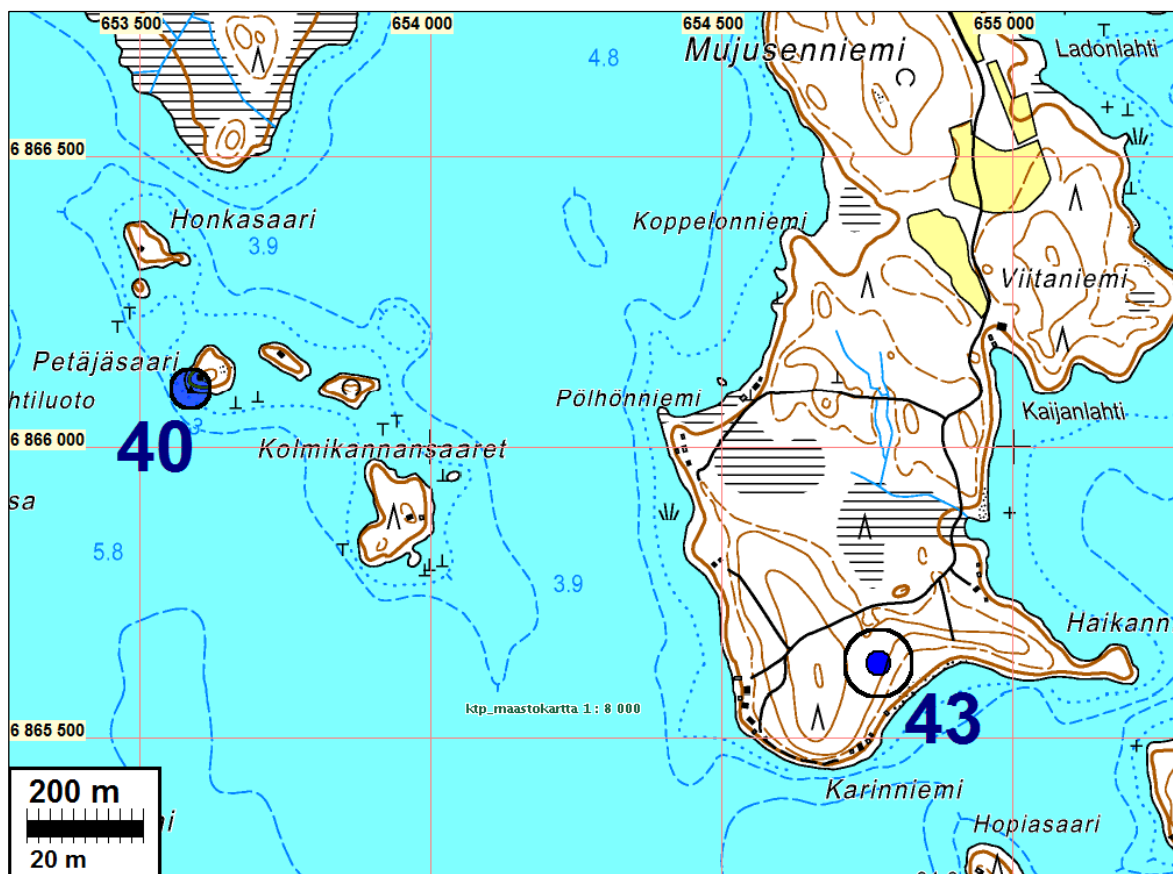
jaitsee Pyhäjärven Ukonniemenselän pohjoisosassa, Honkaniemen, Vilanniemen ja Mujusenniemen välissä, mantereelle on matkaa noin 300-400 m. Isohko maakivi sijaitsee saaren länsirannalla, noin viisi metriä rannasta ja siihen on päälle hakattu luku 22 sekä nuoli, joka on lähes tarkalleen kaakko-luode -suunnassa (347 gon). Nuoleen on hakattu väkäset molempiin päihin. Todennäköisesti kivi on ollut ennen Pyhäjärven laskua rantavedessä, sillä vanha rantakoivikko on aivan vieressä. Kivi on jokseenkin varmasti Kesälahden ja Varmonniemen kylien rajamerkki, sillä raja kulkee juuri nuolen suunnassa. Tuohikumpare sijaitsee saaren laella, lähellä mökin verantaa. Tuohia on halkaisijaltaan noin kolme metriä olevalla alueella kasassa. Päällä on oppaan kertoman mukaan ollut lautakasa ym. jätettä.

Laakso 2014:

Rajamerkki sijaitsee pienen Petäjäsaaren lounaisosassa, järvenlaskua edeltävän rantapenkan juuressa; kohta on ollut aiemmin aivan vesirajassa ja hyvin lähellä vedenpinnan tasoa.

Paikalla on maakivi, jonka laajuus on 1,5 x 1,2 m ja korkeus 1,2 m. Siihen on hakattu 30 cm pitkä nuoli ja 16 cm korkea numero 22. Nuolen suunnaksi mitattiin on 346 gon. Hakkujäljen leveys on n. 1 cm ja syvyys n. 0,5 cm. Hakkaukset ovat 40 x 34 cm:n alalla.

Pesosen tulkinta kohteesta kylänrajan merkinä on esimerkiksi peruskarttojen perusteella epäilemättä oikea. Merkki saattaa olla isonjaon aikainen; se täyttää kiinteän muinaisjäännöksen tunnusmerkit (kohde on muinaisjäännösrekisterissä mahdollisena muinaisjäännöksenä).

Rajakivi (yllä vasemmalla)

41 KITEE MUJUSENNIEMI KIUKUUNNIEMI

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: tunnistamaton: kivrakenne

Koordin: N: 6867 651 E: 654 793
 X: 6867 009 Y: 4497 395
 P: 6870 530 I: 3655 026

Tutkijat: Laakso V 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 24,9 km etelään.
 Huomiot: Kohde sijaitsee nuoressa sekametsässä, matalan kumpareen reunalla, hyvin kivisessä maastossa, järvenlaskua edeltäneestä rantapenkasta kymmenkunta metriä sisämaahan päin.

Paikalla on pelkistä kivistä koottu röykkiö, jonka laajuus on 2 x 2,5 m ja korkeus 0,6 m. Kivet ovat varsin suuria (halkaisija pääasiassa 50-80 cm). Röykkiön pohjakaava on karkeasti suorakaide ja sen keskellä on epämääräinen syvennys. Rakenne on osin kalliopohjalla, osin kallion päällä olevalla ohuella moreenimaalla.

Röykkiön keskelle kivien väliin tehdystä maaperäkairan pistosta todettiin hieman hiiltä. Rakenne lienee tulkittava tulisijaksi: tähän viittaavat myös sijainti (viljelyyn huonosti sopivalla paikalla) ja muoto. Merkkejä rakennuksen perustuksista ei paikalla ollut.

Kartta s. 94.

Röykkiö

42 KITEE VARMONNIEMI MUJULA

Mjtunnus: 1000003414
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6867 005 E: 655 002 Z: 83
 X: 6866 354 Y: 4497 574
 P: 6869 884 I: 3655 235

Tutkijat: Petri Halinen & Mika Lavento 1997 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 14,7 km etelään.

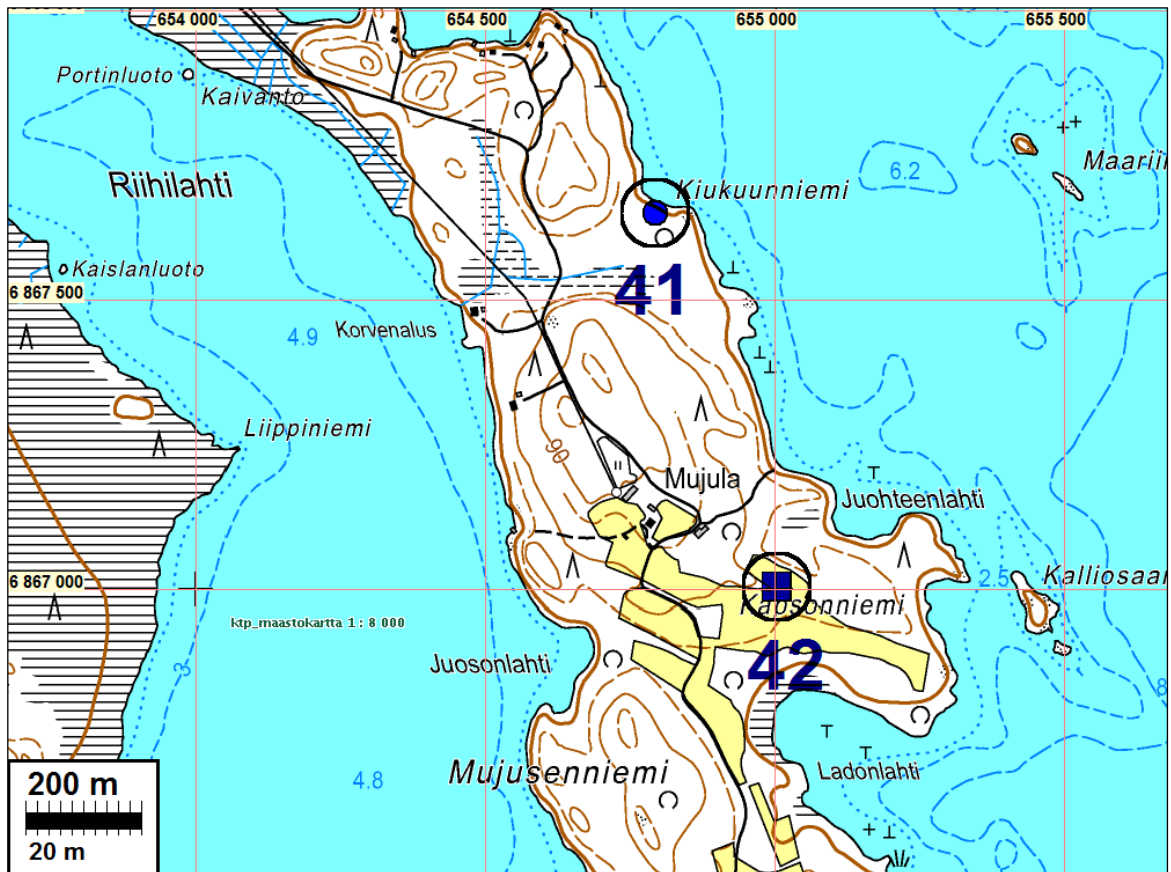
Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Kohde sijaitsee Pyhäjärveen pistävän pitkän ja kapean Mujusenniemen keskivaiheilla. Mujulan päärakennukselta Viitaniemeen kulkevan tien itäpuolella, n. 250 m päärakennuksesta itäkaakkoon olevalta pellolta on kerätty löytöjä.

Laakso 2014:

Kohde sijaitsee Pyhäjärveen pistävän pitkän ja kapean Mujusenniemen keskivaiheilla, Mujulan päärakennukselta etelään vievän tien itäpuolella, n. 250 m päärakennuksesta itäkaakkoon.

Historiallisen ajan asuinpaikkalöytöjä on poimittu tilan pellolta, joka vuoden 2014 inventoinnin aikaan oli täysin peitteistä. Uusia havaintoja kohteesta ei saatu.

Aluetta josta löytöjä kerätty v. 1997

43 KITEE MUJUSENNIEMI KARINNIEMI

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 6865 628 E: 654 769
 X: 6864 989 Y: 4497 278
 P: 6868 507 I: 3655 002

Tutkijat: Laakso V 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 24,9 km etelään.

Huomiot: Kohde sijaitsee kangasmetsässä, loivassa etelärinteessä. Paikalla on pohjakaavaltaan pyöreä kuoppa, jonka eteläisellä sivulla on reunavalli. Kuopan halkaisija reunavalleineen on 9 m ja syvyys 1 m. Reunavalli on 2-2,5 m leveä ja 0,3 m korkea. Kuopan pohjalla turpeen alla todettiin tummaa sekoittunutta maata. Muodon ja sijainnin perusteella kyseessä on tyypillinen tervahauta.

Kartta s. 91

44 KITEE RAATOSAARI

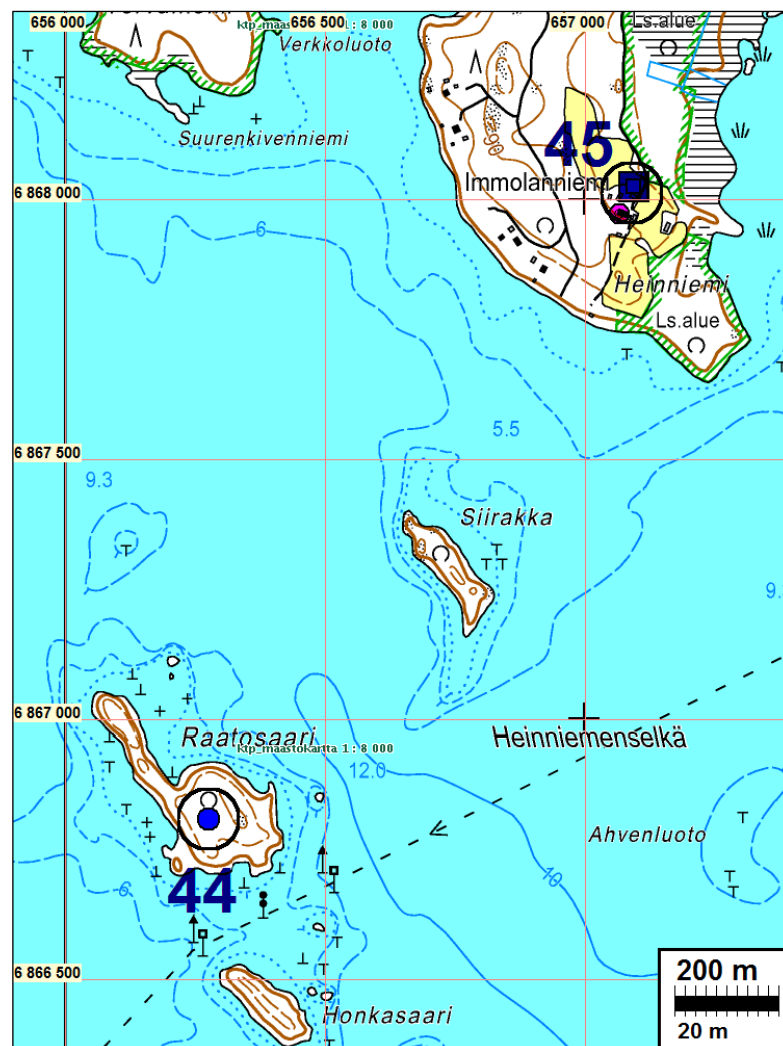
Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: maatalous: röykkiö

Koordin: N: 6866 807 E: 656 276
 X: 6866 097 Y: 4498 837
 P: 6869 686 I: 3656 509

Tutkijat: Laakso V 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 24,9 km etelään.
 Huomiot: Kohde sijaitsee Raatosaaressa eteläosassa, kahden tasaisen terassin välissä olevassa jyrkemmässä kohdassa, rehevässä sekametsässä.

Paikalla on kivistä röykkiö, jonka laajuus on 5 x 2,5 m ja korkeus 0,8 metriä. Rakenteen itäpäässä on iso maakivi. Ulkomuodon ja sijainnin perusteella kohde on tulkittava (kaskan jälkeisen) viljelyyn liittyväksi raivausröykkiöksi.

Raivausröykkiö.

45 KITEE VARMONNIEMI IMMOLANNIEMI

Mjtunnus: 1000003417
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: asuinpaikka: yksinäistalot

Koordin: N: 6868 024 E: Z: 83
 X: 6867 276 Y: 4499 713
 P: 6870 904 I: 3657 330

Tutkijat: Petri Halinen & Mika Lavento 1997 inventointi, Laakso V 2014 inventointi

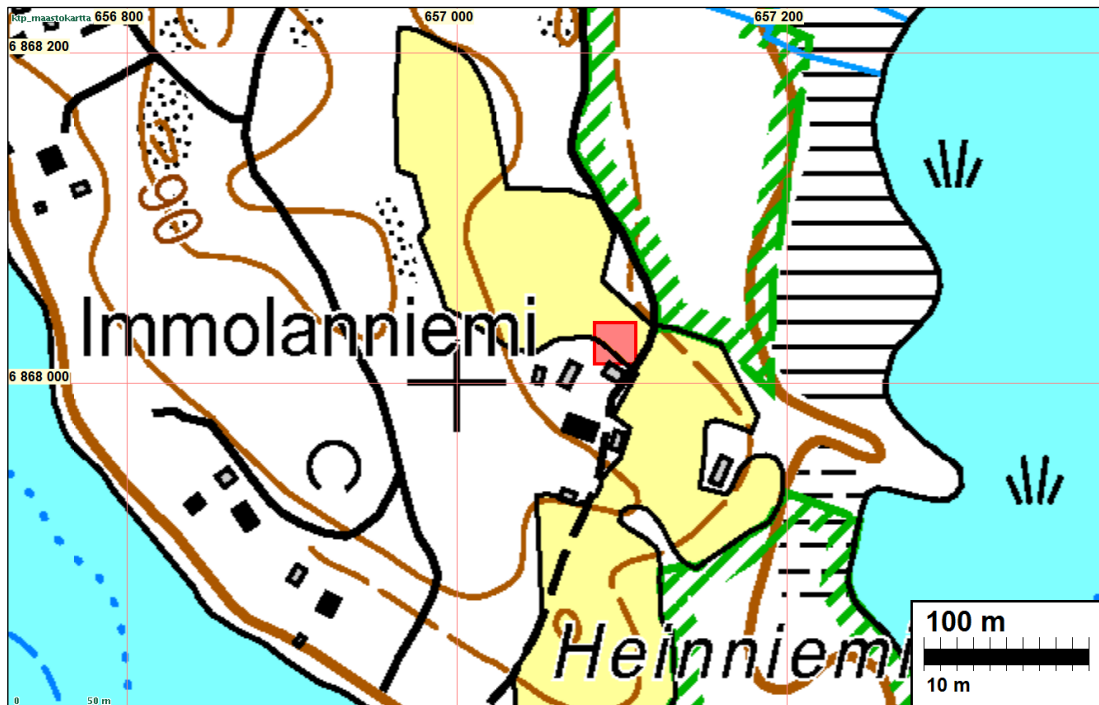
Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 14,4 km etelään.
 Huomiot: Muinaisjäänösrekisteri: Kohde sijaitsee Hienniemenselkään pistävällä niemellä, jonne haarautuu Uuksuniementieltä etelään vievä tie. Immolanniemen päärakennuksesta n. 50 m pohjoiseen olevalta pellolta on löytynyt historiallisen ajan keramiikkaa.

Laakso 2014:

Kohde on muinaisjäänösrekisterissä pistemäinen; se on merkitty aivan inventointialueen rajan tuntumaan sen ulkopuolelle. Kohde tarkastettiin, koska on suuri mahdollisuus, että se ulottuu hankealueelle.

Historiallisen ajan keramiikkaa on löytynyt tilan pellolta, joka vuoden 2014 inventoinnin aikaan oli täysin peitteistä. Uusia havaintoja kohteesta ei saatu. Kohteen rajaaminen edellyttäisi laajahkoja koekaivauksia.

(46) KITEE SORSASAARI

Mjtunnus: 1000003421 yhdistetty kohteeseen "Muukkilaisten hauta" – kyseessä on siinä kuvattu jäännös

Koordin: N: 6866 091 E: 658 178 Z: 85
X: 6865 294 Y: 4500 705
P: 6868 970 I: 3658 412

Tutkijat: Petro Pesonen 2004 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 16,6 km etelään.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Sorsasaari on iso saari Pyhäjärvässä, Suitsansaaren luoteispuolella lähellä Kiteen rajaa. Saaren koilliskärjessä olevasta Pötsönniemen kärjestä n. 200 m lounaaseen sijaitsee halkaisijaltaan n. 8-metrinen kuoppa, syvyydeltään lähes 3 m. Ympäristö on hiekkapohjaista mäntykangasta. Mahdollisesti kyseessä on tervahauta.

46 KITEE MUUKKILAISTEN HAUTA

Mjtunnus: 1000003426 (sama kuin 1000003421)
Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus: historiallinen
Laji: asuinpaikka: talonpaikka

Koordin: N: 6866 092 E: 658 195
X: 6865 295 Y: 4500 722
P: 6868 971 I: 3658 429

- Tutkijat: J. Maukonen 1877 inventointi, Pesonen P 2004 inventointi, Ville Laakso 2014 inventointi
- Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 16,6 km etelään.
- Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Muukkilaisten hauta on Pyhäjärvässä olevan Sorsasaaren pohjoispäästä koilliseen pistävän Pötsönniemen luoteisrannalla. Hauta on nelikulmainen, maan pinnalta mitaten 24 jalkaa pitkä, 22 leveä ja 7 jalkaa syvä. Sen laidat viistoutuvat alaspäin. Tämän haudan laidoissa ei ole kivilatomusta. Pötsönniemen itärannalla on palaneen talon pohja.

Laakso 2014:

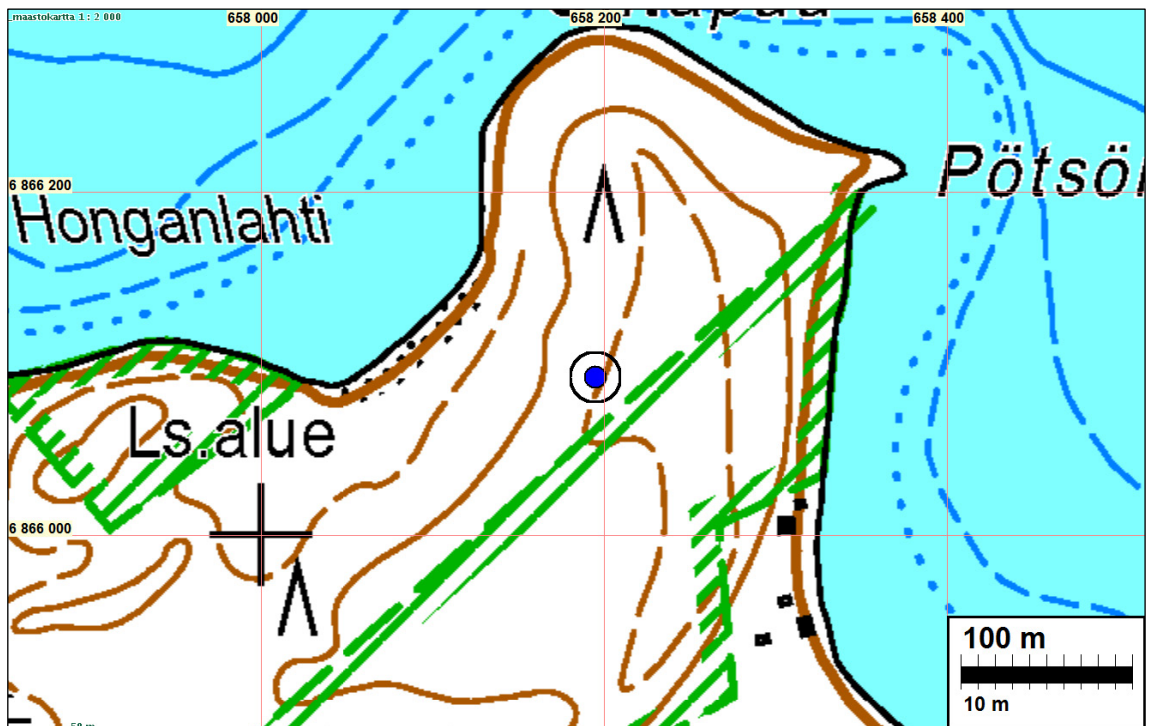
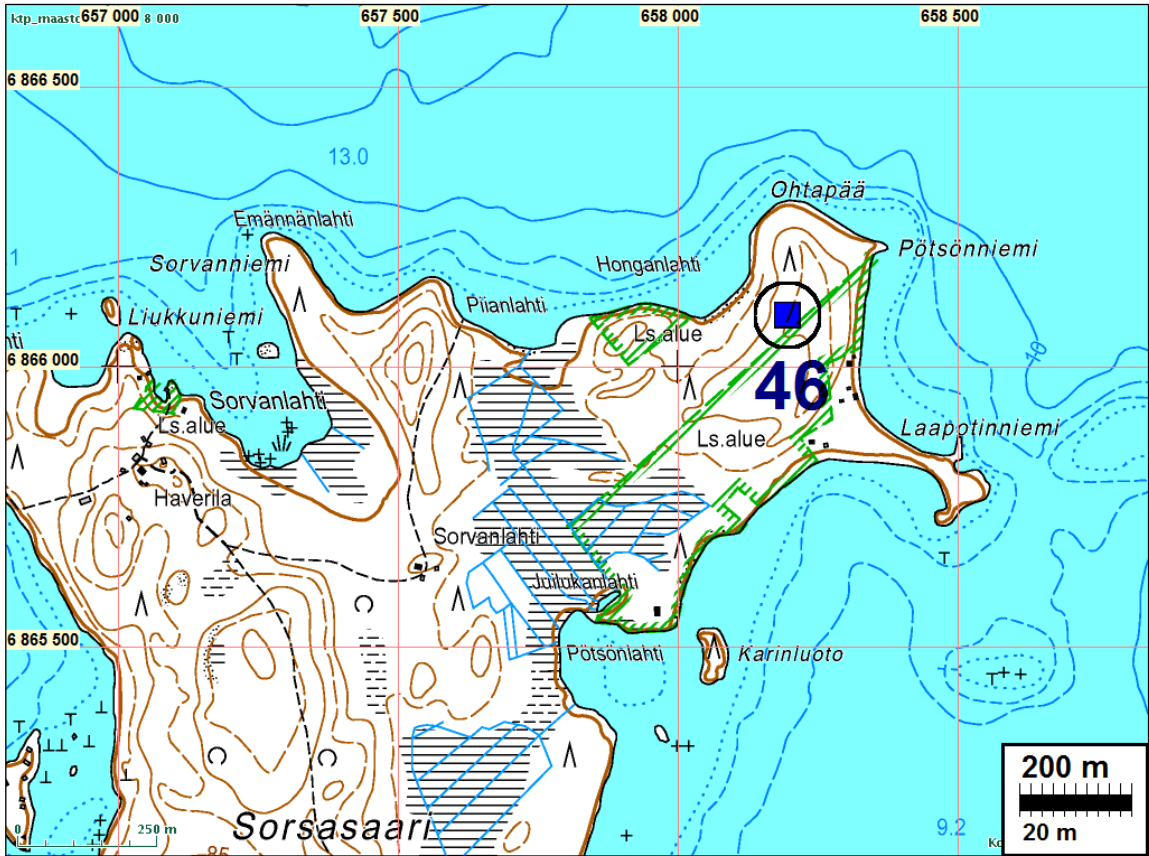
Kohde sijaitsee Pyhäjärven Sorsasaaren koillisosassa, rantaan laskevan länsirinteen yläosassa, nuorena mäntymetsässä.

Maukonen on inventoinut Sorsasaaren koillisosasta kuopan, jota kansa kutsui "Muukkilaisten haudaksi". Hän mainitsee sen laajuudeksi 24 x 22 jalkaa ja syvyydeksi seitsemän; se on "jotenkin nelikulmainen" ja sen "laidat viistoutuvat alaspäin". Kohde on muinaisjäännösrekisterissä edellä mainitulla kansanomaisella nimellä. Petro Pesonen inventoi vuonna 2004 samalta alueelta kuopan, joka on samassa rekisterissä nimellä Sorsasaari. Hän piti mahdollisena, että kyseessä on sama jäännös, jonka Maukonen kuvasi.

Vuonna 2014 todettiin, että Pesosen inventoima kuoppa (koordinaatit yllä) on pohjakaavaltaan nelikulmainen, pohjaan kapeneva ja 2,5 m syvä kuoppa, jonka reunalla rannan puolella on reunavalli, jonka leveys on 2 m ja korkeus metrin. Kuopan laajuus reunavalleineen on 8 x 8 metriä. Kuoppa on huomattavan jyrkkäreunainen ja suppilomainen.

Vuoden 2014 inventoinnissa tarkastettiin Sorsasaaren koillisosaa varsin perusteellisesti, eikä muita kuoppia havaittu. Täsmäävien mittojen ja muodon perusteella onkin pidettävä selvänä, että Maukosen ja Pesosen dokumentoimat kuopat ovat yksi ja sama muinaisjäännös.

Pesonen on inventoinnissaan arvellut, että kyseessä on mahdollisesti tervahauta. Nelikulmaisuuutensa vuoksi kohde on tervahaudaksi kuitenkin melko epätyypillinen. Huomiota herättävää on, että kuopan reunat ovat vaakasuorassa tasossa; se - yhdessä jäännöksen koon ja nelikulmaisuuuden kanssa - tuo mieleen jonkinlaisen rakennuksen perustuksen. Toisaalta sijainti rinteessä on sellaiseksi epätyypillinen, eikä syvä kuoppakaan tue ajatusta. Joka tapauksessa kyseessä on kiinteä muinaisjäännös; tässä ehdotetaan muinaisjäännösrekisterin em. kahden kohteen yhdistämistä nimellä Sorsasaari Muukkilaisten hauta.

Muukkilaisten hauta. Kuoppa lännestä

Muukkilaisten hauta. Kuoppa lounaasta

47 KITEE HAKOLAHDENNIEMI

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 6867 098 E: 661 198 Z: 85
 X: 6866 160 Y: 4503 768
 P: 6869 977 I: 3661 433

Tutkijat: Bilund A 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 11,5 km kaakkoon.
 Huomiot: Tervahaudat löytyivät Pyhäjärven rantayleiskaava-alueen inventoinnissa 30.8.2014. Ne sijaitsevat Pyhäjärven itärannalla, Kajoossa, Hakolahdenniemen

pohjoisreunalla. Ympäristö on laajalla alueella vaihtelevasti kumpuilevaa harju- ja kangasmaastoa. Tervahautojen lähiympäristössä maasto on loivasti länteen laskevaa hiekkakangasta. Etelässä on muutaman kymmenen metrin päässä jyrkkäpiirteisempi niemeke, joka muodostaa hieman muusta rantaviivasta ulkonevan Hakolahdenniemen. Myös koillisessa kangas muuttuu jyrkemmäksi rinteeksi. Ranta on vajaan sadan metrin päässä lännessä. Kankaalla kasvaa nuorehkoa mäntyvaltaista metsää. Paikalle tulee tie idästä. Rannan lähellä tie kääntyy pohjoiseen. Pohjoisessa ja etelässä rannalla on kesämökkejä 100-150 m päässä. Tervahautojen kohdalla rannalla on vanha sauna. Lisäksi tervahautojen ja rannan puolivälissä oli inventoinnin aikana rakenteilla kelohuvila.

Paikalla on kaksi tervahautaa. Pohjoisempi sijaitsee aivan rantaan menevän tien vieressä, sen pohjoispuolella (tervahauta 1, N 6867098 E 661198). Sen kuopan halkaisija on noin 6 m ja syvyys 150-170 cm. Kuoppa on suppilomainen. Haudan reunoilla on suhteellisen leveä reunavalli siten, että rakenteen kokonaishalkaisija on noin 9 m. Tervanlaskukuoppaa ei näy. Myös kuopan jyrkkäreunaisuus viittaa siihen, että hauta on pohjasäiliöllistä tyyppiä. Hauta näyttää ehjältä. Läntisellä valilla on kaatuneen puun juurakko, jonka paljastamassa maassa näkyi melko paljon pieniä hiilenpaloja ja nokimaata. Toinen hauta on edellisestä noin 20 m eteläkaakkoon, tien eteläpuolella (tervahauta 2, N 6867080 E 661207). Sen kuopan halkaisija on noin 8 m ja kokonaishalkaisija valleineen noin 12 m. Syvyys 150-190 cm, enemmän idän puolella. Myös tämä hauta on syvän suppilomainen ja ilmeisesti pohjasäiliöllinen. Molemmissa haudoissa, mutta varsinkin tässä vaikuttaa siltä, että maata on otettu reunavalleihin haudan ympäriltä, mikä voi johtua siitä, ettei hautaa ole jostain syystä (kivisyys, kosteus) voitu kaivaa tarpeeksi syväälle, ja reunoja on täytynyt korottaa.

Tervehautojen koordinaatit:

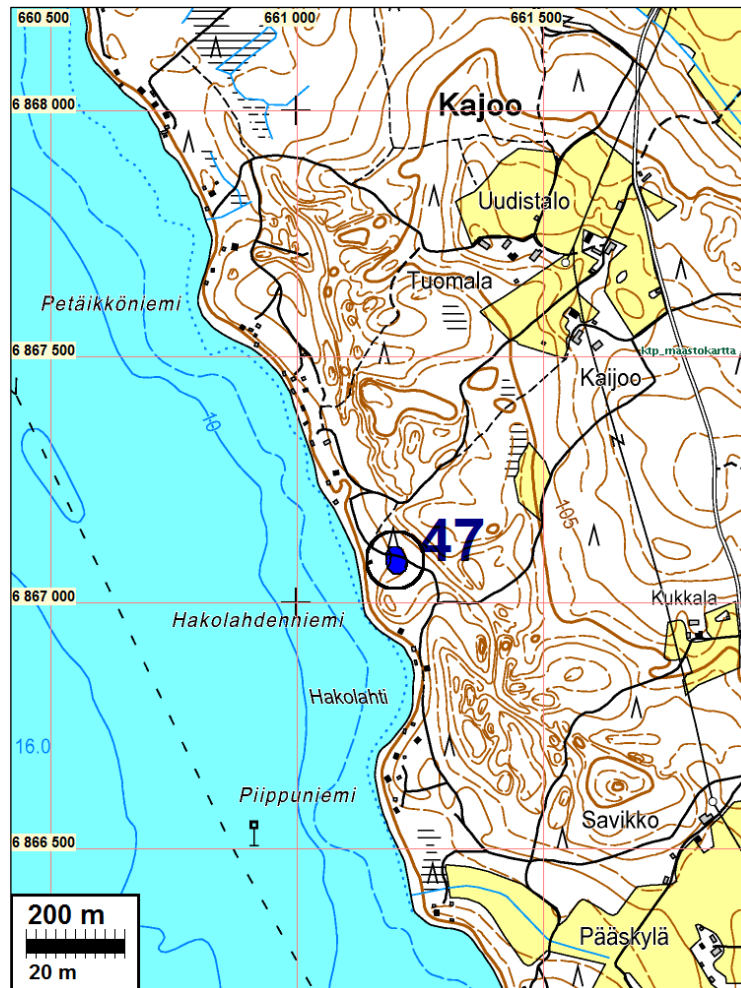
N	E
6867098	661198
6867080	661207

Tervehauta eteläkaakkoon ja länteen.

48 KITEE SYRJÄLÄ

Mjtunnus: 1000003418
 Rauh.lk: löytöpaikka (ei ole suojelukohde)
 Ajoitus: kivilautinen
 Laji: löytöpaikka

Koordin: N: 6861 914 E: 654 574 Z: 90
 X: 6861 287 Y: 4496 912
 P: 6864 791 I: 3654 807

Tutkijat: Petri Halinen & Mika Lavento 1997 inventointi, Pesonen P 2004 inventointi, Bilund A 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 19,7 km etelään.
 Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Syrjälän historiallisen ajan asuinpaikka sijaitsee Pyhäjärven Sarvisalonsaarella, sen länsirannan tuntumassa, Syrjälän talon pellolla. Paikalta on löytynyt historiallisen ajan keramiikkaa ja tuluspiitä.

Bilund 2014:
 Vuoden 1997 inventoinnissa paikalta löytyi Halisen ja Lavennon mukaan yksi pala historiallisen ajan keramiikkaa, kvartsi-iskos ja kvartsiitti-iskos. Heidän mukaansa kohde sijaitsee 25 m Syrjälän päärakennuksesta kaakkoon. Tämä tarkoittanee ke-

ramiikan löytökohtaa, sillä iskosten löytöpaikat ilmoitetaan siihen verrattuna ("sähköpylväslinjaa pitkin 20 m pohjoiseen ja tästä länsiluoteeseen 20 m ylös rinteeseen toinen iskos"). Kaikki löytökohdat ovat ilmeisesti Syrjälästä kaakkoon laskevalla peltorinteellä, ja keramiikan löytökohta lähellä Syrjälän lounaispuolella pellon laidasta kaakkoon ulkonevan metsäniemekkeen reunaa. Halinen ja Lavento pitivät kohdetta ajoittamattomana asuinpaikkana.

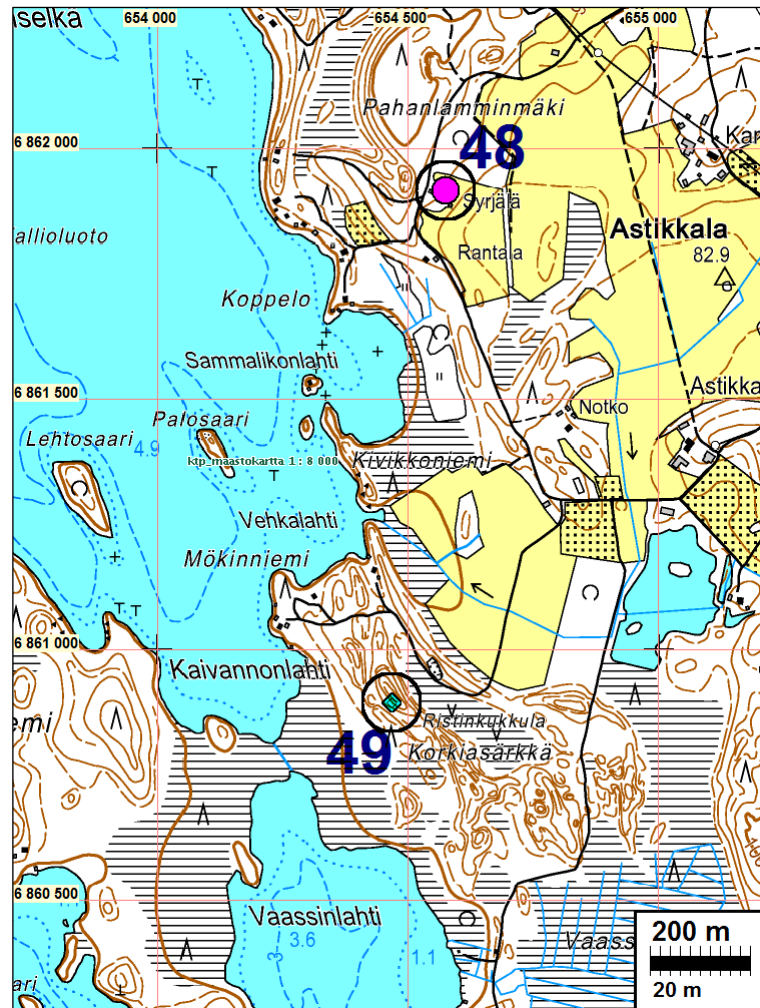
Pesonen kertoo, että vuoden 2004 inventoinnin aikaan Syrjälän pelto oli kasvipeitteinen, eikä paikalla voinut havaita mitään. Myöskään Syrjälän länsipuolella kulkevan tien leikkauksissa hän ei ollut havainnut mitään. Pesonen huomauttaa, että paikalla tuskin on esihistoriallista asuinpaikkaa, koska järvi ei ole koskaan ulottunut pellolla olevaan törmämäiseen rinteeseen asti. Pesosen mukaan kohdetta ei myöskään ole syytä pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä vuoden 1997 löytöjen perusteella.

Muinaisjäännösrekisterissä kohde on mahdollisena historiallisen ajan asuinpaikkana. Muinaisjäännösrekisterin kohdekuvauksen mukaan paikalta on löytynyt historiallisen ajan keramiikkaa ja tuluspiitä, mutta tuluspiitä ei mainita aiempien inventointien kohdekuvauksissa eikä löydöissä.

Kohde tarkastettiin Pyhäjärven rantayleiskaava-alueen inventoinnissa 1.9.2014. Syrjälän kaakkoispuolinen pelto on mansikkaviljelmänä. Pellon reuna on raivattu mansikkapenkkejä kiertäväksi traktoritiekseksi. Havaintomahdollisuudet mansikkapenkien välissä olivat tiheän kasvillisuuden vuoksi huonot, mutta pellon reunalla traktoritiellä varsin hyvät, koska maan pinta oli enimmäkseen paljasta hiekkaista peltomaata. Traktoritien tarkastelu tarjosi siten hyvän läpileikkauksen vuoden 1997 löytöalueesta päärakennuksesta kaakkoon pitkin pellon reunaa ja toisaalta laajemminkin pellon reuna-alueella. Päärakennuksen lähellä peltomaassa oli jonkin verran tiilen paloja, fajanssia ja lasia, mutta ei mitään esineistöä, jota olisi syytä pitää 1800-lukua vanhempana. Kauempana samanlaisia löytöjä oli vähemmän. Mitään muinaisjäännöksiin viittaavaa ei siis havaittu. Tarkastuksen perusteella voi yhtyä Pesosen arvioihin, että paikalla tuskin on rantasidonnaista asuinpaikkaa, ja että kohdetta ei ole syytä pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä tähänastisten havaintojen perusteella.

Löytöpaikka kaakkoon.

49 KITEE RISTINKUKKULA

Mjtunnus: 1000003434
 Rauh.lk: löytöpaikka (ei ole suojelukohde)
 Ajoitus: rautakautinen
 Laji: löytöpaikka

Koordin: N: 6860 893 E: 654 467
 X: 6860 273 Y: 4496 758
 P: 6863 770 I: 3654 700

Tutkijat: Asko Kärkkäinen 2000 irtolöytö, Pesonen P 2004 inventointi, Ville Laakso ja Timo Sepänmaa 2004 inventointi, Bilund A 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 20,7 km etelään.
 Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: KM 32158 rautaneula. Löytöpaikka on Sarvisalon saaresa, Pyhäjärven-Taipaleenselän Kaivannonlahden kaakkoisrannalla oleva Korkiasärkän harjualue, jonka edustalla järvenrannalla on soista vesijättöä. Särkkien korkein kohta on nimeltään Ristinkukkula, jolta rautaneula lienee löytynyt metsä-äestyksestä.

Bilund 2014: Esineen löytötiedoissa näyttää olevan epäselvyyksiä. Löytötietojen mukaan esine on löytynyt Korkiasärkän harjualueelta, hiekka/sorasärkän kor-

keimmalta kohdalta, missä metsän pohja on aurattu. Laakson ja Sepänmaan samoin kuin myös Pesosen mukaan verifikaatin karttaotteeseen merkityllä löytöpaikalla (N 6860701 E 654478, Laakson ja Sepänmaan peruskoordinaatteina ilmoitamina $x = 6860\ 08$, $y = 4496\ 76$, $z = n. 82,5$) tai sen lähiympäristössä ei kuitenkaan ole tehty tällaista maanmuokkausta. Laakso ja Sepänmaa ovat tästä huolimatta tutkineet koordinaattipisteen ympäristöä metallinilmaisimella ja kaivamalla koekuoppia. He ovat tutkineet samalla lailla toista harjannetta ilmoitetusta löytöpaikasta noin 300 m pohjoisluoteeseen (N 6860977 E 654375, peruskoordinaatteina $x = 6860\ 36$, $y = 4496\ 67$), koska siellä maata oli muokattu pienellä alueella. Tutkimuksissa ei ollut havaittu mitään muinaisjäännöksiin viittaavaa. Pesonen arvelee esineen löytyneen Laakson ja Sepänmaan tutkimien kohtien väliltä, ilmoitetusta löytöpaikasta noin 200 m pohjoiseen (N 6860894 E 654467, ilmoitettu yhtenäiskoordinaatteina $p = 6863770$, $i = 3654700$, $z = 90-95$), missä maata on hänen mukaansa muokattu. Paikka sijaitsee alueen korkeimman harjukumpareen laella. Karttaan merkitty paikannimi Ristinkukkula tarkoittanee juuri tätä kumpareta. Muinaisjäänösrekisteriin merkitty kohteen sijainti on tämän mukainen. Toisaalta rautaneulan löytötiedoissa muinaisjäänösrekisterissä oleva maininta, että löytöpaikka on entinen järven ranta (mikäli se on alkuperäinen, eikä pelkästään mahdollisesti väärin kartalle merkityn pisteen perusteella lisätty päätelmä), tuntuisi viittaavan johonkin huomattavasti alempana olevaan maastonkohtaan. Yli 20 m Pyhäjärven pinnan yläpuolella olevaa Ristinkukkulan lakea on maastossa vaikea hahmottaa vanhaksi rannaksi, vaikka olisikin tietoinen siitä, että veden pinta on aiemmin ollut pari metriä nykyistä ylempänä.

Muinaisjäänösrekisteriin merkitty oletettu löytöpaikka Ristinkukkulan huipulla tarkastettiin Pyhäjärven rantayleiskaava-alueen inventoinnissa 1.9.2014. Ristinkukkula on harjukumpare, jonka huippu kohoaa huomattavasti, noin 10 m, muuta harjun lakea korkeammalle. Harjulla kasvaa nyt nuorta mäntyvaltaista sekametsää. Harju on Ristinkukkulan kohdalla hyvin jyrkkärinteinen ja terävälakinen. Maan pinta on kivinen, mutta melko sileä. Aiemmissa tiedoissa mainitusta metsä-äestyksestä on varsinaisen Ristinkukkulan jyrkillä rinteillä niukasti selviä merkkejä, alempana loivemmilla alueilla enemmän. Jyrkillä ylärinteilläkin on jonkin verran irtokiviä, mutta melko äskettäisestä maan pinnan muokkauksesta olettaisi näkyvän enemmän jälkiä maaperä ja topografia huomioon ottaen. Harjun laki Ristinkukkulan rinteillä on niin kapea, että sillä on tilaa vain vähäiselle polulle, joka kulkee sitä pitkin. Kumpareen huipulla on 10-15 m pitkä ja enimmillään pari metriä leveä melko tasainen alue. Tälläkin alueella maan pinta vaikuttaa kiviseltä. Lakitasanteella ei havaittu mitään vanhempaan ihmistoimintaan viittaavaa.

Kuitenkin tasanteen eteläpäässä, missä harjun laki taas kapenee ja alkaa laskea etelään, havaittiin noin puolen metrin läpimittainen maakivi, jonka yläpintaan on porattu reikä. Tämä viittaa siihen, että harjun laella on ollut toimintaa, jonka vuoksi kiveen on kiinnitetty jotain. Topografian perusteella voisi ajatella, että paikkaa on käytetty mittauspisteenä maanmittaustöissä. Ainakaan kolmiomittauspistettä kumpareelle ei kuitenkaan ole merkitty. Kiven poraaminen viitanee joka tapauksessa siihen, että toiminta ajoittuu todennäköisemmin uudella ajalla kuin varhaisempaan aikaan. Koska ei ole varmasti tiedossa onko löytöpaikka tosiaan tämän kumpareen laella, eikä tätä kirjoitettaessa myöskään se, kuinka vahvoin perustein rautaneula on ajoitettu rautakautiseksi, on epäselvää onko rautaneulalla ja kiven poraamiseen liittyvällä toiminnalla jokin yhteys.

Yhteenvetona voidaan todeta, että löytöpaikan todellinen sijainti näyttää olevan epäselvä, eikä varmempaa tietoa sen sijainnista todennäköisesti ole saatavissa muualta kuin esineen löytäjältä.

Kartta s. 105

Ristinkukkulan laki ja porattu kivi, pohjoiseen

50 KITEE/PARIKKALA PYHÄJÄRVEN KONTIOSAARI

Mjtnnus: 1000009129 (Parikkala)
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kivirakenteet: rajamerkit

Koordin: N: 6856 590 E: 653 784
 X: 6856 005 Y: 4495 876
 P: 6859 465 I: 3654 016

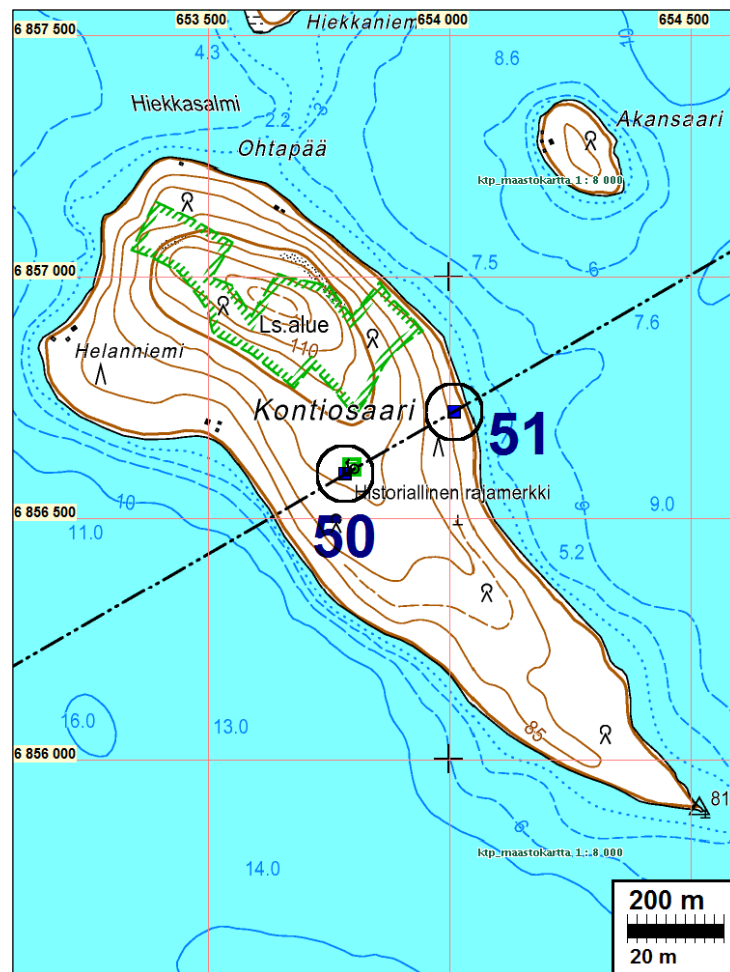
Tutkijat: Ville Laakso 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 24,8 km etelään.
 Huomiot: Muinaisjäänösrekisteriin on Kontiosaaren merkitty kiinteänä muinaisjäänökseenä historiallinen rajamerkki kohtaan N 6856605 E 653800 (kohde sijaitsee Kiteen ja Parikkalan kuntien rajalla; rekisterissä ja se on merkitty jälkimmäisen tietoihin). Kohteesta ei ole tarkempia tietoja, eikä sitä liene arkeologi ennen vuotta 2014 dokumentoinut.

Vuoden 2014 inventoinnissa saaren halki kulkeva nykyinen Kiteen ja Parikkalan välinen rajalinja - joka on samalla Ruotsin ja Venäjän vuoden 1721 rajalinja - käveltiin kokonaan läpi. Rajamerkki todettiin koordinaattien osoittamassa kohdassa, lounaisrinteessä mäntymetsässä. Paikalla on suhteellisen vaatimaton, 1,2 x 0,9 m laajuinen ja 0,25 m maasta kohoava pyöreähkölakinen maakivi # kyseessä on saaren ainoa näin iso maakivi ao. rajalinjalla.

Kiveen on hakattu risti (jonka sakaroiden päässä on lyhyet poikkiviivat), kruunu sekä kaksi lyhyttä viivaa, joiden suunta on 250 gon. Kruunu on kiven yläreunassa, risti sitä alempana viivojen eteläpuolella. Viivat osoittavat selvästi rajan tarkkaa sijaintia ja sen suuntaa. Kruunun leveys on 24 ja korkeus 18 cm. Suuntaviivoista pohjoisempi on 9 cm pitkä ja eteläisempi 12 cm. Ristin korkeus on 21 ja leveys 16 cm. Kruunu ja risti on hakattu suurin piirtein samanlaisella käsialalla; sen sijaan eteläisempi suuntaviiva on selvästi pohjoista syvempi ja hieman leveämpi. Syvemmän suuntaviivan syvyys on 1-1,5 cm, muiden hakkausten leveys vajaan sentin ja syvyys samaa luokkaa. Hakkaukset ovat 82 x 30 cm:n laajuisella alalla.

Kyse on selvästi Uudenkaupungin rauhan rajamerkistä; kirjallisten tietojen perusteella rajalinja merkittiin täällä maastoon vuonna 1722.

Rajamerkki, kohde 50

51 KITEE PYHÄJÄRVEN KONTIOSAARI 2

Mjtunnus: uusi kohde
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kivirakenteet: rajamerkit

Koordin: N: 6856 720 E: 654 011
 X: 6856 125 Y: 4496 109
 P: 6859 595 I: 3654 243

Tutkijat: Ville Laakso 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 24,9 km etelään.
 Huomiot: Kohde sijaitsee Kontiosaaren koillisosassa, itään laskevassa rinteessä kuusimet-
 sän ja sekametsän rajalla, maapohjalla.

Paikalla on pohjakaavaltaan pyöreähkö, 1,5 m:n laajuinen vahvasti sammaloitunut kivilatomus, joka on koottu 30-50 cm:n kokoisista pyöreistä kivistä. Latomuksen keskellä on poikkileikkaukseltaan kolmionmuotoinen pystykivi, jonka poikkileikkauksen laajuus on 15 x 15 x 10 cm ja korkeus 50 cm. Pystykivessä ei ole merkintöjä. Kiinni latomuksen itäreunassa on litteä viisarikivi, jonka laajuus on 40 x 15 cm ja korkeus 40 cm.

Ulkomuotonsa perusteella kyseessä on selvä rajamerkki. Se sijaitsee vanhalla valtakunnan- ja pitäjänrajalla ja vaikuttaa tavanomaista kivistä laadittua tilusrajan merkkiä vanhemmalta.

Todettakoon, että tästä rakenteesta noin 20 m koilliseen (N 6856732 E 654026) on järvenlaskua edeltävän rantapenkan päällä 1,8 x 1,5 m laaja kivilatomus, jonka pystykiveen on hakattu numero 7. Se saattaa liittyä pitäjänrajaan, mutta koska se sijaitsee nykyisen tilusrajan kulmassa, ehkä todennäköisemmin sellaiseen. Vastaava rakenne (1,4 x 1,4 m, pystykivi, jossa ei merkintöjä) on myös saaren lounaisrannalla (N 6856502 E 653643). Sekin lienee samalla perusteella tulkittava tilusrajan merkiksi - kahta viimeksi mainittua rakennetta ei liene syytä tulkita kiinteiksi muinaisjäänöksiksi.

Kartta s. 108

52 KITEE HANNONRANTA 1

Mjtunnus: 891010007
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: ajoittamaton
 Laji: pyyntikuoppa

Koordin: N: 6858 056 E: 656 530 Z: 90
 X: 6857 343 Y: 4498 687
 P: 6860 932 I: 3656 763

Tutkijat: Bilund A 1996 inventointi, Bilund A 2014 inventointi

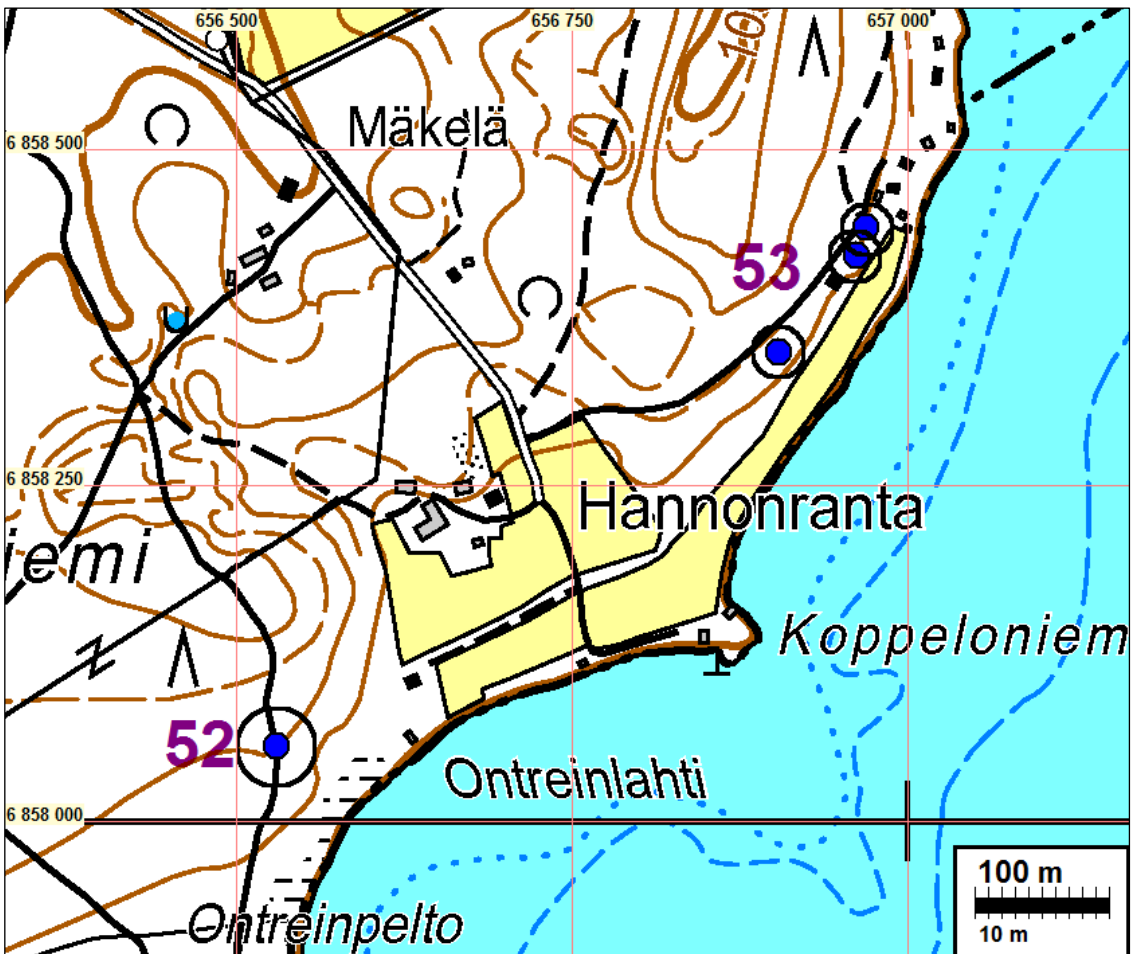
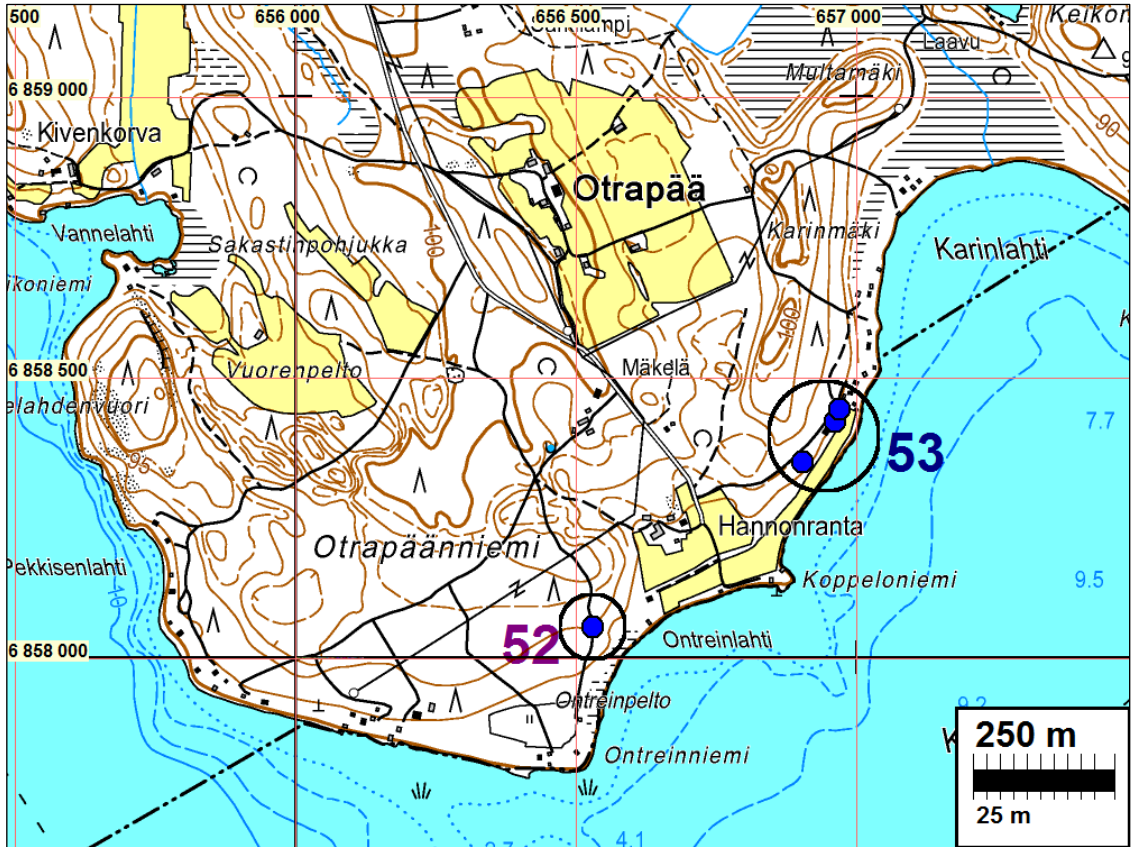
Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 23,8 km etelään.
 Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Pyyntikuopat sijaitsevat Sarvisalon eteläpäässä olevan Otrapääniemen eteläkärjestä n. 300 m pohjoiseen, laajan hiekkaharjanteen päässä. Kolme pyyntikuoppaa sijaitsevat 30 m matkalla. Kuopat ovat pyöreitä, halkaisijaltaan n. 2 m ja muutaman kymmenen cm:n syvyisiä.

Bilund 2014:

Muinaisjäännös tarkastettiin Pyhäjärven rantayleiskaava-alueen inventoinnissa 1.9.2014. Vuoden 1996 inventoinnin aikana kaikki kuopat sijaitsivat nuorta mänty-metsää kasvavalla kankaalla. Ympäristö on sen jälkeen muuttunut, sillä kuoppien etelä- ja lounaispuolisella alueella metsä on äskettäin hakattu, samoin kuin niiden itäpuolella olevassa törmämäisessä rinteessä ja sen alapuolella kauempana kaakossa ja idässä. Kuopista lounaaseen hakkuualueelle on rakennettu loma-asunto. Keskimäinen kuopista (kuoppa 1) sijaitsee aivan pohjoisesta rinnettä laskeutuvan tien vieressä sen itäpuolella. Se on metsän reunassa. Idässä ja etelässä on hakkuualueita. Kuopan koordinaateiksi mitattiin GPS-laitteella N 6858047 E 656531. Kuoppa on aiemman kuvauksen mukainen ja ehjä. Itäisin kuopista (kuoppa 2) sijaitsi vuoden 1996 havaintojen mukaan noin 10 m tien laidassa olevasta kuopasta itään tai itäkoilliseen ja aivan jyrkän rinteiden reunalla. Rinteellä ja sen alla oleva hakkuu ulottuu rinteiden reunan päälle 5-10 m päähän reunasta. Hakkuualueella maa on voimakkaasti muokattu äestämällä. Kuoppa 2 on tässä maanmuokkauksessa hävinnyt niin, ettei sitä pysty enää varmasti erottamaan maastossa. Kuopan mahdolliset jäännökset havaittiin kohdassa N 6858059 E 656544. Läntisin kuoppa sijaitsee tien länsipuolella (kuoppa 3, N 6858038 E 656506). Se on nyt aivan hakkuualueen reunassa, mutta metsän puolella. Kuoppa on aiemman kuvauksen mukainen ja ehjä.

Koska kuopat sijaitsevat melko suppealla alueella lähellä toisiaan, on kohteelle esitetty rajaus mitattujen sijaintien perusteella. Aiempi kohteen pistesijainti osuu rajauksen sisään, joten sitä ei ole tarpeen tarkentaa.

6858047	656531	kuoppa 1
6858059	656544	kuoppa 2 (tod.näk. sijainti, kuoppa rikkoutunut äestyksessä)
6858038	656506	kuoppa 3

Keskimäinen kuoppa

Läntisin kuoppa

53 KITEE HANNONRANTA 2

Mjtunnus: 891010008
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: ajoittamaton
 Laji: pyyntikuoppa

Koordin: N: 6858 421 E: 656 962 Z: 85
 X: 6857 688 Y: 4499 136
 P: 6861 297 I: 3657 196

Tutkijat: Bilund A 1996 inventointi, Sirkka-Liisa Seppälä 2008 tarkastus, Bilund A 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 23,6 km etelään.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Pyyntikuopat sijaitsevat Sarvisalon eteläpäässä olevan Otrapäänniemen eteläkärjestä 700 m koilliseen, loivasti rantaan laskevalla hiekkankaalla, törmän reunalla. Paikalta on todettu 1996 inventoinnissa kolme pyöreähköä, pyyntikuopaksi tulkittua jäännöstä (2 x 2 x 0,5 m), jotka sijaitsevat järven laskua edeltävän rannan rantatörmän päällä, kesämökille johtavan tien ja törmän välissä. Kaksi kuopista sijaitsee koillisessa lähellä kesämökkiä noin 20 metrin päässä toisistaan ja yksi edellisistä 90 m lounaaseen.

Bilund 2014:

Vuoden 1996 inventoinnissa kuoppien koordinaateiksi arvioitiin peruskartan avulla lounaisimmalle N 6858331 E 656910 (kuoppa 1, peruskoordinaatteina x = 6857 60, y = 4499 08), keskimmaiselle N 6858404 E 656967 (kuoppa 2, peruskoordinaatteina x = 6857 67, y = 4499 14) ja koillisimmalle N 6858434 E 656975 (kuoppa 3, peruskoordinaatteina x = 6857 70, y = 4499 15). Sirkka-Liisa Seppälä on tarkastanut kohteen vuonna 2008, koska kuoppien väliselle alueelle suunniteltiin loma-asuntoa. Hän on tällöin mitannut kuopan 1 sijainniksi N 6858349 E 656904 ja kuopan 2 sijainniksi N 6853421 E 656962. Näiden koordinaattipisteiden havaitaan olevan noin 15 m pohjoisempana kuin vastaavien vuonna 1996 määritettyjen sijaintien. Kolmatta kuoppaa ei vuonna 2008 ole löytynyt. Seppälä arvelee, että koillisin kuoppa on ollut sen arvioidun sijainnin kohdalla olleiden hakkuutähdekasojen alla tai tullut muuten peitetyksi, koska se on sijainnut lähellä koillispuolella sijaitsevan vanhemman kesämökin pihan reunaa. Seppälän muiden kuoppien ja aiempien vuoden 1996 koordinaattien perusteella arvioima kuopan 3 sijainti on N 3853442 E 656969. Kuopat ovat muinaisjäännösrekisterissä kiinteän muinaisjäännöksen alakohteina näillä koordinaateilla. Kohdetta ei ole rajattu.

Muinaisjäännös tarkastettiin Pyhäjärven rantayleiskaava-alueen inventoinnissa 1.9.2014. Kuoppien väliin vuonna 2008 suunniteltu loma-asunto on rakennettu. Aiempi länsilounaasta koillisessa olevalle vanhemmalle kesämökille vievä tie kulkee uuden loma-asunnon pihan läpi. Ylemmäs rinteeseen on rakennettu pihapiirin ohittava kiertotie. Seppälän vuonna 2008 havaitsemat kaksi kuoppaa löytyivät maastosta helposti. Ne ovat ehjiä. Kuoppien sijainneiksi mitattiin GPS-laitteella N 6858353 E 656907 (kuoppa 1) ja N 6858429 E 656965 (kuoppa 2). Nämä sijainnit eroavat alle 10 m Seppälän mittaamista, joten paikannukset vaikuttavat luotettavilta. Kolmatta kuoppaa en pystynyt paikantamaan. Maaston tarkastelun ja vuoden 1996 kieltämättä jo melko haalistuneiden muistikuvien perusteella pidän hyvin mahdollisena, että koillisin kuoppa on Seppälän arvelun mukaisesti tullut peitetyksi. Koska uuden loma-asunnon ympäristössä rantatörmän päällä oli äskettäisten rakennustöiden vuoksi vielä runsaasti leikkauksia ja muuten paljasta maan pintaa, tarkastettiin aluetta myös asuinpaikkalöytöjen varalta. Mitään muihin muinaisjäännöksiin viittaavaa ei kuitenkaan havaittu.

Koska kaksi varmasti paikannettavissa olevaa kuoppaa ovat pistemäisiä kohteita ja kaukana toisistaan, ei kohteelle esitetä aluerajausta – kukin kuoppa on oma pistekohteensa.

6858349	656904	kuoppa 1
6858421	656962	kuoppa 2
6858442	656969	kuoppa 3 arvioitu

Kuoppa 1 koilliseen.

Kuoppa 2 lounaaseen

54 KITEE HIETASAARI

Mjtunnus: 1000009130
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kivirakenteet: rajamerkit

Koordin: N: 6861 998 E: 662 737
 X: 6860 994 Y: 4505 070
 P: 6864 875 I: 3662 973

Tutkijat: Ville Laakso 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 22,3 km kaakkoon.
 Huomiot: Muinaisjäännösrekisteriin on Hietasaaren merkitty kiinteänä muinaisjäännöksenä "Uudenkaupungin rauhan rajamerkki" kohtaan N 6862007 E 662751. Sijaintitieto

mainitaan epävarmaksi. Kohteesta ei ole tarkempia tietoja, eikä sitä liene arkeologi ennen vuotta 2014 dokumentoinut. Kohde sijaitsee lähellä Hietasaaren pohjoiskärkeä.

Vuoden 2014 inventoinnissa saaren halki kulkeva nykyinen Kiteen ja Parikkalan välinen rajalinja - joka on samalla Ruotsin ja Venäjän vuoden 1721 rajalinja - käveltiin kokonaan läpi. Ainoa rajamerkkiin viittaava rakenne todettiin koordinaattien osoittamassa kohdassa, harjanteen laella, koivua ja mäntyä kasvavan metsän sekä nuoren koivikon rajalla, yksittäisen nuoren kuusen juurella.

Paikalla on 1 x 1 m laaja ja 0,2 m korkea vaatimaton kivilatamus, jonka keskellä on 0,3 x 0,25 m laaja ja 0,5 m korkea kulmikas pystykivi. Latomuksen kivistä osa on pyöreitä, osa särmikkäitä. Pystykiven itäisivulle on hakattu numero 7 ilman alemmaa poikkiviivaa. Hakkauksen viivan leveys on n. 1 cm ja syvyys n. 0,7 cm, numeron korkeus 10,5 cm. Hakkaus on tehty selvästi eri käsialalla kuin Louhisaaren rajamerkin hakkaus.

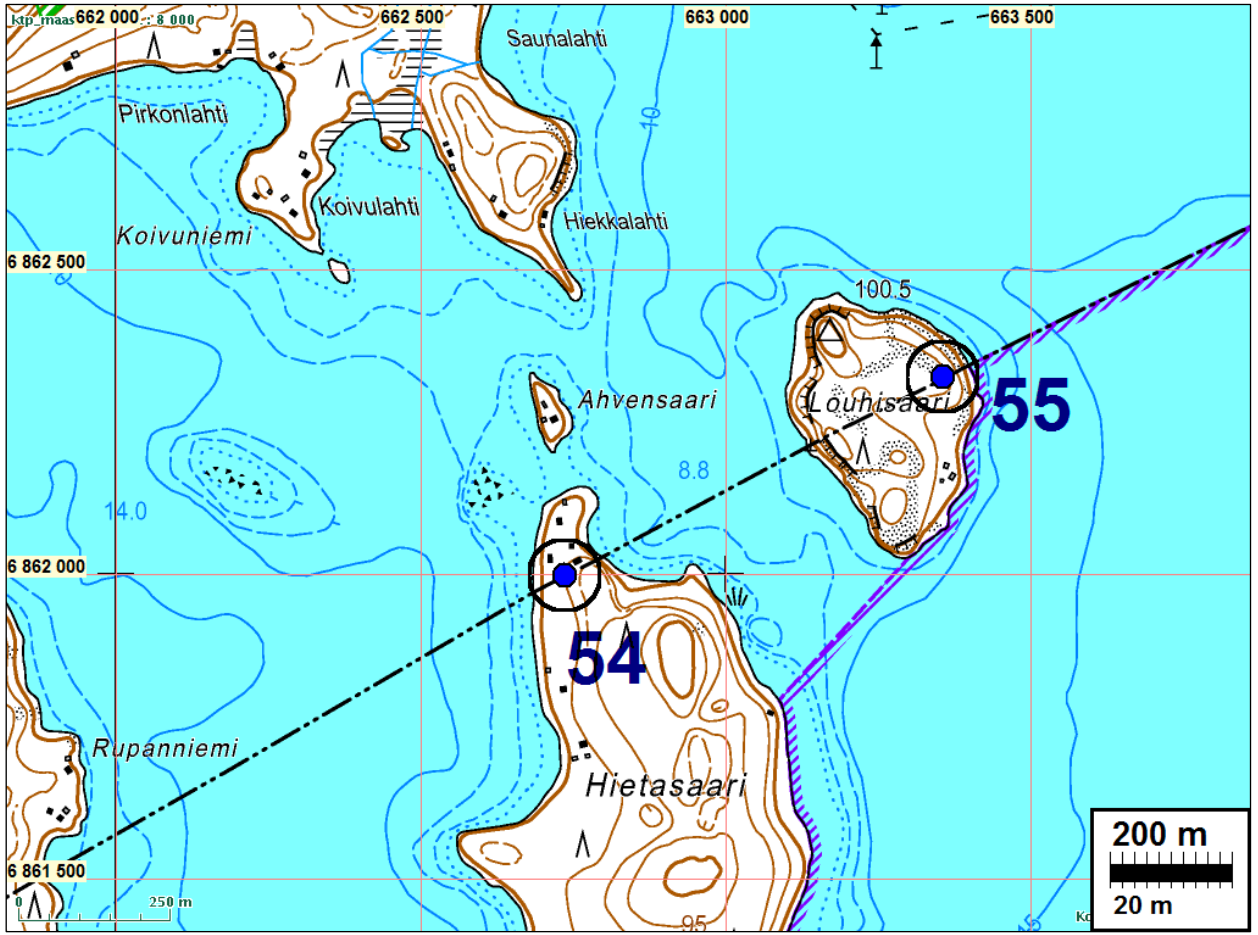
Rakenne on muotonsa perusteella selvästi rajamerkki, mutta aivan liian vaatimaton ollakseen vuoden 1721 rauhan rajanvetoon liittyvä. Vuonna 1997 painetussa peruskartassa (lehti 4231 01 + 04) piste on kolmen kesämökkintontin rajojen yhtymäkohdassa, mutta vielä vuonna 1975 painetussa peruskartassa (4231 01 Närkäkälä) paikalla kulkee ainoastaan Uukuniemen ja Kesälahden silloinen pitäjänraja, siis vuonna 1721 syntynyt rajalinja. Hietasaaren rajamerkki vaikuttaa mm. siihen hakatun numeron poikkiviivattomuuden perusteella liian arkaaiselta ollakseen aikaisintaan 1970-luvulla kesämökkintonttien rajamerkiksi rakennettu.

Kaikesta päätelleen merkki liittyy 1700-luvulla syntyneeseen rajalinjaan, joka on vuodesta 1812 ollut tällä kohdalla pitäjänraja. Kyse lienee nimenomaan pitäjänrajan merkistä, ja rakenteen ajoitus lienee 1800-luku tai 1900-luvun alkupuoli. Vastaavia rakenteita on tehty esimerkiksi isonjaon yhteydessä.

Vuonna 1722 (jolloin vuoden 1721 rajaa täällä merkittiin maastoon) on rajamerkkejä tietävästi tehty kaikille niille Pyhäjärven saarille, joiden kautta rajalinja kulki, joten sellainen lienee ollut myös Hietasaaressa. Osa merkeistä tiedetään tehdyn puupaaluihin, joten alkuperäisistä merkeistä ei välttämättä ole mitään merkkiä jäljellä. Hietasaaren rajapisteen sijainti saaren sisäosassa, korkeammalla paikalla, näyttäisi käytettävissä olevien tietojen perusteella olevan varsin tyypillinen Uudenkaupungin rauhan rajamerkeille.

Vaikka Hietasaaren nykyinen kivirakenne on epäilemättä 1700-luvun alkua nuorempi, ei ole mahdotonta, että itse rajapisteen alkua on jo Uudenkaupungin rauhan teossa. Pisteen suhteellisen korkeaan ikään viittaa myös se, että pitäjänraja ei jatku Hietasaaren läpi täysin suorana, vaan tekee siellä vähäisen käännöksen. Kohdetta voidaan pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä.

Rajamerkki, kohde 54

55 KITEE / PARIKKALA PYHÄJÄRVEN LOUHISAARI

Mjtunnus: 1000009132 (Parikkala)
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: kivirakenteet: rajamerkit

Koordin: N: 6862 324 E: 663 358
 X: 6861 291 Y: 4505 705
 P: 6865 201 I: 3663 594

Tutkijat: Ville Laakso 2014 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Syrjäsalmen vt6 sillasta 22,4 km kaakkoon.
 Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Louhisaaren keskellä sijaitsee kivistä suuren maakiven tai kalliopaljastuman päälle ladottu, nelikulmainen rajamerkki, joka keskellä on litteä kivi pystyssä. Sammaloitunut ladelma on todennäköisesti Uudenkaupungin rauhan rajamerkki ja pystytetty vuonna 1722.

LAAKSO 2014:

Muinaisjäännösrekisterissä Louhisaaren (Parikkala) historiallinen rajamerkki on merkitty Louhisaaren keskelle (N 6862274 E 663272). On epävarmaa, mihin sijaintiarvio perustuu - kohdetta ei liene arkeologi koskaan tarkastanut. Rekisterin tietojen mukaan "Louhisaaren keskellä sijaitsee kivistä suuren maakiven tai kalliopaljastuman päälle ladottu, nelikulmainen rajamerkki, joka keskellä on litteä kivi pystyssä. Sammaloitunut ladelma on todennäköisesti Uudenkaupungin rauhan rajamerkki ja pystytetty vuonna 1722." Kohde sijaitsee Kiteen ja Parikkalan kuntien rajalla ja se on merkitty muinaisjäännösrekisterissä jälkimmäisen tietoihin.

Vuoden 2014 inventoinnissa saaren halki kulkeva Kiteen ja Parikkalan kuntien välinen rajalinja - joka on samalla Ruotsin ja Venäjän vuoden 1721 rajalinja - käveltiin kokonaan läpi. Saaren keskiosissa ei todettu minkäänlaista rajamerkkiä. Sen sijaan saaren itäosassa, noin 150 metriä muinaisjäännösrekisterin pisteestä itäkoilliseen, todettiin kivirakenne, joka suurin piirtein vastaa rekisterin kuvausta - epäilemättä kyseessä on rekisterin tarkoittama merkki.

Kohde sijaitsee itään laskevassa kivisessä rinteessä, noin 40 metrin päässä Pyhäjärven rannasta. Paikalla kasvaa mäntymetsää, aluskasvillisuus on niukkaa.

Paikalla on 2,5 x 4 m laaja ja 1,1 m korkea tasalakinen siirtolohkare ja sen päälle kasattu 1,8 x 1,8 m laaja ja metrin korkuinen tasalakinen vahvan sammaleen peittämä kiviröykkiö, jonka pohjakaava on pyöreähkö. Kivet ovat särmikkäitä, halkaisijaltaan 20x50 cm. Röykkiön keskellä on pystyssä litteä kivi, 40 x 40 cm kokoinen ja 6 cm paksu. Kiven litteä sivu on asetettu rajalinjan suuntaiseksi. Litteän kiven Kiteen-puolelle on hakattu numero 16. Hakkausjäljen leveys ja syvyys on noin 0,5 cm ja numeroiden korkeus 10 cm.

Kohde ei ole tyypillinen Uudenkaupungin rauhan rajamerkki - ne ovat kallioon tai maakiviin tehtyjä hakkauksia. Louhisaaren rajamerkki on kuitenkin huomattavan järeä, joten se voi hyvin liittyä valtakunnan- tai vähintäänkin pitäjänrajaan.

Rajamerkki

56 KITEE PÄPPÄRI JA RANTALA

Nämä kolme muinaisjäänöstä sijaitsevat hieman tutkimusalueen ulkopuolella. Paikalla käytössä pellot olivat ummessa, eikä paikkoja tarkemmin katsottu. Voitiin kuitenkin todeta paikkojen sijainnin sekä topografian perusteella, että ne eivät voi ulottua tutkimusalueelle, Ätäskön ranta-alueelle, joka tällä alueella on liki täysin tasaista, alavaa ja kosteaa vesijättöä, rantasuota ja peltoa.

Kartta s. 74

56 a KITEE PÄPPÄRI

Mjtunnus: 260010009
 Rauh.lk: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: kivikautinen
 Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6884 097 E: 653 896 Z: 85

P: 6886 990 I: 3654 130

Tutkijat: Pesonen P 2004 inventointi, Miettinen T 1973 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee 3,6 km vt 6 Syrjäsalmen sillasta koilliseen, Ätäskön itärannalla, rannasta 300 m.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Asuinpaikka sijaitsee Ätäsköjärven länsipuolella, Pääppärin talosta noin 350 m itäkaakkoon. Asuinpaikka-alue on hiekkaista peltoa.

56 b KITEE PÄPPÄRI 2

Mjtunnus: 1000003026

Rauh.lk: 2

Ajoitus: kivikautinen

Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6884 247 E: 653 890 Z: 84
P: 6887 133 I: 3654 122

Tutkijat: Petro Pesonen 2004 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee 3,6 km vt 6 Syrjäsalmen sillasta koilliseen, Ätäskön itärannalla, rannasta 390 m.

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Asuinpaikka sijaitsee Ätäsköjärven Koivikkolahdensen länsirannalla, Pääppärin talosta 280 metriä itään, traktorivajan itäpuolella. Löytöjä on tullut törmällä pohjois-eteläsuuntaisesti kulkevalta tarktoritieltä, joka johtaa pohjoisempaan oleville pelloille. Asuinpaikka lienee muinaisella Ätäskön rantaterassilla, joka jatkuu löytökohdan pohjois- ja luoteispuolella hieman juoksuautojen, hiekkakuoppien ja pihatantereen rikkomana. Asuinpaikan laajuudeksi voi arvioida noin 30 x 10 metriä. Asuinpaikasta vajaa 200 metriä etelään, peltolaakson toisella laidalla on Pääppärin vanhastaan tunnettu asuinpaikka. Löydöt ovat kvartssia.

KITEE RANTALA

Mjtunnus: 1000003027

Rauh.lk: 2

Ajoitus: kivikautinen

Laji: asuinpaikka

Koordin: N: 6883 994 E: 654 147 Z: 82
P: 6886 880 I: 3654 380

Tutkijat: Petro Pesonen 2004 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee 3,6 km vt 6 Syrjäsalmen sillasta koilliseen, Ätäskön itärannalla, rannasta 250 m..

Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Asuinpaikka sijaitsee Ätäsköjärven Koivikkolahdensen länsirannalla, hiekkapellolla Rantalan talosta 240 metriä koilliseen. Löytöjä on tullut peltoniemen nokalta, Pääppärin ja Rantapirtin talojen välisen peltotien lounaispuolelta, n. 20 x 60 metrin kokoiselta alueelta. Löydöt ovat kvartssia ja piitä.